Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	Portræter og Smaabiografier med Indledningsartikler af Carl Bruun, J. V. T. Hertel og Erh. Frederiksen ; udg. af M. Galschiøt.
Titel | Title:	Landbrug og Landmænd i Danmark efter Stavnsbaandets Løsning
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kjøbenhavn : Forlagsbureauet, 1888
Fysiske størrelse | Physical extent:	iv, 304 s. :

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021543226

LANDBRUG OG LANDMÆND

i

DANMARK

EFTER

STAVNSBAANDETS LØSNING.

FORLAGSBUREAUET I KJØBENHAVN.

LANDBRUG OG LANDMÆND

I DANMARK

5370

EFTER STAVNSBAANDETS LØSNING.

PORTRÆTER OG SMAABIOGRAFIER

MED INDLEDNINGSARTIKLER AF

CARL BRUUN, J. V. T. HERTEL OG ERH. FREDERIKSEN,

UDGIVNE AF

M. GALSCHIØT.

FORLAGSBUREAUET I KJØBENHAVN.

(O. H. DELBANCO. G. E. C. GAD. JACOB HEGEL. C. C. LOSE).

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.

1888.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

FORORD.

Nærværende Samling Portræter og Smaabiografier af danske Landmænd og andre, der har bidraget til Landbrugets Udvikling her hjemme i de sidste hundrede Aar, gjør ikke Fordring paa at være fuldstændig. Enhver, der har noget Kjendskab til vore Landbrugsforhold, vil sikkert savne en og anden, som burde have været med, men som ikke er det. Skylden herfor vil dog i de fleste Tilfælde ikke være Udgiverens, men paagjældendes egen eller for de afdødes Vedkommende Umuligheden i at skaffe et Portræt.

I øvrigt er Tallet paa de savnede, naar Samlingen skulde indskrænkes til ca. 100 Portræter (der er 123) — hvad den maatte af let forstaaelige, praktiske Grunde — næppe stort; thi Udvalget er gjort efter Samraad med særlig kyndige Mænd paa dette Omraade baade i Kjøbenhavn og omkring i de forskjellige Landsdele, og deres Raad og Anvisning er i et og alt blevet fulgt.

Alligevel skal det være Udgiveren en Glæde at modtage enhver Kritik, Bemærkning eller Rettelse, som Bogens Indhold maatte give Anledning til. Det er jo umuligt andet, end at der maa være noget at bemærke, vel ogsaa et og andet at rette, ved en Samling, hvis Stof er hentet

saa mange Steder fra og har maattet sammentrænges saa meget. I en eventuel ny Udgave eller i et supplerende Tillæg skal der da blive taget alle rimelige Hensyn til saadanne Bemærkninger.

Portræterne med tilhørende Biografier samt Indledningsartiklerne har for en Del været optagne i „Illustreret Tidende“.

Kjøbenhavn i Juni 1888.

Udgiveren.

INDHOLD.

Side

Stavnsbaandets Løsning den 20. Juni 1788. Af *Carl Bruun.* Med Portræter af Kronprins Frederik, Andreas Peter Bernstorff, Chr. Ditlev Reventlow, Chr. Colbjørnsen og Joh. Ludv. Reventlow..... 1

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Af *J. V. T. Hertel*..... 28

Biografier og Portræter af:

P. C. Abildgaard 37
Professor E. N. Viborg 39
Konferensraad Bendz 41
Professor, Dr. C. T. Barfoed 43
Professor B. S. Jørgensen 45
Professor J. C. Schiødte 47
Professor Bagge 49
Professor J. M. C. Lange 51
Professor Prosch 53
Professor Stockfleth 55
Docent Fjord 57
Docent Rostrup 59
Professor Segelcke 61
Overførster P. E. Müller 63
Docent, Dr. Bang 65

Landbrugsundervisningen og det theoretiske Landbrug. Af *J. V. T. Hertel* 67

Biografier og Portræter af:

Etatsraad N. E. Hofman (Bang) 75
Overlærer Lacoppidan 77
Forstander A. la Cour 79
J. B. Krarup 81
Plantekonsulent Nielsen 83

Side

Professor V. Stein 85
Konsulent P. Jessen 87
Erh. Frederiksen 89
Redaktør Hertel 91
Direktør E. Møller-Holst 93
Frøhandler J. L. Jensen 95
Grosserer Chr. P. Jacobsen 97
Kammerraad Christensen 99

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. Af *J. V. T. Hertel* 101

Biografier og Portræter af:

Gehejmekonferensraad Jonas Collin 107
Kammerraad Drewsen 109
Etatsraad Carl de Neergaard 111
Lensgreve Holstein-Holsteinborg 113
Konferensraad Tesdorpf 115
Lensgreve Danneskjold-Samsøe 117
Justitsraad J. C. Hald 119
Kaptejn J. C. la Cour 121

Landboforeningerne. Af *J. V. T. Hertel* 123

Biografier og Portræter af:

Proprietær Heide 131
Godsejer Ingerslev, Marselisborg 133
Kammerherre Skeel, Birkelse 135
Kammerherre C. Lüttichau, Tjele 137
Hofjægermester F. Friis, Duelund 139
Overretssagfører Høegh Guldberg 141
Baron Wedell-Wedellsborg, Overdrevsgaarden 143
Forpagter Thalbitzer, Thurebyholm 145
Kammerraad J. B. H. Andersen 147
Hofjægermester Vind, Sanderumgaard 149
Proprietær Andersen, Rosendal 151

Praktisk Landbrug. Af *Erhard Frederiksen* 153

Biografier og Portræter af:

(Sjælland, Møen, Bornholm.)

Lensgreve F. A. Holstein-Holsteinborg 171
Hofjægermester Tutein, Marienborg 173

	Side
Etatsraad A. Valentiner, Gjeddesdal	175
Gartner Wendt	177
Fru Hanne Nielsen, Havarthigaard	179
Proprietær Lawaetz, Refsnæsgaard	181
Møller Johannsen, Orup	183
Etatsraad H. Valentiner, Gjeddesdal	185
Godsejer P. de Neergaard, Førslevgaard	187
Inspektør Feilberg	189
Hans Jensen, Mønge	191
Gaardejer R. Dinesen, Høve	193
Gaardfæster Chr. Nielsen, Særløse	195
Plantør Kofod, Graneli, Bornholm	197
Proprietær M. Kirketerp, Lønsgaard, Bornholm	199
(Lolland, Falster.)	
Grev E. C. D. Reventlow, Christianssæde	201
Justitsraad J. D. Friderichsen, Nøbbøllegaard	203
Grev F. M. Knuth, Knuthenborg	205
Justitsraad Nyholm, Liselund	207
Gaardejer A. Christiansen, Thirsted	209
Gaardejer Knud Jensen, Elkenøre	211
Jægermester Friderichsen, Kjærstrup	213
Husmand L. Rasmussen, Hillested	215
Forpagter Skebye, Haugaard	217
Kammerjunker v. Rosen, Christianssæde	219
Forpagter F. Bokelmann, Nørregaard	221
(Fyn, Langeland.)	
Justitsraad Jens Lange, Rødkilde	223
Etatsraad Frederich Bagger, Juulskov	225
Gehejmeraad Holsten, Holstenshus	227
Konferensraad Ryberg, Frederiksgave	229
Henning Schroll, Lykkenssæde	231
Langkilde, Juulskov	233
Provst Krarup	235
Gaardejer Jørgen Sørensen, Aabylund	237
Gaardejer C. Rasmussen, Ryslinge	239
Kammerherre, Baron Berner-Schilden-Holsten	241
Forpagter Macheprang, Nakkebølle	243

	Side
Forpagter Hansen, Nedergaard	245
Husmand M. Johansen, Sødinge	247
Gaardejer N. Rasmussen Søkilde, Fleninge	249
(Jylland.)	
Kammerherre Fr. Buchwald, Gudumlund	251
Konsistorialraad Bjerregaard, Hjermind	253
Hofjægermester J. Friis (sen.), Lyngbygaard	255
Gaardejer Ole Kirk, Ebbensgaard	257
Proprietær L. U. la Cour, Skærsø	259
Etatsraad Tang, Nørre-Vosborg	261
Etatsraad J. C. Nyholm, Baggesvogn	263
Etatsraad Branth, Klarupgaard	265
Generalkonsul Pontoppidan, Constantinsborg	267
Kammerherre Rosenørn-Teilmann, Nørholm	269
Lensgreve Frijs, Frijsenborg	271
Etatsraad Eckardt, Ørumgaard	273
Proprietær Carøe, Skærvad	275
Inspektør Buus, Rosvang	277
Proprietær H. Faurschou, Brendstrup	279
Proprietær Holst, Kloster Mølle	280
Godsejer Estrup, Skafføgaard	281
Hofjægermester Mourier-Petersen, Rugaard	283
Etatsraad A. H. Mourier-Petersen, Holbækgaard	285
Hofjægermester J. Friis, Lyngbygaard	287
Forpagter Hansen, Henneberg Ladegaard	289
Forpagter Jensen, Rodstenseje	291
Hofjægermester H. Lüttichau, Viskum	293
Kaptejn Bluhme, Nørlund	295
Proprietær Jørgensen, Ryssensten	296
Hofjægermester Dinesen, Katholm	297
Godsejer Hoppe, Pallisbjærg	298
Proprietær Harald Branth, Sønder Elkjær	299
Forpagter Winkel, Dybvad	301
Godsejer Bech, Engelsholm	302
Forpagter Beck, Rydhauge	303

Stavnsbaandets Løsning

den 20. Juni 1788.

I.

Man har nu til Dags Vanskelighed ved at forstaa den fulde Betydning af de Ord, som læses over disse Linier. I vore oplyste og fremskredne Tider er man i Almindelighed ikke synderlig fortrolig med, hvad Stavnsbaand egentlig vil sige; nærmest tænker man paa noget kjedeligt og fortrædeligt, som staar i Forbindelse med Landboreformerne i forrige Aarhundrede, og som det nu ikke er Umagen værd at trænge til Bunds i. Hvad Stavnsbaandets Løsning i Virkeligheden var, ligger ogsaa godt skjult i den underlig spagfærdige Betegnelse; thi hvem skulde tro, at den betyder en epokegjørende social Revolution fra oven, iværksat af en Haandfuld intelligente og ædeltænkende Mænd med Landets Kronprins i Spidsen? Skjønt denne Revolution rummer sin store Kamp og sine store Lidenskaber, mangler den dog det umiddelbart betagende og blændende, som ellers karakteriserer

historiske Omvæltninger, fordi den ikke blev gjennemført i et Øjebliks Rus, men langsomt modnedes i Landbokommissioners just ikke altid stilfærdige Møder under Akkompagnement af en langtrukken og trættende Polemik i Dagblade og Tidsskrifter. Den danske Bastille faldt, men ikke under Kanontorden og Krudtrøg; den blev simpelt hen nedbrudt paa en Fyrstes Befaling efter moden Overvejelse, uden Larm og Spræl. Det hele tager sig ganske jævnt, naturligt og roligt ud og var dog dristig undfanget og velsignelsesrigt i sine Følger.

Man kan sige, at Stavnsbaandets Løsning var Bondens Frigjørelse, Afskaffelse af Aarhundreders Uretfærdighed og Misbrug, en hel Stands Emancipation, Medmenneskers Ret til at leve frit som fri Mænd, men dette kan dog ikke vække en Forestilling om den Jubel, som pludselig fik Lyd fra Tusender af Menneskelæber, eller om den Sol, som skinnede ind i deres fattige Hjem. Det var ikke blot undertrykte, som toges i Forsvar; nej, det var en Stand og en Næringsvej, som fik Adelsstempel; det var ikke blot gamle Tiders gamle Synder, der udslettedes, det var det nittende Aarhundredes Genius, som mødte med Gaver paa Vuggen. Det var som et nyt Fædreland, der skabtes for Bonden, nyt Blod i hans Aarer, ny Kraft for hans Arm, ny Jord for hans Plov. Det fortælles om gamle Statuer i Ægypten, at de klinge, naar de træffes af Solens opgaaende Straaler — en saadan Klang kommer endnu til os fra de hundrede Aar tilbage i Tiden, da hin „evig berømmelige Lov“ saa Lyset, i hvis Indledning det hed-

der: „Da Bondestanden indbefatter den talrigste Del af Landets Indbyggere, og da Statens Styrke saa vel i Henseende til Forsvarsvæsenet som til den almindelige Velstand fornemmelig beror paa denne betydelige Nærings-Stands Vindskibelighed, Mod og Fædrelandskjærlighed, saa kan Kongen ikke gjøre en for ham selv kjærere og for det almindelige gavnligere Brug af sin kongelige Myndighed end ved at anvende samme til at opmuntre disse borgerlige Dyder ved omhyggelig at beskjærme og med Kraft at haandhæve Undersaatterne af Bondestanden i deres Rettigheder, især den personlige Frihed, som af Kong Frederik den fjerde ved den i nogle Provinser da brugelige Vornedrets Ophævelse er bleven dem skjænket, og som ikke mindre tilkommer denne end de øvrige Stænder". Der bruges unægtelig lidt for mange Ord i denne Motivering, Stilen forekommer os nu afbleget og kancellimæssig, ikke paa Højde med Situationen, men ser man nøjere til, bliver man var, at Ordene straale i Guldskrift.

Landboreformernes Vej har i Danmark som i alle andre Lande været besværlig og tornefuld, i Grunden kun halve Tilløb, en Række partielle Smaasejre og store Nederlag indtil 1784. Kongernes velmente, men for det meste uklare og lunkne Bestræbelser strandede paa Adelens Modstand og paa de uhyre Vanskeligheder, særlig af økonomisk Natur, som optaarnede sig; ingen af dem vovede at tage kraftig fat, eller naar det en Gang imellem skete, slog den samme Haand, der

vilde læge, snart ny Saar. Tiderne kom, og Tiderne gik, den ene Konge sank i Graven efter den anden, men den lange Række af trykkende Byrder blev bestaaende, ja endog skærpet. Allerede paa Christiern den andens Tid var Bondestanden saa dybt nedsunken i Trældom, at denne Konge forbød at sælge de arme Bønder som andet „uskjelligt Kreatur“, hvorhos han tilføjer, at „den fattige Bonde ej blev agtet mere end en Hund, saa at det ofte er sket baade i Sjælland og andetsteds, at en Bonde eller hans Barn er solgt for en Hund.“ Under Trykket af Indfæstningsafgift og Landgilde, det personlige Arbejde paa Hovedgaarden, der kaldtes Hoveri, Herremandens Hals- og Haandsret, Birkedommeres Samvittighedsløshed, Præsters, Forvalteres, Skriveres, Lakajers, Ridefogders og andre Bondeplageres Vilkaarlighed, Brutalitet og Plyndring bøjedes Bondens Nakke dybt, især paa den sjællandske Øgruppe, hvor Vornedskabet bestod fra Slutningen af det 15de Aarh. Oprindelig tænkt som en Ret for Bonden til at blive „værnet af sin Herremand i urolige Tider, udviklede Vornedskabet sig efterhaanden til en overordentlig tyngende Forpligtelse og antog en mistænkelig Lighed med det tyske Livegenskab, ihvorvel Kvinderne dog ingen Sinde blev vornede hos os. Bonden kunde ikke forlade det Gods, hvorpaa han var født, men skulde blive der og modtage den Tjeneste, der tilbødes ham; til Gjengjæld havde han den „Beskyttelse“, der bestaar i at blive betragtet som anden Mands Ejendom eller, om man vil, som fast Inventarium paa Godset. „I drives jo som Mære til Arbejd af

Kronprins Frederik.

jer Foged, jert Herskab og jer Præst, ej nogen Dag er fri, ej Søndag eller Fest", siger Holberg i Peder Paars, og Jeppe paa Bjærget maa betragtes som en sørgelig korrekt Skildring af den sjællandske Hoveribonde i hans dybeste Fornedrelse, fordrukken, demoraliseret, en viljeløs Pjalt, men tillige med en skarp Forstaaelse af egen Usselhed. Da Jeppe vaagner op i Baronens Seng, udraaber han: „Jeg ved jo, jeg er en fattig Bonde, en Træl, en Slyngel, en Hanrej, en sulten Lus, en Madike, en Karnali." En kuet Slægt, frygtsom og skjælvende, vant til Træhesten, Halsjernet og den spanske Kappe, men dog med en ulmende Livslyst inderst inde, snart sløv og dyrisk, snart trodsig og hævngjerrig, paa en Gang bitter og klagende, ynkelig og snu og med et eget forslagent Humor, som det f. Ex. lægger sig for Dagen i den bekjendte „Ladefogedvise" fra forrige Aarhundredes Begyndelse.

Enevoldskongerne kan næppe frikjendes for at have vist Mangel paa Kraft i deres Bestræbelser for Bondens Frigjørelse, og selv om man maa indrømme, at Opgaven var storartet vanskelig, skulde man synes, at et eller flere Magtsprog vilde have gjort Ende paa Sagen. Disse Herskere kan ikke engang undskylde sig med, at de ikke vidste det bedre. Paa Rigsdagen i Kjøbenhavn 1660, da Bondestanden ogsaa trode at skimte Emancipationens Lysskjær, overrakte den Frederik III et Bønskrift, hvori den gav en rørende Skildring af det Tyranni og haardelige Hoveri, hvorunder den havde lidt, „fast ligesom Israels Børn under Ægyptens Trældom"; Hannibal Sehested og Conring anbefalede at

ophæve Vornedskabet og i det mindste indføre Lettelser i Hoveriet. Christian V ved i sine Testamenter meget vel, at „de kongelige Intrader vil tiltage, naar Agrikulturen og Jordens Dyrkning vel i Agt tages“; men ingen af dem kunde naa videre end til nogle Smaaforbedringer, som efter Tidens Skik ikke engang blev overholdte. Man var ikke døv for Bøndernes Klager, man søgte endogsaa at afhjælpe dem, navnlig paa Kronens Godser; men det var alt sammen kun Tilløb, som ikke førte og heller ikke kunde føre til gjennemgribende Forandringer. Forholdene var ikke ens alle Vegne; der gaves Egne i Jylland, hvor Selvejerbonden indtog en forholdsvis lykkelig og selvstændig Stilling, men Ondet var i det hele saa udbredt, at det udkrævede heroiske Midler. Man forstod ikke at dyrke Jorden rationelt, man havde daarlige, gammeldags Avlsredskaber, den saakaldte Trevangsdrift og endnu mere Fællesskabet hindrede ethvert Fremskridt, Udbyttet af Avlen var forfærdelig ringe, Foderurter kjendtes saa godt som ikke, Mejerivæsenet stod paa det lavest tænkelige Standpunkt, og et Utal af Skatter, Tiendens Ydelse i Kjærven, strænge Jagtlove, ufornuftige Indskrænkninger i Kornhandelen og Kvægopdrætningen saa vel som den til Tider alvorlige Fattigdom baade blandt Godsejere og Bønder rejste tilsyneladende uoverstigelige Skranker for Agerbruget. Saaledes gik det til, at store Dele af Landet henlaa udyrkede, at talrige Gaarde henstod øde, og at Landets Velstand trods alle Forsøg paa at ophjælpe Kjøbstæderne gik tilbage.

Da besluttede Frederik den fjerde at afskaffe Vornedskabet. Strax efter sin Tronbestigelse gav han Bønderne paa Jægerspris Gods vornedfri, og den 21. Februar 1702 udkom den mindeværdige Lov, der pristes i høje Toner af Samtiden og af Holberg betegnes som „en Zirat i Kongens Historie“. Det var en kraftig og velment Kongehandling, dikteret af varm og oprigtig Følelse for Fædrelandets Tarv; Bønderne skulde, som det hedder i Forordningen, „have des mere Lyst, Mod og Hjærte til at være arbejdsomme, flittige og vindskibelige, ja til at vove Livet for Os og Fædrelandet i fornødent Tilfælde, helst naar de ser, at de og deres Børn med Frihed kan besidde og i Brug erholde det Sted, de stræbe for. Desligeste at de Mænd paa Landet, som Gud velsigne med mange Sønner og ikke alle til Bondearbejde og Agerdyrkning inklinere eller behøves, kan lade nogle af dennem lære enten Haandværk, Kjøbmandskab, Søfarten eller andet, hvormed de i Fremtiden sig ærligen og redeligen kan ernære og ej befrygtes for at tvinges til deres Fødestavn.“ En Frihedssol syntes at stige op over Danmark, og Samtidens Digtere besang den i deres ubehjælpsomme Sprog.

Men den dalede lige saa hurtig igjen — det hele var et kortvarigt Fata Morgana. Stavnsbaandet afløste Vornedskabet og var i Grunden det samme. Hvad Kong Frederik havde skjænket med den ene Haand, tog hans Efterkommere og da navnlig Christian den sjette tilbage med den anden. Udskrivningen til den indførte Hær blev paalagt Hartkornet som en Byrde; det blev derfor

Andreas Peter Bernstorff.
(1735—1797.)

Herremændene, som var ansvarlige for den, som de alt var det for Skatterne, og snart blev det Skik, at de Bønderkarle, der var indskrevne i Rullen, ikke maatte forlade Godset, før de havde aftjent deres Værnepligt. Da nu alle Bøndersønner fra deres 14de til deres 35te Aar skulde være opførte i en Reserverulle, var de i denne deres Manddoms bedste Alder bundne til Fødestavnen, imod Lovens ovenfor anførte udtrykkelige Udsagn, og selv efter dette Tidspunkt blev de ikke fri, i det de, hvis de ikke vilde antage en Gaard paa det Gods, hvorfra de var udskrevne, efter en tolvaarig Krigstjeneste skulde tjene ti Aar til. Lidt efter lidt udvidedes Tidsgrænsen for Stavnsbaandet, fra det 9de til det 40de Aar, og til sidst endog fra det 4de Aar, i Frederik den femtes Tid. Det klinger næsten som Ironi, naar man anfører det historiske Faktum, at Bønderne var fri — i Vuggen og som udslidte Oldinge, naar Friheden var dem ligegyldig. Alle Ægyptens Plager var atter over den ulykkelige Bondestand; til alle de øvrige Onder kom nu det, at Herremanden i Udskrivningen fik et nyt og skæbnesvangert Vaaben til Vilkaarlighed. Christian den sjette befalede i 1746: „Ingen Landsoldat maa nedsætte sig andetsteds end paa det Gods, hvorfra han er udskreven, og hvor han skal være pligtig at antage Gaard“ — man ser, at Stavnsbaand og Vornedskab næsten er kongruente. Riegels skriver herom: „Saaledes naade Sjette Christian imod sin Vilje at efterlade sig en hel Nation af hvide Slaver, der bode i usle Hytter, stedse maatte trælle i de Stokhuse eller Sogne, hvor de var fødte, og aldrig

kunde lære andet end Trældom og Vanearbejde, og ingen andre Hviletimer havde de end i Kirken at hvile med Legeme og Sjæl". Disse Ord er dog vistnok lovlig stærke, thi de stamme fra en Forfatters Pen, der ynder at male med grelle Farver; i hvert Fald var det ikke „Hviletimer", Bonden manglede, naar han maatte forsømme sin egen Gaard for i Dagvis at staa med ledige Hænder og vente paa Herremandens Lejlighed.

Der kom Gjæring i Tiden; Læren om Menneskerettighederne kom op og forkyndtes med Begejstring; Frankrigs og Englands store Aander manede de ny Ideer frem, som beskæftigede alle Folkeslags bedste Hoveder, og Bølgebevægelsen satte ind ogsaa over Danmarks Grænser. Alle Mennesker skulde være Brødre, Oplysning og Lykke skulde gjennem Tusender af Kanaler ledes ud over det ganske Land, og Bondestandens Emancipation blev af de ædleste og bedste Mænd her hjemme skreven paa de styrendes Fane. Grev Adam Gottlob Moltke vandt Frederik den femte for Sagen, og det er et mærkeligt, for den danske Folkekarakter ejendommeligt Tegn, at man begyndte det møjsommelige Arbejde fra neden, eller, som Rasmus Nyerup udtrykker sig, „henvendte sig til Nationen og gjorde den til sin Konsulent". I 1755 „opmuntredes Hans Majestæts Undersaatter til at indsende almennyttige, økonomiske og fysiske Afhandlinger til Overhofmarschal Grev Moltke, som uden Bekostning for Forfatteren vilde lade dem bekjendtgjøre ved Trykken til Publikums Nytte", og Følgen heraf blev ikke blot Prokansler Pontoppidans „Oeconomiske

Magazin“ i 8 Bind, Frederik Lütkens berømte „Oeconomiske Tanker til højere Eftertanke“ og en stor Mængde andre Skrifter, hori Landbostandens usle Stilling og Vilkaar blev fremdragne og belyste, men der udkom tillige forskjellige Forordninger om Fællesskabets Ophævelse, og hvad der fik endnu større Betydning: adskillige fædrelandskjærlige Godsejere vovede det afgjørende Skridt og overførte Theorierne i Praxis, navnlig den ældre Grev Bernstorff (1767) paa den senere Udenrigsminister Andreas Peter Bernstoffs Raad og Enkedronning Sophie Magdalene i Hirschholms Amt efter Overhofmester Grev Stolbergs Raad (1761). Den sidste gav dog kun sine Bønder Arvefæste og Hoverifrihed; den første gik et Skridt videre og udskiftede tillige Jorderne. Experimentet, der efterlignedes af andre Godsejere, lykkedes vel ikke overalt, men naar abnorme Forhold ikke var tilstede, og de første Vanskeligheder var overstaaede, viste det sig fordelagtigt for Godsejeren selv. Man opdagede lidt efter lidt, at Frihed ikke blot skaber Lykke, men ogsaa Velstand; man saa Bondens duknakkede Hoved rejse sig langsomt, da det materielle Tryk forsvandt med det aandelige. Christian den syvende gav umiddelbart efter sin Tronbestigelse Kronens Bønder i Kjøbenhavns Amt Arvefæste og Hoverifrihed, Landhusholdningsselskabet stiftedes 1769 og gjorde overordentlig Nytte ved Præmieuddelinger saa vel som ved Udbredelse af forbedrede Avlsredskaber og landøkonomiske Afhandlinger, Reverdil, Oeder og Struensee forberedte gjennemgribende Forandringer i Hoveriet,

Chr. Ditlev Reventlow.
(1748—1827.)

som dog standsedes ved den sidstes Fald, og et Antal Proprietærer som Moltke til Bregentved, Lehn paa Guldborgland, Ryberg paa Frederiksgave, Holsten paa Holstenshus, Reventlow paa Christianssæde, Bagger paa Juelskov m. fl. viste sig at være „Bondevenner“ i udmærket Forstand. Jordbunden var med andre Ord forberedt; der var øjensynlig en Skat at hæve; det gjaldt kun om at finde den Yngling, der evnede det.

II.

Da Kronprins Frederik som sextenaarig Dreng satte sig i Spidsen for Staten ved Paladsrevolutionen af 1784, laa der et stort Værk for ham. Hans Opdragelse havde vist ham, i hvilken Retning han skulde gaa, hans Hjærte slog for de smaa og undertrykte i Samfundet, paalidelige og varmtfølende Raadgivere stod ved hans Side, og han manglede hverken Mod eller Dristighed. Han havde baade vist, at han kunde tie, og at han kunde handle; men — som Wegener skriver i sin fortrinlige, af et fuldt Hjærte dikterede „Liden Krønike om Kong Frederik og den danske Bonde“, en af de smukkeste Folkebøger, den danske Literatur ejer — Erfaring var der mere Mangel paa. Bjærge af Trykpapir var blevne forbrugte under Debatten om Landbovæsenet, men Meningerne stod lige skarpt mod hinanden. Paa den ene Side Begejstring for Frihed og Fremskridt, paa den anden Fastholden ved de gamle Traditioner og den gamle Ret. Den tolvaarige guldbergske Periode havde givet Bondereformens Modstandere nyt Haab; Be-

vægelsen havde til Dels lagt sig, skjønt Landets bedste Mænd søgte at holde den i Live ved Tale og Skrift. Det var end ikke ganske farefrit at sige sin Mening; man kunde let „komme i Fortræd“ derved. Til Suhm sagde Guldberg i 1776 i Anledning af nogle fri Ytringer i hans Udtog af Danmarks Historie: „Den kritiske Materie om Bondens Trældom maa berøres varsomt; Bondens Aag kan ikke afkastes, uden at Staten i alle sine Grundvolde skal bæve“, og Oeder havde ved sin Afrejse i 1773 faaet at vide af den formaaende Statsminister Schack Rathlau, at „han havde været en skadelig Mand for Danmark“. Ved en Forordning havde man atter gjort Hoveriet ubestemt, thi det skulde udføres „efter enhver Egns gamle Skik og Brug“, og en ny Landmilitsordning af 1774 bandt Stavnsbaandet fastere end før. Der blev vel udrettet adskilligt for det praktiske Agerbrug i disse Aar, ikke mindst ved Fællesskabets Ophævelse af 1781, men saa længe Bondens og Godsejerens indbyrdes Forhold forblev uforandret, havde det ingen Art.

Kronprins Frederik havde ufortøvet omgivet sig med ny Ministre, hvoriblandt der ved Siden af enkelte absolute Modstandere af Landboreformerne som den ovenfor nævnte Schack Rathlou og Gehejmeraad Rosenkrands fandtes oprigtige frihedssindede Mænd, som, uden at være blinde Tilhængere af de ny Ideer, dog var stærkt paavirkede af dem, og hvis Bestræbelser alle sigtede mod det ene Maal: Fædrelandets Vel. De havde Følelsen af, at de store Reformers Tid var kommen, og at

der først maatte tages fat paa Landbruget, men de forstod tillige, at der maatte gaas sindig til Værks, hvis man ikke vilde se alt briste. I Spidsen for Statsstyrelsen stod Andreas Peter Bernstorff som Udenrigsminister, en Nevø af den ældre Grev Bernstorff, til hvis Ære Støtten paa Gjentofte Bakke blev rejst, og om hvem der blev sunget:

Da kom til os fra Tyskland ned
en Tysker uden Lige.
Han saa og ynked' Bondens Slid
og elskte Danmarks Rige.
Selv Herremand, hvor han kom fra,
han her fik Gods og Bønder,
men var og stedse blev endda
vor Bondestands Velynder.
Grev Bernstorff blev den Herres Navn,
den gode tyske Herre,
han lod sig danske Bondes Gavn,
saa kjært og vigtigt være.

Disse Vers er ikke særdeles gode, men de er troskyldige og velmente og passe ogsaa i fuldt Maal paa den yngre Bernstorff. Det var jo netop paa hans Anbefaling og Raad, at Onkelen i 1764 havde givet sine Bønder Arvefæste, Hoverifrihed og udskiftet Jorderne, og indtil sin Død i 1797 vedblev Andreas Peter Bernstorff at være sine Principer tro og overalt at optræde som Bondestandens ivrige og ihærdige Forkæmper. Skjønt hans Virksomhed under de stormende politiske Begivenheder i Udlandet hovedsagelig var rettet mod et andet Maal, og hans ualmindelige Arbejdskraft og Geni ofredes i den store Politiks Tjeneste, glemte han dog ingen Sinde at tale de undertryktes

Chr. Colbjørnsen.
(1749—1814.)

Sag her hjemme; skjønt Rigets Sorger og Bekymringer syntes at lægge Beslag paa al hans Skarpsindighed, Flid og Retsind, vedblev han at være den mægtige Bondeven, der havde Kronprinsens Øre, og aldrig blev træt af at opfordre denne til at gaa videre paa den en Gang betraadte Vej.

Hovedmanden og derfor den, som ved Siden af Kronprinsen i første Linje har Æren for Landboreformernes Gjennemførelse, var dog Grev Christian Reventlow til Christianssæde paa Lolland. I sin høje Stilling som Præsident for Rentekamret, eller hvad man nu til Dags nærmest vilde kalde Indenrigsminister (han var tillige Deputeret i Finanskollegiet), holdt han ikke blot Traadene i sin Haand og satte dem i Bevægelse, men han havde tillige Arbejdet og Kampens hele Odium mod sig. Paa sit lollandske Gods havde han gjennemført talrige Forbedringer: afskaffet Hoveriet og Fællesskabet, udskiftet Jorderne og udflyttet Gaardene; her havde han gjort værdifulde praktiske Erfaringer, her havde han lært baade at se med Godsejerens og med Bondens Øjne, og her var han mere end nogen Sinde bleven overbevist om, at Statens eneste Frelse var Bondens Frigjørelse. Det er karakteristisk for denne ædle Godsejers og Reformators Energi, at han, som ikke var formuende, optog Laan for at gjennemføre sine Planer og i adskillige Aar maatte kæmpe med økonomiske Vanskeligheder, indtil det endelig viste sig — hvad der ogsaa blev et af hans Hovedargumenter —, at det kunde betale sig at afskaffe Hoveriet og udskifte Jorderne. I et Brev fra Re-

ventlow af 1786 hedder det: „Jeg har det, Gud være lovet, godt, naar jeg undtager Bekymringen for timelig Næring, der plager mig haardt, men Gud, som hidtil har hjulpet mig, vil ogsaa hjælpe mig nu. Meget har jeg saat, kun lidt har jeg endnu høstet, men Gud vil hiælpe mig, saa at jeg ikke ligger under for Arbejdet. Jeg har i Dag set saa mange fattige, elendige Hytter, at jeg slet ikke kan løsrive mig fra det sørgelige Indtryk.“ Disse Linjer aabne et Indblik, som ikke kan være smukkere, til denne Menneskevens Indre.

Christian Colbjørnsen, den senere Generalprokurør og Justitiarius i Højesteret, var den tredje i det Kløverblad, paa hvilket hver „Bonde end bør tænke“. Som fremragende Jurist er hans Navn uadskillelig knyttet til den danske Lovhistorie (Indretningen af Forligelseskommissioner skyldes saaledes ham), men hans mest glimrende Embedsperiode falder dog i det Tidsrum, da han som Sekretær i den store Landbokommission tog den virksomste Del i dens Forhandlinger og fra Aaret 1789 som Generalprokurør støttede Landboreformernes Forkæmpere med Raad og Daad. „Iver for den gode Sag — skrives der i Literaturtidenden — indviklede ham i adskillige Stridigheder med dem, der vilde forsvare Stavnsbaandet, især med Kammerherre Lüttichau, der havde været en af Ordførerne for de jyske Jorddrotters Klage over Landbolovgivningens Forandringer. I de Stridsskrifter, han i denne Anledning udgav, hersker et saa skjønt og kraftfuldt Sprog, at endnu, efter at Fejderne længst er glemte, enkelte Steder deraf

pleje at fremstilles Ungdommen som Veltalenhedens Mønstre. Virkende med store Evner til et ædelt Maal, saa han sig understøttet af Statens mest udmærkede Mænd og erholdt en oplyst Regerings Bifald. Modstanden, han fandt, tjente kun til at anspore hans Iver, der lønnedes ved Medborgeres tydelige Yndest og endnu mere ved de velgjørende Frugter af hans Stræben, der tidligere, end han selv turde have haabet, spirede frem, i det saa mange tusende Landboeres kjendeligen forbedrede Kaar beviste for alle det gavnlige i hans Idræt".

En mere beskeden, skjønt maaske ikke mindre betydningsfuld Rolle spillede Grev Christian Reventlows yngre Broder Johan Ludvig Reventlow til Brahetrolleborg, som var Deputeret i Økonomi- og Kommercekollegiet og baade privat og offentligt fuldt ud traadte i Broderens Fodspor og ligeledes gjorde Bondeemancipationen til sin Livsopgave. Paa Mindestenen ved Christianssæde staa derfor de to Brødres Navne forenede, som de selv stod i Livet.

Næppe otte Maaneder efter Kronprins Frederiks Indtrædelse i Statsraadet slog Befrielsens Time. Det store Værk, som egentlig først er blevet fuldført i vore Dage, blev sat i Gang, forsigtig og bramfrit; Kongen vilde som Landets første Godsejer selv gaa i Spidsen og give et Exempel til Efterfølgelse. Den lille Landbokommission, i hvilken begge Brødrene Reventlow havde Sæde, blev nedsat den 3. Novbr. 1784 for at undersøge, hvorledes de kongelige Fæstebønders og Husmænds Vilkaar i Frederiksborg og

Joh. Ludv. Reventlow.
(1751—1801.)

Kronborg Amter kunde forbedres. I fem Aar arbejdede Kommissionen med utrættelig Iver, og efterhaanden bragtes alt paa en anden Fod. Fællesskabet blev ophævet og Jorderne ligelig fordelte mellem Bønderne efter en forudgaaet Bonitering; hver Gaard og hvert Hus fik saa vidt muligt sin Lod samlet paa et Sted, hvorfor en stor Mængde af dem maatte udflyttes, Hoveriet afløstes, alle Naturaltiender afskaffedes og forandredes til en fast aarlig Pengeafgift, de jordløse Husmænd fik hver en lille Jordlod, Bønderne støttedes ved Bygningshjælp i Penge, Sten og Tømmer, Markerne indhegnedes med Stengærder eller levende Hegn, der uddeltes Frø og Saakorn, Frugttræer og Kartofler, og der gjordes endelig alt for at bevæge Bønderne til at drive deres Jorder fornuftigere, snart ved gratis Uddeling af Smaaskrifter, snart ved mundtlig Undervisning af Landinspektørerne. For Oplysningen sørgedes der ved et betydeligt Antal ny Skoler, og endelig fastsattes de Betingelser, paa hvilke Bønderne kunde blive Selvejere. Det var Kronprinsens udtrykkelige Ønske, at de alle skulde være det, men Kommissionen fandt det rigtigst, at Selvejendom blev ligesom en Præmie, der kun tilfaldt dem, som havde gjort sig særlig fortjente dertil. For at en Bonde kunde opnaa Skjøde paa Ejendommen forlangtes derfor af ham, at hans Hovedlod skulde være indfredet med forsvarligt Hegn, at Gaarden skulde være opbygget og i god Stand, at Besætning og Redskaber var fuldstændige, og at ingen Restancer skyldtes i Fæsteafgiften. Derimod fordredes der ingen Ud-

betaling af Kjøbesummen; den kunde blive staaende uopsigelig i Gaard og Grund mod en vis aarlig Rente.

Den lille Landbokommissions Arbejde gjorde Bondestanden populær og satte Emancipationen paa Dagsordenen. Der kunde nu ikke længer være Tale om at opdæmme Strømmen; den svulmede og steg og rev alt med sig. Folket syntes med et splittet i to Lejre, der bekæmpede hinanden; men det store Flertal, Intelligensen og Masserne, stod paa Regeringens og Bondevennernes Side. Den Skrivelyst, som havde sat en saa giftig Frugt i „Pressens gyldne Alder“ under Struensee, vaagnede paa ny og vendte sig til Landbosagen; Hundreder af Penne satte sig i Bevægelse for enten i begejstrede Ord at forfægte Bondens „Menneskerettigheder“ eller i skarpe Indlæg at hævde Godsejernes i Traditioner og Loven hjemlede Ejendomsret, som det ikke stod i nogen Konges Magt at kuldkaste. Bernstorff og Reventlow syntes at nøle, men en Samtale mellem den sidste og Kronprinsen gav pludselig Bevægelsen Fart. Reventlow havde talt om Bøndernes elendige og fortrykte Stilling, men tillige fremhævet de overordentlige Vanskeligheder, der rejste sig mod en almindelig Landboreform; baade han og Bernstorff mente, at Omvæltningèn ikke var tilstrækkelig forberedt, og at man gjorde bedst i at vente endnu nogle Aar. Da afbrød Kronprinsen ham med de mindeværdige Ord: „Jeg synes dog, at man i en saa vigtig Sag, hvorpaa Landets Vel beror, ikke bør spilde nogen Dag, men begynde derpaa lige saa

godt i Morgen som i Overmorgen.“ Samtidig forlangte han et almindeligt Forslag af Reventlow, og da Bernstorff hørte dette, tvivlede han ikke længere om et lykkeligt Udfald. „Saaledes gav de begge Kronprinsen Æren — skriver Wegener i „Liden Krønike“ — og som det er sagt blandt Forfædrene, skal det siges blandt Efterkommerne, at den tilkom ham med rette.“

Den 18. September 1786 traadte den saakaldte store Landbokommission sammen „for at undersøge og gjøre Forslag om adskillige Poster angaaende Godsejernes og Fæstebondernes Rettigheder og Pligter i Danmark“. Den bestod af 16 Medlemmer, hvoraf dog ikke alle delte Regeringens Anskuelser eller billigede, hvad der var under Udførelse i Frederiksborg og Kronborg Amter, og det kom derfor jævnlig til heftige Rivninger og lidenskabelige Forhandlinger. Præsidenten Grev Christian Reventlow var Sjælen i Kommissionen og støttedes glimrende af Sekretæren Christian Colbjørnsen. Man begyndte lempelig med alle de gamle overleverede Misbrug, som enten ikke havde Hjemmel i Lovene eller var fremkomne ved vilkaarlig Fortolkning af disse, som f. Ex. Fæstegaardes Overlevering uden Synsforretning, Fæstebondens Udsættelse af Gaarden uden Dom, Godsejerens selvtagne Ret til at være Skifteforvalter i Bondens Dødsbo og lige saa selvtagne Straffemyndighed. Herom syntes Meningerne næppe at kunne være delte; Modstanderne bragtes ogsaa forholdsvis hurtig til Tavshed, og den 8. Juni 1787 udkom efter Kommissionens Indstilling den første almindelige

Landbolov, ved hvilken de ovenfor antydede Misbrug afskaffedes. Træhest, Halsjærn og Hundehul forsvandt for bestandig ved denne Lov.

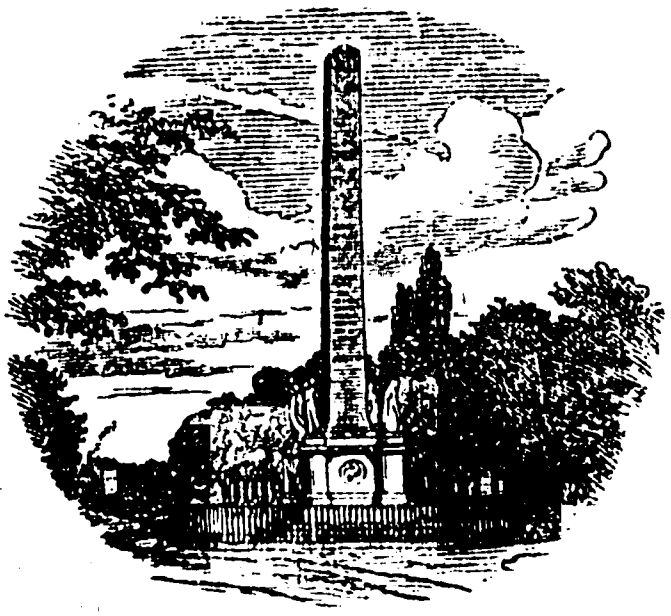
Des heftigere rasede Striden om Stavnsbaandets Løsning, der forelagdes og motiveredes af Reventlow. Man vilde ikke unde Bønderne personlig Frihed, eller rettere man saa heri ikke blot Agerbrugets, men ogsaa Hærens totale Ruin. Hvilke skrækkelige Følger vilde der ikke opstaa, hvis Bønderne fik Lov til at forlade deres Fødested? De vilde udvandre i Massevis, saaledes at Jorden ikke kunde opdyrkes, og det vilde blive umuligt for Godsejerne at stille Krigsfolk. Generalitetet og Admiralitetet, det vil sige de højeste Myndigheder i Hær og Flaade, nedlagde ogsaa Indsigelse mod Stavnsbaandets Løsning; i en udførlig Betænkning erklærede de, efter at have angrebet Landbokommissionens Medlemmer med Grovheder, at de foreslaaede „ny Indretninger vilde tjene til Krigshærens Svækkelse, Agerdyrkningens Ødelæggelse og Sædernes fuldkomne Fordærvelse". Man maa nu til Dags smile ad denne bornerede Betragtning, som i øvrigt ufortøvet blev imødegaaet af Colbjørnsen i et skarpt Indlæg, men det fortjener Beundring, at Kronprins Frederik, opdragen i Datidens Støvlettjeneste og kjær i Hærens overleverede Former, som han var, ikke lod sig rokke et Hanefjed, end ikke, da der i Gehejmeraadet rejstes vægtige Stemmer mod Kommissionens saa godt som enstemmige Indstilling (13 St. mod 3). Den berømmelige Lov, hvis hundredaarige Mindedag fejres den 20. Juni i Aar, udkom;

„Bondestandens Frihed blev evig og uigjenkaldelig", Krigstjenesten blev omordnet og nedsat til 8 Aar, Landet inddeltes i Lægder, og den 1. Januar 1800 fandtes ingen stavnsbunden mere paa Danmarks Grund.

Stavnsbaandet var det store Onde, hvori ligesom alle de øvrige Ulykker samlede sig, dets Ophævelse hilstes derfor med ubeskrivelig Jubel; thi man forstod, at den vilde blive — hvad den ogsaa blev — Indledning til ny omfattende Reformer. Befolkningen holdtes bestandig i Aande, ikke mindst da den saakaldte „jyske Ambassade" i 1790 forstyrrede Kronprinsens Hvedebrødsdage paa Luisenlund, ja maaske et Øjeblik fik ham til at vakle, da den overrakte ham en „Tillidsadresse", som i Virkeligheden var et usømmeligt Klageskrift mod Landbokommissionen. Dens Overbringere, Kammerherre Lüttichau til Aakjær og Godsejer Beenfeldt til Serritzlew, idømtes imidlertid under en navnkundig Proces høje Mulkter af Højesteret for Æresfornærmelser mod Colbjørnsen, og hermed havde Bondefriheden endelig sejret. Men atter og atter vendte Folkets Fantasi sig til det lysende Punkt i Landboreformernes Historie: Stavnsbaandets Løsning. Saa klart følte denne Lovs Betydning som det store Hovedslag, i hvilket Sejren var vunden, at sexten Dage efter hin Højesteretsdom udstedtes Indbydelse til at sætte Stavnsbaandets Løsning et Mindesmærke i Sten: „Frihedsstøtten" uden for Vesterport. Den 31. Juni 1792 lagde Kronprins Frederik Grundstenen; Trekløveret Bernstorff, Re-

ventlow og Colbjørnsen stod ved hans Side. Men da Monumentet var færdigt, havde ødelæggende Ildebrande lagt Slottet og den halve Hovedstad i Aske, og Bernstorff var død. De onde Dage begyndte at nærme sig.

Carl Bruun.

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

I mange Aarhundreder var vort Landbrug fuldstændig stillestaaende, saa at det endnu i det 18de Aarhundrede stod omtrent paa samme Standpunkt som i Valdemarernes Dage. Saaledes som Fædrene drev deres Gaarde, fortsatte Sønnerne, og Landmandens Kunst bestod ene i at tilegne sig de nødvendige praktiske Haandgreb og nøjagtig følge de Regler, som var godkjendte ved gammel Erfaring. De Fordringer, der stilledes til Fortidens Landmænd, var derfor saa smaa, at det blev et almindeligt Mundheld, som holdt sig næsten til Nutiden, at den, som ikke duede til andet, kunde blive Landmand. Havde man gode legemlige Kræfter, førte et strængt Regimente over Arbejderne, kunde vise disse, hvorledes ethvert forefaldende Arbejde skulde udføres, ikke var bange for selv at tage fat, naar det kneb, tog den yderste Kraft af sine Heste, kunde aarelade et sygt Kreatur o. s. v., ja saa var man en dygtig Landmand efter Datidens Begreb. Om at bruge sit Hoved, om at tilegne sig Kundskaber og

anvende dem til Forbedringer og Fremskridt, var der ikke Tale. Naar man ser den Forskjel, der findes mellem Nutidens Landbrug, og det, der var almindeligt for et Hundredaar siden, og som mere eller mindre i mange Egne holdt sig langt ind i vort Aarhundrede, har man ondt ved at forstaa, at saa store Forandringer kan være foregaaede paa Landbrugets forskjellige Omraader i Løbet af et Par Menneskealdere.

De store Landboreformer, der indførtes i Slutningen af forrige Aarhundrede, afkastede de Byrder, der tyngede Landbruget mest, og tilvejebragte derved Muligheden for Fremskridt. Disse gik imidlertid fra først af meget langsomt paa Grund af de sørgelige økonomiske Forhold i Aarhundredets Begyndelse. De overordentlig lave Priser, der i en lang Aarrække betaltes for alle Landbrugets Produkter, virkede saa trykkende, at det kun ved den videst drevne Økonomi var muligt for Landmanden at komme ud af det og skaffe de nødvendige rede Penge til Veje. Saa fortvivlede var Forholdene, at Bøndergods snarere betragtedes som en Plage end som en Fordel, i det Godsejerne skulde indestaa for Skatterne. Der haves derfor ogsaa Exempler paa, at Herregaarde betaltes højere uden Gods end med Gods. — Men efterhaanden blev Tiderne bedre, og især efter at England i 1846 havde hævet Korntolden, kom der en Fremgang for vort Landbrug, som med faa Afbrydelser vedblev indtil for en halv Snes Aar siden. I denne vort Landbrugs Guldalder tiltog den almindelige Velstand stærkt, de Forbedringer, der

efterhaanden indførtes, svarede i Reglen god Regning, og derfor blev Lysten til ny Fremskridt Dag for Dag stærkere. Det var ikke længer kun enkelte fremskredne Landmænd, der havde Øje for Theoriens Betydning for Landbruget, men Spørgsmaalet om de unge Landmænds Uddannelse blev almindelig drøftet, særlig af de mere fremragende ældre Landmænd, der følte, at deres egen Uddannelse ikke havde været helt tilfredsstillende.

Enkelte private Skoler oprettedes, men hvorvel de gjorde nogen Nytte, kunde de dog langtfra tilfredsstille Trangen. Naar Landmændene samledes, drøftedes Sagen, og paa det store Landmandsmøde i Kjøbenhavn 1852 indledede Propr. A Valentiner, Gjeddesdal, det Spørgsmaal: Paa hvilken Maade bør Staten medvirke til den unge Landmands Uddannelse? Efter en livlig 2 Dages Forhandling valgtes en Komite, bestaaende af Docent B. S. Jørgensen, Propr. Valentiner, Direktør N. E. Hofman (Bang), Kancelliraad Hjort og Provst Vallentin, til nærmere at behandle Spørgsmaalet. Paa den næste almindelige Landmandsforsamling, i Flensborg 1854, afgav Komiteen en udførlig Betænkning, som derefter drøftedes paa Mødet. Komiteen anbefalede Oprettelsen af en offentlig Landbrugsskole, men Meningerne, baade i Komiteen og i Forsamlingen, var delte om, hvorvidt de unge Landmænds Uddannelse her burde være alene theoretisk eller baade theoretisk og praktisk, og om Skolen burde være i Kjøbenhavn eller paa Landet. Forhandlingen havde til Følge, at Indenrigsministeren nedsatte en Kommis-

sion, bestaaende af Professorerne Fenger, Bendz og Jørgensen samt Lektor Prosch og Stiftlandinspektør Wegge, der skulde udarbejde Forslag om Veterinærskolens Udvidelse til en Anstalt, ved hvilken samtlige Veterinærvæsenet og Landbruget vedkommende Fag kunde foredrages. Kommissionen afgav sin Betænkning den 27. Juli 1855, og samme Aar forelagdes i Rigsdagen et med Kommissionens Udkast stemmende Lovforslag, som med faa Ændringer vedtoges og udkom som Lov den 8. Marts 1856.

Den 25. August 1858 begyndte Virksomheden paa den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, og samtidig ophævedes den gamle Veterinærskole, der var oprettet i 1773 og ved en Række dygtige Lærere, af hvilke vi kun skal minde om Abildgaard og Viborg, havde opnaat stor Anseelse og uddannet mange dygtige Dyrlæger. I de første Aar uddannede Højskolen kun Veterinærer, Landmænd og Landinspektører, men ved Lov af 11. Februar 1863 kom Undervisningen ogsaa til at omfatte økonomisk Havebrug, og ved Lov af 22. Januar 1868 medtoges tillige Undervisning i Skovbrugsfagene, saaledes at Skolen nu uddanner Veterinærer, Landmænd, Landinspektører, Havebrugere og Skovbrugere. For at gjøre Adgangen til Undervisningen saa let som muligt, har denne stadig staaet aaben for alle uden Hensyn til forud aflagt Examen, til tidligere praktisk Tjeneste, til Alder eller til Indfødsret. Dog har der for den, der vilde tage Examen som Landinspektør, Skovbruger eller Dyrlæge, været stillet den Betingelse, at han skulde

have aflagt en Modenhedsprøve, svarende til almindelig Forberedelsesexamen.

Fra 1858 indtil Udgangen af 1886 er der dimitteret fra Højskolen 538 Veterinær-, 301 Landbrugs-, 49 Landinspektør-, 71 Havebrugs- og 105 Skovbrugskandidater, i alt saaledes 1064 Kandidater, men desuden har mange unge Mennesker i længere eller kortere Tid nydt godt af Undervisningen uden at underkaste sig Examen. Det aarlige Antal af studerende har vexlet mellem 183 og 335, de fleste har været Veterinærer, derefter komme Landbrugere, saa Skovbrugere, derefter Landinspektører og sidst i Rækken Havebrugere. Af de 7293 studerende, der udgjor det samlede Antal for Aarene 1858—86, kom 6263 fra Danmark, 356 fra Slesvig, 88 fra Holsten og Lauenborg, 460 fra Norge, 67 fra Sverige, 52 fra Finland og 7 fra andre Lande. 147 fremmede har taget Examen ved Højskolen, deraf 114 Veterinærexamen.

Den kgl. Veterinær- og Landhohøjskole var saa heldig at begynde sin Virksomhed med en Stab af dygtige Lærere, af hvilke de fleste i en lang Aarrække blev knyttede til Skolen og til Dels er det endnu. Af de først ansatte Lærere fremhæve vi: Professorerne Dr. H. Bendz, S. H. O. Bagge, Dr. C. Barfoed, B. S. Jørgensen, V. Prosch, J. C. Schiødte, H. V. Stockfleth og Dr. Joh. Lange, samt Docenterne N. J. Fjord og P. Freuchen, Mænd, hvis Navne har en god Klang langt ud over vort Lands Grænser. Af senere ansatte Lærere, der har haft stor Indflydelse paa Undervisningen, nævne vi: Prof. T. R. Segelcke,

Overførster, Kammerherre, Dr. P. E. Müller og Docent E. Rostrup.

Den første Direktør for Højskolen var Etatsraad Fenger, der dog fratraadte i 1859, da han blev Finansminister. Departementschef Dahl overtog da Posten som Direktør, men afløstes i 1862 af Kammerherre E. Rosenørn, som beholdt Pladsen indtil 1872, dog med en Afbrydelse paa omtrent 1 Aar i 1869. Prof. Bendz var konstitueret i Mellemtiden og ligeledes en kort Tid i 1872, indtil Gehejmeetatsraad Fenger atter overtog Pladsen, som han beholdt indtil sin Død i 1884, hvorefter General Thomsen udnævntes til Direktør. Foruden at bestyre Højskolens Anliggender er Direktøren Formand i det af samtlige Lærere bestaande Undervisningsraad. Ved Lov af 22. Januar 1869 bestemtes, at 6 Tilsynsmænd, af hvilke mindst to Tredjedele skal være større eller mindre Land- eller Skovbrugere, i Forbindelse med Direktøren skal føre Tilsyn med Skolen og affatte det aarlige Budget samt have Sæde og Stemme i Undervisningsraadet.

Den Plan, hvorefter Landbohøjskolen sattes i Gang, har staaet sin Prøve i en lang Aarrække og er ogsaa bleven taget til Mønster for lignende Anstalter i Udlandet. Men efter de store Fremskridt, Veterinær-Videnskaben og Landbrugsfagene i de senere Aar har gjort, viste der sig efterhaanden Trang til en mere udvidet Undervisning og til at medtage en Del Fag, som ikke doceredes paa Højskolen. Undervisningsraadet afgav derfor i Juli 1886 en udførlig motiveret Indstilling til Inden-

rigsministeriet om en betydelig Forøgelse af Lærerkræfterne. Dette Forslag er senere blevet drøftet af en af Indenrigsministeriet nedsat Kommission, bestaaende af Højskolens Direktør, dens Tilsynsmænd, Delegerede fra de sjællandske, fynske, jyske og lolland-falsterske Fællesforeninger samt enkelte særlig indbudne Mænd. Denne Kommission afgav den 2. Decbr. 1887 efter en omhyggelig Drøftelse en udførlig Betænkning, hvori den stærkt fremhæver, at Højskolen trænger til en Række Udvidelser, til Forøgelse af Lærerkræfterne, til flere Lokaler for Undervisning og Examen, til lettere Adgang til Samlinger og Bibliotek, til Læse- og Opholdsværelser. Indenrigsministeren bifaldt Kommissionens Indstilling og har indbragt et Lovforslag herom i Folketinget, og forhaabentlig vil Rigsdagen, i alt Fald i Hovedtrækkene, godkjende Forslaget, saa at Højskolen kan faa den Udvidelse, som er nødvendig, for at den fuldt skal kunne løse sin Opgave.

Til Landbohøjskolen hører der et Areal af c. 35 Tdr. Land, hvoraf største Delen benyttes til Have og Forsøgsmark. Hovedbygningen med dens 2 Sidefløje er opførte efter Prof. Bindesbølls Plan og med en italiensk Avlsgaard som Motiv. Om den store Gaardsplads, der kan benyttes som Ridebane, ligge Bolig for to Veterinær-Professorer, Kontor og Staldbygning med Ridehus samt Bygning for Modelsamlingen. Mindre, spredt liggende Bygninger bruges til Smedje, Hundestald, Svinestald, Lade med Assistentboliger, Væxthus m. m. — Efter Kommissionens Forslag skal den nuværende

Hovedbygning betydelig udvides, hvilket efter Arkitekt J. E. Gnudtzmanns Plan skal ske paa den Maade, at de to Sidefløje forlænges og bygges sammen med en ny Hovedfløj, der altsaa kommer til at ligge ud mod Bülowsvej. Endvidere foreslaas der opført ny Bygninger til Undervisning i og Samlinger for Anatomi og beslægtede Fag, for Kontorer og Vagtstuer, Afsondringsstalde for Heste og Hunde, et nyt Obduktionshus og et nyt Kogehus. Samtlige Nybygninger, Istandsættelse af de ældre Bygninger, Varmeapparat, Vandafledning, Vejarbejde, Inventarium, Samlinger og Bibliotek m. m. anslaas i alt til 830,000 Kr.

Den store, smukt anlagte Have bestaar af 3 Hoveddele. Nærmest omkring Hovedbygningen ligger et Parkanlæg med fortrinlige Exemplarer af Løvtræer og Naaletræer i mange forskjellige Arter og Varieteter, alle forsynede med Etiketter, der vise Planternes Navne og geografiske Udbredelse. Et Stenparti med mange karakteristiske Planter lukker for en lille Dam med Vand- og Sumpplanter. De Dele af Haven, der vende ud imod Forsøgsmarken, anvendes som Frugthave og som Forsøgshave med smaa Bede til Græsser, Bælgplanter, Handelsplanter m. m.

Forsøgsmarken udgjør et Areal af c. 20 Tdr. Land, der efter den af Professor B. S. Jørgensen lagte Plan, som hidtil stadig er bleven fulgt, har været anvendt til Dyrknings-, Gødnings- og Sædskifteforsøg. Mange af de her vundne Resultater har været af stor Betydning for vort Landbrug.

Forsøgsmarken begrænses mod Nord af Rolig-

hedsvej, men en Del af det Areal, der ligger paa den anden Side af denne Vej, tilhører ogsaa Landbohøjskolen, og her findes det til denne knyttede „Landøkonomisk Forsøgslaboratorium“, der har en saa overordentlig stor Betydnig for vort Landbrug, særlig for vor Mælkeridrift. De af Docent Fjord ledede Forsøg voxede efterhaanden saaledes i Betydning og Omfang, at Rigsdagen paa Finansloven for 1882 bevilgede en Sum af 158,800 Kr. til disse Forsøg, deraf til Bygninger og Inventarium 120,000 Kr. Med Kand. polyt. V. Storch som Forstander for det kemiske Laboratorium leder Docent Fjord herfra sine talrige Forsøg, der ved stadigt Samarbejde mellem Theori og Praxis har givet Svar paa mange vigtige Spørgsmaal og følges med den største Interesse af den hele landøkonomiske Verden baade her i Landet og i Udlandet. Efter den før omtalte Kommissions Indstilling bør der gives større Midler til Forsøgsvirksomheden og denne udvides til at omfatte Forsøg vedrørende Dyre- og Plantefysiologi under Ledelse af de Lærere, der ventelig vil blive ansatte i disse Fag.

J. V. T. Hertel.

P. C. Abildgaard.

Peter Christian Abildgaard fødtes den 22. Dec. 1740 i Kjøbenhavn og var en Broder til Historiemaleren Abildgaard. Han blev først sat i Apothekerlære, men studerede senere Lægevidenskab og Veterinærvidenskab i Lyon, hvorhen han var sendt af Regeringen for at studere Kvægpesten. Efter sin Hjemkomst tog han 1768 Doktorgraden i Medicin og praktiserede derpaa i nogle Aar i Kjøbenhavn, hvor han 1775 blev Stadsfysikus, til Trods for den Fordom, han stundum vakte imod sig som „Dyrlæge“.

Han vedblev imidlertid at omfatte Veterinærvidenskaben med virksom Kjærlighed, der fremtraadte gjennem flere Skrifter og Afhandlinger, og i 1773 stiftede han den kgl. Veterinærskole paa Kristianshavn, hvortil han af Staten erholdt en aarlig Understøttelse af 1200 Rdl., indtil Skolen senere overtoges af det offentlige. 1782 frasagde han sig sit Fysikusembede for udelukkende at hellige sig til Veterinærfaget, og han virkede derefter ivrig som Lærer og Bestyrer ved sin ny Anstalt, hvor han indførte et videnskabeligt Studium og rationel Behandling af Dyresygdomme. Han var baade en lærd og human Mand, der nød megen Anseelse saa vel i Indlandet som i Udlandet, og han vedblev med Utrættelighed til Trods for sit svage Helbred indtil sin Død 1801 at virke, baade som Forfatter og Administrator, for Husdyravlens og ikke mindst Faareavlens Fremme i Danmark, hvor denne saa vigtige Gren af Landbruget inden Abildgaards Tid havde været ganske forsømt. Det skyldes ogsaa for en væsentlig Del ham, at Kvægpesten endelig udryddedes ved Spærring og Nedslagning i 1781. I Aarene 1774—78 var han Præsident i Landhusholdningsselskabet og havde betydelig Andel i Selskabets Virksomhed til Landbrugets Fremme. Han har skrevet en Mængde Afhandlinger paa Fysikens, Kemiens, Zoologiens og Fysiologiens Omraader.

Professor E. N. Viborg.

Erik Nissen Viborg fødtes den 5. April 1759 i Bredsted i Sønderjylland og døde 1822. 1777 dimitteredes han til Universitetet i Kjøbenhavn, hvor han først studerede Theologi, senere Naturvidenskaberne. Han blev kjendt med Abildgaard, som opfordrede ham til at studere Veterinærvidenskab, og 1783 blev han Lektor ved Veterinærskolen og den botaniske Have. Samme Aar vandt han Videnskabernes Selskabs Guldmedalje for en Afhandling om Luftmaaling. 1787—90 foretog han en Udenlandsrejse, hvorefter han udnævntes til Professor og anden Lærer

ved Veterinærskolen, hvis Forstander han blev 1801 efter Abildgaards Død.

Viborg virkede tillige fra 1797 som Professor i Botanik ved Kjøbenhavns Universitet, og det følgende Aar blev han Meddirektør for den botaniske Have. 1807 stiftede han det ved kgl. Resolution af 5. Juni samme Aar approberede Selskab for Veterinærkyndighedens Fremme, der var det første i sin Slags i hele Europa, og som tilsigtede en Samvirken mellem videnskabelige og praktiske Dyrlæger i alle kultiverede Lande. Sin Virksomhed ved Veterinærskolen omfattede han med megen Varme og Energi. Før sin Død søgte han Regeringen om Tilladelse til at blive begraven i Skolens Medicinalhave, og dette Ønske fik han opfyldt.

Hans literære Virksomhed var overordentlig stor og omfattede forskjellige Videnskabsgrene (Botanik, Landøkonomi og Veterinærvidenskab). Ved sit mærkelige „Forsøg til systematiske danske Navne til indenlandske Planter“ 1793 har han givet en hel Del Planter Navne, som bruges endnu. Andre af hans Skrifter handle om Dyrkning og Anvendelse af økonomisk vigtige Planter som Boghvede, Kartofler o. a.

Konferensraad Bendz.

Henrik Carl Bang Bendz fødtes den 15. Febr. 1806 i Odense. Han blev Student 1824, tog 1830 medicinsk Examen, vandt 1831 Videnskabernes Medalje for en Afhandling om Havesneglens Anatomi, rejste et Par Aar i Udlandet, disputerede efter sin Hjemkomst 1836 for den medicinske Doktorgrad og blev 1840 Medlem af Videnskabernes Selskab.

I 1837 ansattes Bendz som Docent ved Veterinærskolen, og han bidrog derefter i væsentlig Grad til at hæve denne til dens store Anseelse, ligesom det ogsaa nærmest skyldes hans ufortrødne Anstrængelser, at Veterinærskolen ved Lov af 8. Marts 1856

flyttedes og omdannedes til den nuværende Veterinær- og Landbohøjskole, hvor der tillagdes Landbruget en saa fremragende Plads. Bendz omfattede denne Anstalt med den største Interesse. Han var en udmærket Lærer og en fortræffelig Foredragsholder og han udrettede overordentlig meget for Dyrlægevæsenets Udvikling og for hele Standens Anseelse. 1881 tog han sin Afsked, og han døde den 8. Septbr. 1882.

Han har vundet et hædret Navn ved sine videnskabelige Skrifter, blandt hvilke bør fremhæves „Haandbog i den almindelige Anatomi med særligt Hensyn til Menneskene og Husdyrene", 1846—47, der omhandler Vævenes mikroskopiske Bygning efter selvstændige grundige Undersøgelser, og „Haandbog i den fysiologiske Anatomi af de almindeligste danske Husdyr" i 4 tykke Bind. En mindre Lærebog i Anatomi og Fysiologi, Kort Fremstilling af de almindeligste danske Huspattedyrs Bygning og Liv, er særlig beregnet for Landmænd. Sammen med Professor Bagge stiftede han i 1853 „Tidsskrift for Veterinærer", i hvis Redaktion han var en virksom Deltager indtil 1870.

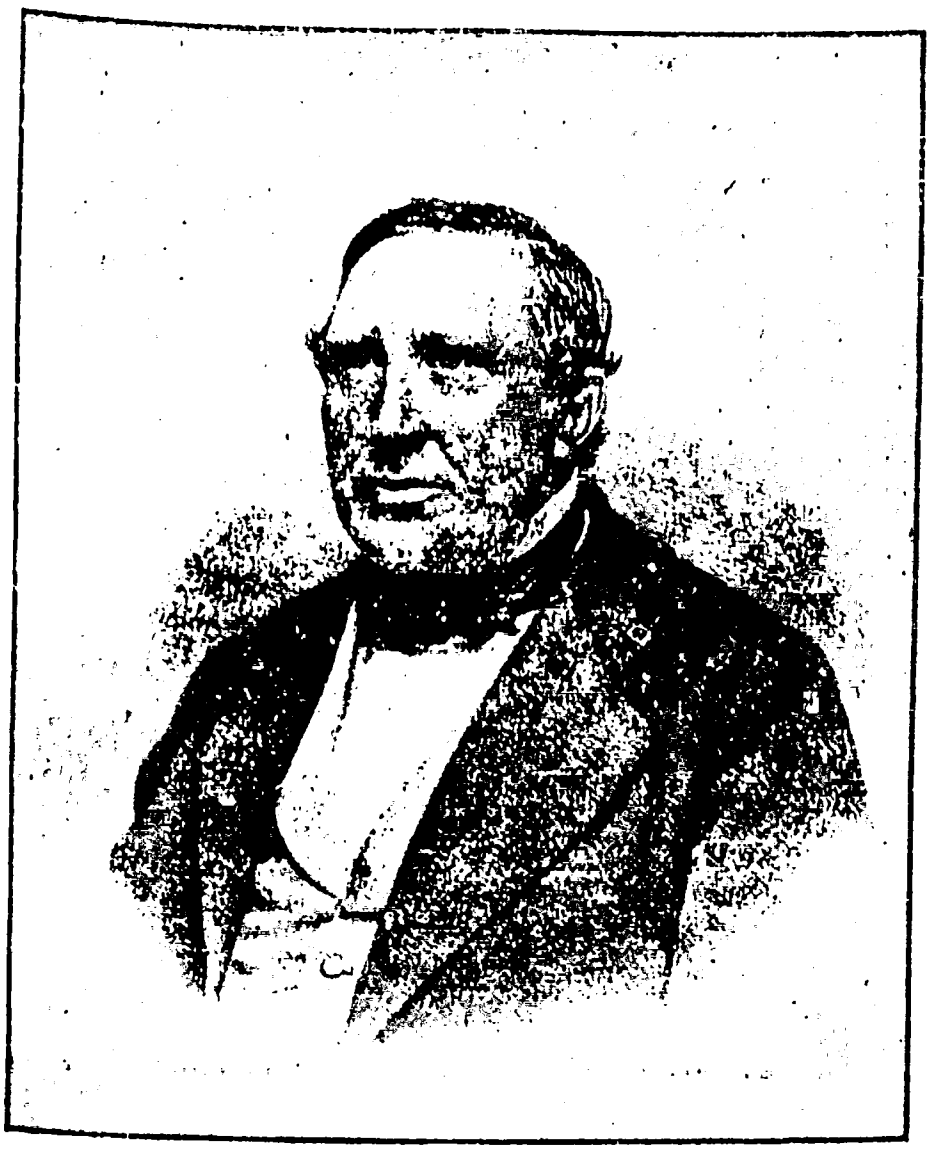

Professor Dr. C. T. Barfoed.

Christen Thomsen Barfoed er født den 16. Juni 1815 i Stege, hvor Faderen var Apoteker. Efter at være bleven Student kastede han sig over Naturvidenskaberne og rejste et Par Aar med offentlig Understøttelse i Udlandet, hvor han særlig studerede Kemi. Efter sin Hjemkomst holdt han offentlige Forelæsninger over Agrikulturkemi og vedblev hermed, indtil Landbohøjskolen aabnedes. Han vandt 1844 den classenske Præmie, som Videnskabernes Selskab udsætter, og blev 1845 Lærer i Fysik og Kemi ved Veterinærskolen, 1850 Lærer ved den

militære Højskole og 1858 Lektor i Kemi ved den ny Landbohøjskole, hvis ypperlige Laboratorium han indrettede, og ved hvilken han indtil i Fjor, da han tog sin Afsked, virkede som Lærer med en saadan Nidkjærhed og Iver, at han i sin 30aarige Virksomhed vistnok „aldrig er kommen et Minut for sent til en Forelæsning, medens Experimenterne, hvorved han belyste sit Foredrag, altid var saa vel forberedte og udførtes med saa megen Sikkerhed, at de bogstavelig aldrig mislykkedes“. En bedre og omhyggeligere Lærer end Barfoed kan efter hans Elevers samstemmende Vidnesbyrd ikke tænkes.

Fra hans betydelige Forfattervirksomhed kan fremhæves „Lærebog i den analytiske Kemi“ og „De organiske Stoffers kvalitative Analyse“. Hans Lærebøger har vakt Anerkjendelse ogsaa i Udlandet som næsten enestaaende i deres Art ved Grundighed og Gedigenhed. Som Medlem af Videnskabernes Selskab har han i dets Skrifter leveret forskjellige, dog mest analytiske Arbejder.

Professor B. S. Jørgensen.

Bendt Søborg Jørgensen er født i Kjøbenhavn den 19. Septbr. 1815. 1836 tog han polyteknisk Examen i Mekanik og 1838 i anvendt Naturvidenskab. Derefter foretog han med offentlig Understøttelse Rejser i Ind- og Udland, dels i industrielle dels i landøkonomiske Øjemed, særlig for at undersøge Ostelavning. Det var Meningen at knytte ham til den af Christian VIII paatænkte højere Landbrugsskole ved Sorø; men da Tanken om denne blev opgiven ved Kongens Død, meldte Jørgensen sig til Deltagelse i den derefter følgende Krig. Han blev Løjtnant i Reserven, men maatte allerede 1849 tage sin Afsked

for at holde landøkonomiske Forelæsninger ved den polytekniske Læreanstalt, senere ved Landbohøjskolen, hvor han 1852 blev Professor. Som saadan virkede han indtil 1886.

Ved Siden heraf har Jørgensen udfoldet en meget betydelig Virksomhed i forskjellige Kommissioner og Præsidier. 1855—83 var han Præsident i Landhusholdningsselskabet, og 1868—79 var han Formand i Kjøbenhavns Amts Landboforening. Begge disse Virksomheder omfattede han med stor Interesse, og han gjorde sig i høj Grad afholdt af Medlemmerne, der privat hentede Raad og Vejledning hos ham i mange Forhold.

I 1853—66 var han ledende Udgiver af „Tidsskrift for Landøkonomi“, i hvilket han har skrevet mange betydelige Afhandlinger. I Videnskabernes Selskabs Skrifter og i selvstændige Afhandlinger har han behandlet forskjellige for Landbruget vigtige Spørgsmaal, ligesom han har bragt saadanne frem ved Foredrag i forskjellige Landboforeninger, hvor han altid har været en søgt og velset Gjæst.

Professor J. C. Schiødte.

Blandt Landbohøjskolens Lærere indtog den berømte Entomolog en fremragende Plads, skjønt hans Fag, Zoologien, vel nærmest maa betragtes som et Bifag ved Landbrugsundervisningen. Hans Evner som Foredragsholder var ualmindelige, og han vidste Aften efter Aften at fængsle sin talrige Tilhørerkreds, saa at den lyttede til med anspændt Opmærksomhed, skjønt Foredraget gjærne varede i et Par Timer. „Hans Bestræbelse gik fremfor alt ud paa at bibringe Tilhørerne en klar Forstaaelse, han søgte ikke at overvælde dem med Stof, men han tilstræbte, at det gjennemgaaede skulde være fuldt ud forstaaet", siger en af hans Elever om hans Foredragsmaade.

„Han lagde i sit Foredrag et saa ihærdigt Arbejde, at det forekom mig rørende at tænke paa, hvor meget denne store Videnskabsmand gjorde for sine Elever". — Undervisningen paa Landbohøjskolen var en af Schiødtes kjæreste Beskæftigelser. Den havde været hans første Lærergjerning, i det han allerede 1840 var bleven udnævnt til Docent i Zoologi ved den gamle Veterinærskole, og han vedblev trofast med den til det sidste, skjønt den lagde uforholdsmæssig stærkt Beslag paa hans Tid og Kræfter, i det mindste i Forhold til, hvad han fik for den.

Ved sin videnskabelige Virksomhed har Schiødte paa mange Maader baade direkte og indirekte gavnet Landbruget. Hans Undersøgelser af og Beretninger om Insekters skadelige Indflydelse paa Plantevæxten affødte forskjellige Afhandlinger i landøkonomiske Tidsskrifter, og hans grundige Studium af Danmarks Insektverden, særlig Billerne, gav Stødet til en hel ny Undersøgelsesmetode og videnskabelig Betragtning af denne i Jordens Husholdning saa betydningsfulde Dyreklasse. Hos sine talrige Tilhørere vakte han ogsaa en Interesse for Faget og en Sans for systematisk Undersøgelse af Fænomenerne, der kom dem til Gode ogsaa paa andre Omraader.

Professor Schiødte var født den 20. April 1815 og døde 1884. Hovedudbyttet af hans videnskabelige Virksomhed er fornemlig nedlagt i det af ham udgivne „Naturhistorisk Tidsskrift" (14 Bind), hvis mange fortrinlige Kobberstik for største Delen er Schiødtes eget Værk.

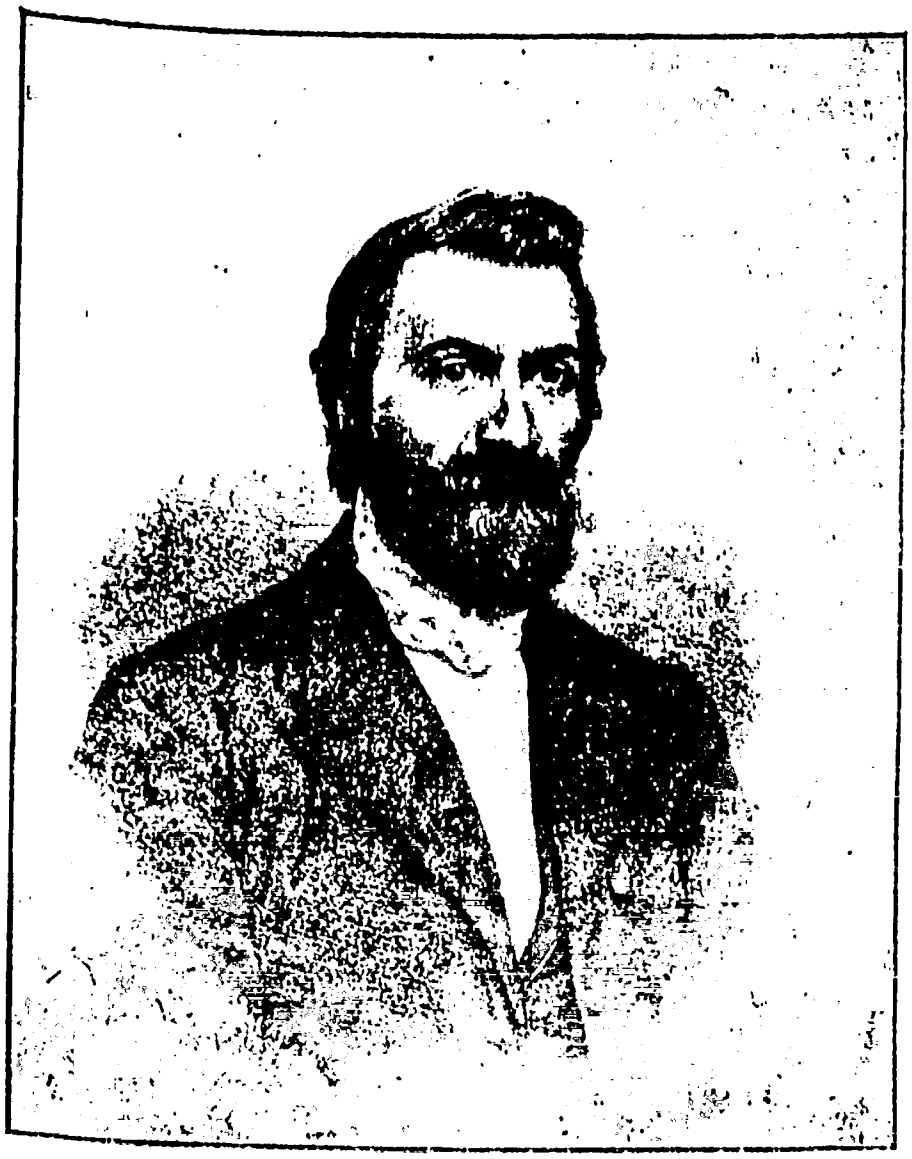

Professor Bagge.

Svend Henrik Olufsen Bagge er født 1817 i Kjøbenhavn. Efter i 1836 at være bleven Student fra Borgerdydskolen, tog han 1842 medicinsk Examen. Han praktiserede i nogen Tid som Læge og blev anatomisk Prosektor ved Universitetet. Paa Opfordring af Direktør Fenger, der ønskede en videnskabelig dannet Lærer i Dyrepatologi ved Landbohøjskolen, slog Bagge imidlertid ind paa denne Vej. Ved Rejser og Studier i Udlandet satte han sig ind i de herhen hørende Fag, og siden 1844 har han virket ved Landbohøjskolen som Lektor i Sygdomslære m. m. og som Forstander for forskjellige Kli-

niker. Siden 1851 har han været Medlem af det veterinære Sundhedsraad og i mange Aar dets Formand. Han har som saadan gjort Udkastet til den endnu gjældende Lov af 29de Dec. 1857 om smitsomme Sygdomme hos Husdyrene. I den for 2 Aar siden nedsatte Kommission til Revision af Loven blev Professor Bagge Formand. Resultatet af Kommissionens Arbejde foreligger for Øjeblikket Rigsdagen som Udkast til en ny Lov om smitsomme Sygdomme hos Husdyrene. Siden 1880 har han været Veterinærfysikus, og han har som saadan haft vanskelige Opgaver at løse over for Kvægpest, Svinedifteritis m. m.; men han har med Bestemthed og Kraft løst dem, saa vidt det stod til ham. Under den sidste Epidemi blev han farlig syg, og Dr. Bang blev da konstitueret i hans Sted.

Bagge har udfoldet stor Virksomhed for Hesteavlens Fremme, for Kreaturforsikringsvæsen og for forskjellige andre Opgaver af Betydning for Landbruget. Desuden har han været virksom ved Dannelsen af flere filantropiske saa vel som af industrielle Selskaber af saa forskjelligartet Natur som f. Ex. Maglemølles Papirfabrik og Kjøbenhavns Sporvejsselskab. — I en Aarrække udgav han sammen med Bendz „Tidsskrift for Veterinærer“, hvori han har skrevet mange Afhandlinger.

Professor J. M. C. Lange.

Johan Martin Christian Lange er født d. 20. Marts 1818 paa Østedgaard ved Fredericia. Efter at være bleven privat dimitteret til Universitetet, studerede han Theologi, siden Naturhistorie. Han var Lærer i Botanik ved Veterinærskolen fra 1842—44 og senere midlertidig Docent i samme Fag ved Sorø Akademi. 1851 blev han Bibliotekar og Konservator ved den botaniske Have i Kjøbenhavn. Efter nogle Aars Udenlandsrejse blev han ved sin Hjemkomst konstitueret som Direktør for Botanisk Have og fungerede som saadan fra 1856—76. 1858 ansattes han som Docent i Botanik ved Veterinær- og

Landbohøjskolen, hvor han endnu virker som en af de mest fremragende Lærere. Som den betydeligste Kjender af den danske Flora overtog han 1858 Udgivelsen af „Flora Danica“, der var paabegyndt af Oeder i 1761. Han førte det store Værk til Afslutning paa en saa ærefuld Maade, at det har vundet Beundring ogsaa i Udlandet.

Foruden mange større og mindre Afhandlinger har han udgivet „Haandbog i den danske Flora“, der nu foreligger i 4 Udgaver og er en af de bedste Haandbøger i sin Art. En stor Del videnskabelige Afhandlinger af ham er trykte i forskjellige Fagskrifter eller udgivne særskilt.

Professor Prosch.

Ferdinand Viktor Alphons Prosch fødtes i Kjøbenhavn den 25. Nov. 1820 og døde sammesteds 1885. Han nedstammede fra en norsk Slægt, som en lang Aarrække var bosat i Bergen. Efter at han havde taget lægevidenskabelig Examen, begav han sig paa en længere Udenlandsrejse og studerede særlig Naturvidenskaberne, hvori han blev en yndet Lærer og flittig Forfatter. I 1853 ansattes han som Lektor ved Veterinærskolen, men han fik, da Landbohøjskolen i 1858 oprettedes, en betydelig udvidet

Virksomhed ved tillige at blive Lærer for Veterinær- og Landbrugseleverne. Han foredrog almindeligt Husdyrbrug og Sundhedspleje samt Hestens Yderlære og Beslaglære, og da han var en ualmindelig dygtig Foredragsholder, havde han altid et fyldt Auditorium.

Prosch udfoldede som Forfatter en usædvanlig rig og frugtbringende Virksomhed af vækkende og belærende Indhold, altid tjenende til at udbrede sunde Grundsætninger med Hensyn til Husdyravl. Ved Siden af en Mængde Artikler i Fagtidender og Dagblade maa som hans Hovedværk nævnes „Haandbog i det almindelige Husdyrbrug“ hvor i særskilte Afdelinger Hesten, Kvæget, Faaret og Svinet behandles. Desuden bør fremhæves hans „Haandbog i Hestens Bygningslære, den saakaldte Yderlære“.

Han var desuden en ivrig Deltager i Landmændenes Forhandlinger vedrørende Husdyravlen, og hans store Fortjenester af denne Sag maa søges i den planmæssige Hævdelse af de rene Racer og Paavisning, i Overensstemmelse med Naturlovene, af den nødvendige Forbindelse mellem Husdyrholdet og Husdyravlen og dennes Afhængighed af Racens Anvendelse, af Jordbund og Klima.

Professor Stockfleth.

Harald Viggo Stockfleth fødtes i Kjøbenhavn den 29. Septbr. 1824 og døde sammesteds 1879. Efter at have taget Forberedelsesexamen ved Universitetet, begyndte han at studere ved Veterinærskolen. Da han havde taget Examen ved denne Skole, blev han ansat ved den som Kandidat i ambulatorisk Klinik, men hans Helbred nødte ham i 1847 til at opgive denne Stilling og flytte til Valby, hvor han fik en betydelig Dyrlægepraxis. I 1850 kom han imidlertid tilbage til Veterinærskolen, i det han da blev ansat ved den som Dyrlæge. Ved Landbohøjskolens Oprettelse blev han knyttet til denne som Lektor i

Kirurgi og Bestyrer af den ambulatoriske Klinik, hvilke Stillinger han bevarede til sin Død.

Stockfleth var baade dygtig og energisk som Lærer og overordentlig afholdt som saadan. De fleste af hans Elever blev hans Venner, der senere kunde hente Raad og Vejledning hos ham i alle Livets Forhold. Ved Selvstudium havde han erhvervet sig et solidt videnskabeligt Grundlag, som han jævnlig befæstede ved Rejser i Udlandet, og de, der fik nærmere Lejlighed til at kjende, hvad der bode bag hans beskedne og tilbageholdne Væsen, fik stor Respekt for ham. Han udgav flere udmærkede Lærebøger om Sygdomme hos Husdyrene og gjorde sig ogsaa fortjent i store Kredse som Medstifter af Dyrlægeforeningen. Han var Æresmedlem af flere udenlandske veterinære Selskaber, og vort Universitet kaarede ham ved sin Jubelfest til Æresdoktor.

Docent Fjord.

Niels Johannes Fjord er født den 27. April 1825 paa Holmsland ved Ringkjøbing. 20 Aar gammel tog han Skolelærerexamen, og derefter var han 1848—55 ansat ved Skolevæsenet i Aarhus. 1858 tog han Examen i Fysik og Matematik ved den polytekniske Læreanstalt i Kjøbenhavn, og da Landbohøjskolen samme Aar oprettedes, blev han strax ansat som Lærer ved den i Fysik.

Omtrent samtidig traadte han i Forbindelse med Landhusholdningsselskabet, til hvilket hans Virksomhed senere i saa væsentlig Grad har været knyttet. Han ledede i 1860—70 de meteorologiske Observationer, indtil det meteorologiske Institut blev opret-

tet. Han foretog bl. A. forskjellige Kogningsforsøg, bl. a. den saakaldte „Kogning i Hø“, der i sin Tid var meget populær, ligesom ogsaa hans Forsøg med Benyttelsen af Vanddamp med meget lav Spænding, som Opvarmningsmiddel i Mejerier („Fjords Dampgryde“) vakte ualmindelig Opmærksomhed.

I 1875 begyndte han en Række Forsøg angaaende Opbevaring af Sne og Is til Mejeribrug, og derved gaves Stødet til en Række andre Forsøg paa Mejerivæsenets Omraade. Ledelsen af denne Virksomhed har siden væsentlig optaget hans Tid, navnlig efter at det landøkonomiske Forsøgslaboratorium i 1881 var blevet oprettet i Henhold til hans Initiativ og stillet under hans Vejledning. De Forsøg, han her har anstillet, har været af ubereregnelig Værdi for vort Landbrug. Alene ved Centrifugernes og de andre Systemers rette Anvendelse for Renskumning forøgede han Mejeriernes Indtægter med Millioner Kroner for hver pCt. „Smørfedt“, som det derved blev muligt yderligere at udvinde af Mælken.

Landhusholdningsselskabet hædrede ham i 1883 ved at vælge ham til Præsident, og rundt om i landøkonomiske Selskaber og Foreninger er han som Foredragsholder en velset Gjæst. Med den ham egne Jævnhed og Grundighed forstaar han altid at vække Interesse for den Sag, han har for. „Fjords Forsøg“ følges med stor Opmærksomhed ogsaa i Udlandet, hvor man flere Gange har gjort Tilløb til at „annektere“ hans Arbejder om hvilke det er blevet sagt, at de nok kunde fortjene et større Fædreland.

Docent Rostrup.

Frederik Georg Emil Rostrup er født den 28. Januar 1831 paa Stensgaard, Lolland. Allerede fra Dreng af havde han hele sin Interesse henvendt paa Naturstudier. Fra 1850—58 studerede han de forskjellige Grene af Naturvidenskaben, særlig Naturhistorie, ved polyteknisk Læreanstalt og Universitetet. I 1858 blev han Lærer ved Skaarup Seminarium, i hvilken Stilling han blev, indtil han i 1883 ansattes som Docent i Plantepatologi ved Landbohøjskolen.

Rostrup begyndte tidlig paa den Forfatter- og Konsulentvirksomhed, der har gjort ham saa fortjent af Landbruget saa vel som af Gartneri og Skovbrug. I en lang Aarrække gav han privat Raad til alle, der spurgte ham, angaaende Plantesygdomme, og fra 1884 blev han ansat som Indenrigsministeriets officielle Konsulent paa dette Omraade. I mange Aar har han været Sekretær i „Foreningen til Kulturplanternes Forbedring“ samt redigeret de udgivne Meddelelser „Om Landbrugets Kulturplanter“. Endvidere har han virket som Medlem af Tilsynsraadet for „Dansk Frøkontrol“ og holdt en Mængde Foredrag i Landboforeninger rundt om i Landet.

Rækken af de naturvidenskabelige Afhandlinger, Rostrup har skrevet saa vel af videnskabeligt som af populært Indhold, er meget lang. I 1867 vandt han Universitetets og i 1873 Videnskabernes Selskabs Belønninger for botaniske Prisopgaver, og i 1882 blev han optagen som Medlem af Videnskabernes Selskab. Blandt hans populære Arbejder kan især fremhæves „Vejledning i den danske Flora“, som har oplevet 7. Oplag og haft stor Betydning for det praktiske Landbrug, samt hans Skrifter om Ukrudtsplanter og om Fodervæxter.

Professor Segelcke.

Thomas Riise Segelcke er født den 2. Maj 1831 paa Kjærsgaard i Vendsyssel. Efter i 1854 at at have taget polyteknisk Examen i de anvendte Naturvidenskaber, var han i nogle Aar Assistent i Forchhammers kemiske Laboratorium. Derpaa studerede han i 3 Aar Landbrugskemi i Udlandet, og ved sin Hjemkomst lagde han sig paa Opfordring af Landhusholdningsselskabet særlig efter Mælkerifaget.

For dette har han haft en Betydning som næppe nogen anden. Ved sine Studier over Tilvirkning af Smør og Ost, ved sin Virksomhed for Indførelsen af forbedrede Fremgangsmaader og en mere nøjagtig,

ved Brug af Vægt, Maal og Thermometer regelbunden Udførelse af alle Arbejder, ved Oplæring af unge Landmænd i Mælkerifaget og Uddannelse af et stort Antal praktiske Vejledere i Faget (Mælkeriassistenter), ved sine Forelæsninger for de unge Landmænd samt ved sin Medvirkning ved Smørudstillinger og i andre Retninger har han bevirket, at Mælkeridriften og særlig Smørproduktionen i Danmark har taget et Opsving, der har vakt Overraskelse baade her hjemme og i Udlandet. I mange Aar har han været Landhusholdningsselskabets og Regeringens Konsulent i Landets Mælkeridrift, og ved hyppige Rejser i Evropa og Amerika har han i høj Grad bidraget til at henlede Udlandets Opmærksomhed paa denne.

Blandt Segelckes Skrifter indtage de Haand- og Regnskabsbøger for Mejeridrift, som han dels enedels i Forening med praktiske Landmænd har udgivet, en fremtrædende Plads. Siden 1874 har han været knyttet til Landbohøjskolen som Docent.

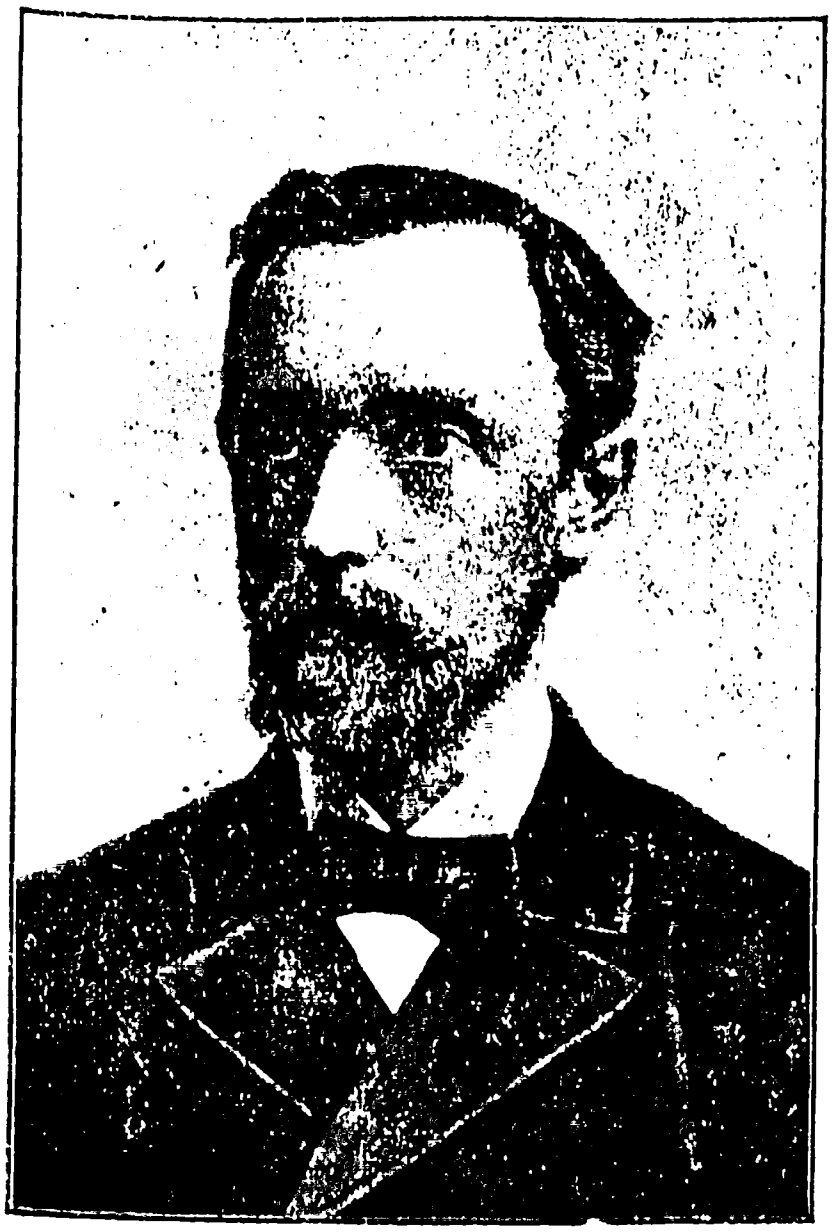
Overførster Müller.

Peter Erasmus Müller er Søn af Museumsdirektør, Etatsraad Müller og er født i Kjøbenhavn den 25. Oktober 1840. Efter i 1857 at være udgaaet fra det v. Westenske Institut med Præliminærexamen, lærte han Landvæsen paa større Gaarde, indtil han i 1859 kom ind paa Landbohøjskolen, hvor han blev Landbrugskandidat i 1861. 1863 blev han Student, 1866 Forstkandidat.

Samme Aar vandt han Universitetets Prismedalje for en naturvidenskabelig Afhandling, og efter

at han i Aarene 1868—70 havde rejst i Udlandet, hvor han navnlig studerede Naturvidenskaberne i Schweiz og Italien og Skovbrug i Frankrig og Tyskland, disputerede han 1871 for den filosofiske Doktorgrad. Derefter ansattes han 1872 som Lærer i Skovbrug ved Landbohøjskolen, ved hvilken han virkede indtil 1882, da han udnævntes til Overforster for 2den kgl. Inspektion. — 1883 udnævntes han til Hofjægermester og to Aar efter til Kammerherre. I 1884 blev han Medlem af Videnskabernes Selskab.

Kammerherre Müller har udfoldet en betydelig Forfattervirksomhed, omhandlende Zoologi, Botanik, Plantefysiologi, Plantegeografi og disse Videnskabers Anvendelse, samt Statistik og Økonomi. Blandt hans Afhandlinger kan nævnes: „Studier over Skovjord," „Om Bjærgfyrren" og „Omrids af en dansk Skovbrugsstatistik". Flere af hans Skrifter er udkomne paa Tysk eller Fransk. I 1875 begyndte han Udgivelsen af Tidsskrift for Skovbrug, af hvilket 10 Bind er udkomne.

Docent, Dr. Bang.

Bernhard Lauritz Frederik Bang er født den 7. Juni 1848 i Sorø, hvor hans Fader var Overlærer ved Akademiet. Efter i 1865 at være bleven Student fra dette, tog han i 1872 Lægeexamen. Derpaa lagde han sig særlig efter Veterinærvidenskaberne og tog i 1873 Dyrlægeexamen. Samtidig blev han imidlertid Kandidat paa Kommunehospitalet, og ved Studier i Udlandet forberedte han sig til Stillingen som Prosektor, hvilken han overtog i 1874.

Ved Professor Stockfleths Død i 1879 fik Bang af Direktør Fenger Tilbud om Posten som Lærer i Kirurgi og ambulatorisk Klinik ved Landbohøjskolen, til hvilken han senere har været knyttet, siden 1886 tillige som Lærer i pathologisk Anatomi.

Ved Siden af sin Gjerning ved Landbohøjskolen har Bang udfoldet en meget betydelig Virksomhed baade af praktisk og videnskabelig Art. Siden 1881 har han været Medlem af det veterinære Sundhedsraad og siden 1884 af det kgl. Landhusholdningsselskabs Bestyrelsesraad. Efter i 1880 at have disputeret for den medicinske Doktorgrad, har han foretaget forskjellige Udenlandsrejser i videnskabelige Øjemed samt offentliggjort flere Afhandlinger, hvoraf navnlig nogle om Tuberkulose (Yvertuberkulose og tuberkulos Mælk) har vakt Bevægelse i vide Kredse.

Særlig Fortjeneste har Dr. Bang indlagt sig ved den Virken, han i den senere Tid har udfoldet over for den udbrudte Epidemi af Svinedifteritis. Den resolute Handlemaade, hvormed han er optraadt under sin Vikarieren for Veterinærfysikus Bagge i dennes Sygdomsforfald, har i høj Grad bidraget til at dæmpe den opstaaede Panik, ligesom de i væsentlig Grad af ham anviste Forholdsregler paa en heldig Maade synes at skulle faa Bugt med Epidemien.

Landbrugsundervisningen og det theoretiske Landbrug.

Landmændene er et konservativt Folkefærd. Derfor kunde det gamle overleverede Landbrug holde sig saa uforandret i lange Tider, og derfor har det fremadskridende Agerbrug, der er baseret paa Theorien, haft mangen haard Kamp at bestaa, inden det ret kunde trænge igjennem. Selv længe efter, at Theoriens Læresætninger var trængte ind i det praktiske Landbrug, og Landmændene, til Dels uden at vide det, fulgte dem i deres Praxis, var „en Theoretiker“ efter manges Forestilling omtrent det samme som en letsindig, upaalidelig Person, for hvem det nødvendigvis for eller senere maatte gaa galt. Hertil bidrog det meget, at en Del, især yngre Landmænd med halve, ufordøjede Kundskaber og ofte med utilstrækkelige Midler gjorde uheldige Forsøg paa at naa de af dem satte Maal ved at springe alle de nødvendige Mellemled over. Saadanne mislykkede Forsøg faldt mere i Øjnene end de lang-

somme og grundige Fremskridt, der efterhaanden vandtes ved ihærdigt Samarbejde mellem Theori og Praxis. Men om end ofte langsomt banede Theorien sig dog Vej frem paa Landbrugets forskjellige Omraader, og især efterhaanden som den almindelige Dannelse spredte sig i Lændmændenes store Klasse, begyndte deres Øjne at aabnes for theoretiske Kundskabers Betydning og Værd. Og maa det end indrommes, at Theorien, naar den ikke var forenet med praktisk Dygtighed, let ledte vild og bragte store Tab, saa erkjendes det dog nu af alle fremragende Landmænd, at Theorien ikke alene i de gode Tider hjalp dem til at gaa frem og til at opnaa en ikke tidligere kjendt Velstand, men at den ogsaa i de sidste strænge Aar har forøget Landmandens Modstandskraft og har givet ham mange Midler i Hænde til bedre at ride Stormen af. Den har gjort ham friere i hans Bevægelser, den har anvist ham den mest økonomiske Maade at gaa frem paa, og den har ofte paavist ny Udveje, naar de hidtil fulgte Midler viste sig utilstrækkelige.

Ad mange Veje er theoretiske Kundskaber trængte ud i den store Landbefolkning: gjennem talrige Landbrugsskoler, der især fik Fremgang, da gode Lærerkræfter, uddannede paa Landbohøjskolen, stod til Raadighed; gjennem de mange Landboforeninger, der især virke ved Foredrags- og Diskussionsmøder, Udstillinger og Dyrskuer; gjennem Landbrugspressen, baade den almindelige og den periodiske; gjennem Selvsyn, ved Besøg hos dygtige Landmænd, i det de af dem vundne

gode Resultater indeholdt en stærk Opfordring til at følge deres Exempel. Og Aar for Aar benyttes disse Midler i stigende Grad, et Bevis for, at Erkjendelsen af Theoriens Betydning nu har gjennemtrængt baade store og smaa Landmænd.

De første Landbrugsskoler, der oprettedes her i Landet, tog den af A. Thaer paa Møglin oprettede Skole til Mønster og var beregnede paa at bibringe Eleverne baade Theori og Praxis. Allerede i 1830 oprettedes en saadan Skole paa Mørupgaard ved Sorø, men den fik kun ringe Betydning og maatte efter faa Aars Forlob nedlægges af Mangel paa Elever.

Bedre lykkedes det næste Forsøg, da Kammerraad N. B. Krarup med Landhusholdningsselskabets Understøttelse i 1837 oprettede en Landbrugsskole paa Frisendal i Jylland. Den flyttedes i 1840 til Haraldslund og derfra 1855, da Propr. J. B. Krarup overtog Forstanderposten, til Skaarupgaard og to Aar efter til Daugaard ved Vejle. For en halv Snes Aar siden blev den nedlagt.

Det Classenske Fideicommis, stiftet af Generalmajor J. F. v. Classen, anvender en Del af sine rige Midler til Landbrugets Fremme. Efter et tidligere mislykket Forsog oprettedes saaledes 1849 Agerbrugsskolen paa Næsgaard, hvor Eleverne, der fortrinsvis er Bondersonner, i to Aar faa baade praktisk og theoretisk Uddannelse. I den lange Aarrække, Skolen nu har bestaaet, har den uddannet en Mængde dygtige Landmænd, der især er gaaede over til det mindre Landbrug.

Den praktiske Undervisning ledes af Forstanderen, indtil 1877 Fangel, efter ham Landbrugskand. A. la Cour, og den theoretiske af Forstanderen i Forening med et Par Lærere. H. J. G. A. Lacoppidan virkede her som Overlærer indtil 1879, da han afløstes af Landbrugskand. S. C. A. Tuxen.

Den første udelukkende theoretiske Landbrugsskole her i Landet var Institutet paa Hofmansgave, der oprettedes i 1845 af Direktør, senere Etatsraad, N. E. Hofman (Bang). Skolen havde dog forholdsvis faa Elever og nedlagdes allerede 1855.

Større Betydning fik det af Fyns Stifts patriotiske Selskab i 1855 oprettede Fyns Stifts theoretiske Landvæsensinstitut i Odense. Denne Skole, der har Vald. Petersen til Forstander, staar endnu i sin fulde Kraft og har udfoldet en meget gavnlig Virksomhed.

Foruden de nævnte Skoler findes der for Tiden, spredte over hele Landet, en halv Snes Landbrugsskoler, i Reglen i Forbindelse med Folkehøjskoler. Flere af dem maa sættes meget højt, da de give deres Elever en i Forhold til Undervisningstiden meget respektabel landøkonomisk Uddannelse. Af disse Skoler skal vi særlig nævne de to ældste og største, Landboskolen ved Lyngby, oprettet i 1867 af Kaptejn, Landbrugskandidat J. C. la Cour, og nu ledet af Hr. S. P. Jensen, samt Tune Landboskole ved Taastrup, hvis Forstander er Landbrugskand. A. Svendsen.

Det var en for vor Mælkeridrift meget heldig Foranstaltning af det kgl. danske Landhusholdningsselskab, at det i 1862 ansatte Cand. polyt. Th. R. Segelcke som Konsulent i Mælkeribrug. De gode Resultater, der naades herved, havde til Følge, at Selskabet senere ansatte Konsulenter ogsaa i andre Virksomhedsgrene, og det erkjendes nu almindelig, at Landhusholdningsselskabet gjennem sine Konsulenter har øvet en overordentlig heldig Indflydelse paa vort Landbrugs Udvikling i forskjellige Retninger. Men Selskabet har ogsaa haft det Held at finde en Række udmærket dygtige Mænd til sine Konsulentpladser. I 1876 ansattes saaledes Dyrlæge P. Jessen som Konsulent i Husdyrbrug, og nogle Aar senere blev Lærer P. Nielsen dets Konsulent i Plantekultur. Sidst nævnte har dog nu, ligesom tidligere Prof. Segelcke, forladt Landhusholdningsselskabet og er gaaet over i Statens Tjeneste. Selskabets nuværende Konsulenter er Professor V. Stein (Agerdyrkningskemi), Cand. polyt. B. Bøggild (Mælkeribrug) og Dyrlæge J. Jensen (Hestehold).

Flere Landboforeninger har fulgt det af Landhusholdningsselskabet givne Exempel og har ansat Konsulenter, der holde Foredrag paa forskjellige Steder i deres Kredse og staa Landmændene bi med Raad, naar det forlanges. For nogle Aar siden var der ogsaa en Del Landboforeninger, som ved særlig ansatte Mælkeri-Assistenter sogte at fremme en bedre Mælkeridrift, men denne Virksomhed er nu i Reglen opgiven af Landboforeningerne.

Gode Landbrugsskrifter har selvfølgelig

bidraget meget til vort Landbrugs Fremgang, og ogsaa paa dette Omraade har Landhusholdningsselskabet store Fortjenester. Allerede 1779 tilkjendte det saaledes Etatsraad Esaias Fleischer en større Guldmedalje for hans „Agerdyrkningskatekismus for Danmark“ og uddelte 2000 Expl. af dette Skrift over hele Landet. Og lige til den nyeste Tid har Selskabet fortsat denne Virksomhed, og mange af de Landbrugsskrifter, der har gjort størst Nytte, er fremkomne efter dets Initiativ, eller har faaet dets Understøttelse eller er udgivne paa dets Forlag, saa at de sælges til en forholdsvis lav Pris. — I 1794 udkom der et for sin Tid fortrinligt Skrift, J. J. C. Høeghs „Anvisning til et velindrettet Jordbrug“, der oplevede 3 Oplag og i en lang Aarrække gjorde god Fyldest. Da denne Bog efterhaanden var bleven forældet, erstattedes den i 1835 af Pastor Jensens „Anvisning til et vel indrettet Landbrug for Bonden“, der udkom i 2 Oplag og ligeledes var en meget god Bog. — J. C. Drewsen paa Strandmøllen indførte 1816—19 hos os A. Thaers store klassiske Værk: „Grundsætninger for Landoeconomien“ i en god Oversættelse og skrev selv 1834 „Landoeconomiske Betragtninger“, en for sin Tid fortrinlig Bog. — En flittig landokonomisk Skribent var Kammerraad C. Dalgas; han skrev bl. a. en „Lærebog i Agerbrug til Afbenyttelse for den danske Bonde“, beskrev 3 Amter til den af Landhusholdningsselskabet udgivne Samling „Amtsbeskrivelser“ og oversatte Koppes, Schwerz og flere ansete tyske Forfatteres Landbrugsskrifter.

Blandt de Skrifter, der i den nyere Tid har haft storst Betydning for vort Landbrug, maa fortrinsvis nævnes H. J. G. A. Lacoppidans „Agerdyrkningslære“, hvoraf 6 Oplag er udkomne, og den af E. Møller-Holst udgivne „Landbrugs-Ordbog for den praktiske Landmand“, der er en fortrinlig, paalidelig og udforlig Haandbog over alle Landbrugets forskjellige Grene. Om Husdyrhold og Husdyrbrug foreligger der en Række ypperlige Arbejder af Prof. Prosch, Konfsr. Bendz, Inspektor N. P. J. Buus, Forstander A. Svendsen o. fl.; om Mælkeridriften af Prof. Segelcke, Docent Fjord, Propr. O. Lawaetz o. fl. — Om vore Heder og deres Behandling har Oberstløjtnant Dalgas udgivet en Række Skrifter af stor Betydning. — Vort ældre Landbrugs Historie er fremstillet paa en fortrinlig Maade af Kammerraad Christensen i hans „Agrarhistoriske Studier“, og Gaardejer N. Rasmussen-Sokilde har ligeledes leveret gode Bidrag i den Retning. — Om Haven og dens Behandling foreligger der en meget rig Literatur, og som Forfattere, der særlig har gjort sig gjældende paa dette Omraade, skal vi nævne Docent J. A. Dybdal og Gartnerne Frantz Wendt, J. A. Bentzien, F. J. Chr. Jensen og Stephan Nyeland.

Det ældste af vore Landbrugs-Tidsskrifter er det af Kapt. J. C. la Cour nu redigerede „Tidsskrift for Landøkonomi“, der begyndte allerede i 1815 som „Landøkonomiske Tidender“ og siden 1830 er udgaaet under sit nuværende Navn. Det indeholder større, mere videnskabelige Afhandlin-

ger, men følger meget omhyggelig med vort Landbrugs Udvikling og bringer udførlige Beretninger om Møderne i Landhusholdningsselskabet.

Vort ældste landøkonomiske Ugeblad er „Ugeskrift for Landmænd", der stiftedes i 1855 af E. Møller-Holst og nu redigeres af J. V. T. Hertel og Erhard Frederiksen. Det næste i Alder er „Landmands-Blade"; det stiftedes i 1868 af Chr. P. Jacobsen og J. L. Jensen, men da de senere oprettede „Markfrøkontoret", overdroges Redaktionen til Landbrugskand. J. P. Petersen. I 1882 stiftedes „Vort Landbrug", der redigeres af Landbrugskandidaterne Chr. Christensen og J. H. Bagge, samt „Landbovennen", der redigeres af F. Riegels. Det yngste Ugeblad er „Husmandsbladet", der siden 1884 udgives af F. Oehlerich.

Foruden disse Tidsskrifter bringe mange politiske Dagblade en Gang ugentlig særlige Landbrugstidender, og flere Landboforeninger har deres landøkonomiske Medlemsblade, som omdeles til Medlemmerne. Desuden udkommer der mange særlige Tidsskrifter for enkelte Landbrugsfag, saaledes for Havebruget (3), for Skovbruget (2), for Kulturplanternes Forbedring, for Sukkerroedyrkningen, for Hedesagen, for Mælkeridriften, for Veterinærer, for Fjerkræavl (3), for Biavl, for Jagt, for Fiskeri, for Husflid, osv. Antallet af Landbrugs-Tidsskrifter er saaledes nu saa stort, at enhver rimelig Fordring hos Landmændene i den Retning med Lethed maa kunne blive tilfredsstillet.

J. V. T. Hertel.

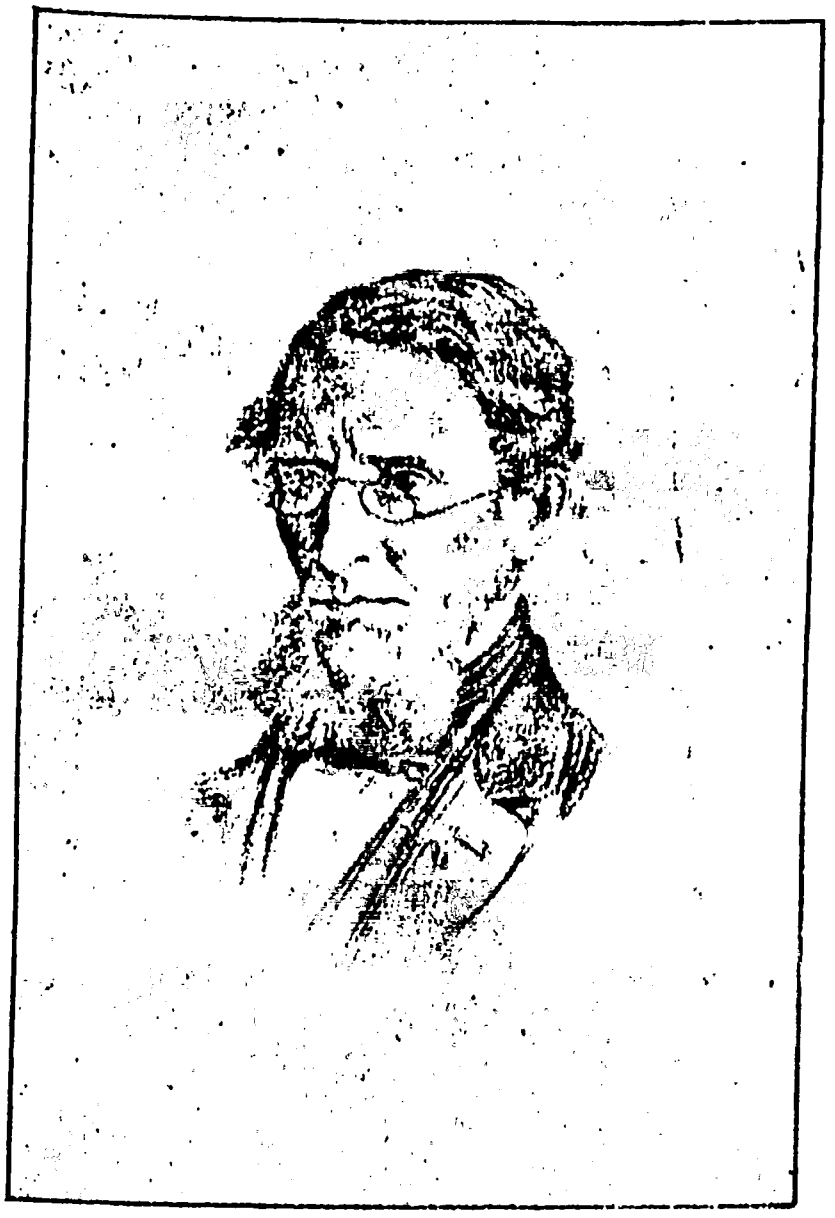
Etatsraad N. E. Hofman (Bang).

Niels Erik Hofman (Bang) fødtes den 18. Juli 1803 og døde 1886 paa Stamhuset Hofmansgave. Efter 1822 at være bleven Student fra Herlufsholm, studerede han nogle Aar i Kjøbenhavn og tog ogsaa 2den Examen, men særlig lagde han sig dog efter Mekanik, Fysik og andre Naturvidenskaber, som han studerede i Urmager Urban Jürgensens Værksted, da der endnu ingen polyteknisk Læreanstalt fandtes i Kjøbenhavn.

I 1831 begyndte han sin landøkonomiske Virk-

somhed som Direktør for de kgl. Schæferier og lønnet Konsulent for private Shæferiejere i Sverige, efter at han 1827–30 med offentlig Understøttelse havde rejst udenlands og navnlig studeret hos Thaer. 1842 forlod han Sverige for at overtage Forpagtningen af Hofmansgave, hvor han 1845 for sin egen Regning oprettede en landøkonomisk Læreanstalt, der i de 11 Aar, hvori den bestod, bestandig var søgt af de mere dannede og bemidlede unge Landmænd. Samtidig uddannede han omtrent 70 Lærlinge paa lignende Vilkaar som under det kgl. Landhusholdningsselskab, men dog med en noget videre gaaende theoretisk Undervisning. Ved Siden af sin Direktørvirksomhed var han Lærer i mange Fag, og han forstod i en sjælden Grad at meddele sine Elever den varme Interesse for disse Fag, som han selv nærede.

Hofman (Bang) virkede ogsaa paa mange andre Maader for Fremskridt i Landbruget. Han rejste om og holdt Foredrag ved en Mængde Landmandsmøder, skrev mange Afhandlinger i Landbrugstidenderne eller som særskilte Smaaskrifter, f. Ex. om Forbedring i Husmænds Kaar og om Træfrugtavl, for hvilken sidste han især virkede ved Indførelsen af de senere saa udbredte Dværgtræer. Mange Forbedringer af Landbrugsredskaber skyldes ogsaa hans Initiativ, og som et Exempel i saa Henseende kan nævnes „Svenskharven“, der af ham indførtes til Danmark og betydelig forbedredes.

Overlærer Lacoppidan.

Hans Johan Georg Adolph Lacoppidan fødtes den 4. September 1811 i Svendborg, hvor hans Fader var Apotheker, og han døde i Kjøbenhavn 1885. Efter en tarvelig Undervisning i Drengeaarene tog han 1831 farmaceutisk Examen og var i nogle Aar Medhjælper ved forskjellige Apoteker i Sønderjylland og Holsten. Dernæst arbejdede han fra 1834—38 som Amanuensis i det kemiske Laboratorium hos Prof. Forchhammer, men tog derefter, nærmest for at opnaa en selvstændig Stilling

fat paa det praktiske Landbrug. Han søgte Uddannelse ved dette i 2 Aar, og ejede derefter forskjellige Landejendomme, som han drev med Dygtighed, indtil han i 1856 blev ansat som Førstelærer ved den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard, hvor han arbejdede, til han i 1879 tog sin Afsked. Det skyldes for en stor Del ham, at denne Skole efterhaanden vandt et saa godt Navn.

Da han i 1856 begyndte paa Næsgaard, var han særdeles vel udrustet til at optage Gjerningen som Lærer ved en Landbrugsskole. Han havde grundige theoretiske Kundskaber i Forening med praktisk Erfaring, indhentet under vanskelige og forskjelligartede Kaar, hvortil kom, at han med sit livlige Sind og sin gode Forstand saa sundt paa de fleste Forhold inden for hans Virksomheds Omraade, og dette maatte naturlig skaffe ham Indflydelse baade paa Elever og paa de mange andre, han kom i Berøring med.

I 1860 udgav han efter Landhusholdningsselskabets Opfordring sin bekjendte Agerdyrkningslære, hvilken er bleven en af de mest læste landøkonomiske Bøger her i Landet.

Af sine Elever var han meget afholdt.

Forstander A. la Cour.

Albert Philip la Cour er født i Nimtofte ved Grenaa, hvor Faderen var Præst. Efter at have lært Landvæsenet paa forskjellige Gaarde i Jylland, gjennemgik han et Kursus paa Landbohøjskolen og blev 1862 dimitteret med det tredje Hold Landbrugskandidater. Derefter var han i to Aar Underforvalter hos Konferensraad Tesdorpf paa Gjedsergaard med Inspektør Buus som nærmeste foresatte, deltog saa i Krigen 1864 og blev 1865 ansat af Landhusholdningsselskabet som Konduktør, da

den første direkte Kvægforsendelse fra Kjøbenhavn til England etableredes. Derefter var han i 4 Aar Forvalter hos Konferensraad Tesdorpf paa Ourupgaard og i 7 Aar paa Sædingegaard. I 1877 blev han Forstander for den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard, hvor han siden da har virket som en dygtig og afholdt Lærer.

J. B. Krarup.

J. B. Krarup er født 1829 i Nykjøbing paa Mors, hvor hans Fader var Præst. Da han var 15 Aar, kom han paa Landet for at lære praktisk Landvæsen. Senere blev han Elev paa Agerdyrkningsinstitutet Haraldslund ved Aarhus, hvorfra han i 1848 dimitteredes. 1851 kom han tilbage som Lærer ved samme Undervisningsanstalt, hvor han saa virkede i 4 Aar.

Imidlertid havde Krarup erhvervet sig saa megen Dygtighed og saa gode Kundskaber, at han i 1855 paa Skaarupgaard ved Aarhus kunde oprette og lede en Landbrugsskole, hvis Undervisningsmetode i Hovedtrækkene lignede den paa Haraldslund. Denne

bestod deri, at de unge vordende Landmænds praktiske Uddannelse ikke fuldstændig afbrødes under deres Ophold paa Skolen, men vedblev navnlig om Sommeren at udgjøre en vigtig Del af Undervisningen, medens Vinteren derimod nærmest anvendtes til theoretisk Undervisning. Efter 18 Aars Forløb blev Skolen, der i de sidste 7 Aar var flyttet til Daugaard ved Vejle, hævet, rimeligvis fordi Krarup trode, at Landbohøjskolen og de fremblomstrende Landboskoler havde overflødiggjort hans Skole, fra hvilken henved 200 Elever er udgaaede.

Krarups Fortjeneste af det danske Landbrug er at søge deri, at han paa en Tid, hvor vi ikke havde Landbohøjskolen, paa en fyldestgjørende Maade banede Overgangen fra den Fortid, da Landbrugslærens Grundlag var de heterogene Erfaringer uden Belysning fra Naturvidenskaberne, indtil det Tidspunkt, da Læren, der har de nævnte Videnskaber til Grundlag, havde fæstnet sig. Mange af hans Elever er naate frem til gode Stillinger, hvilket væsentlig skyldes den af ham udfoldede Virksomhed, der ogsaa har omfattet mange Foredrag i Landbrugsforeninger og Artikler i Landbrugspressen.

Plantekonsulent Nielsen.

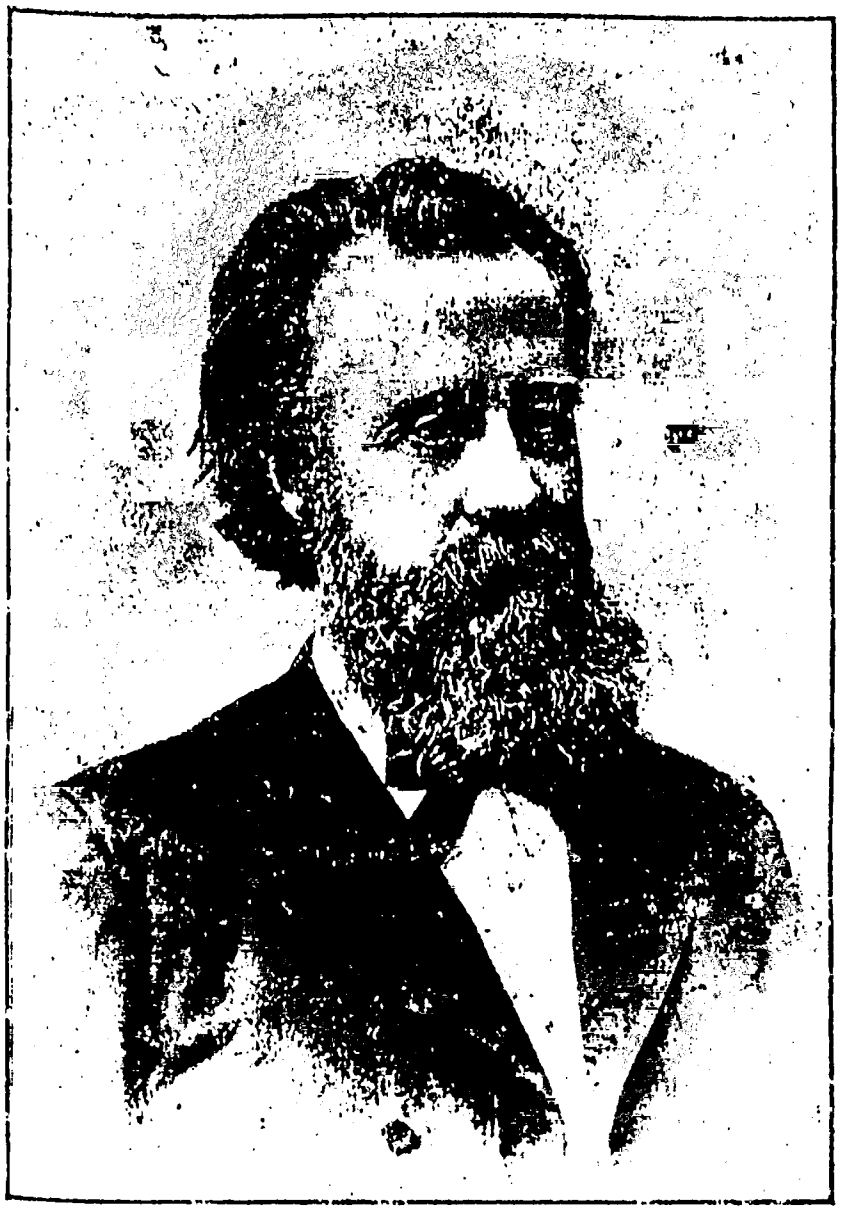
Peter Nielsen er født i Vansbæk Sogn, Haderslev Amt, den 28. Juli 1829. Indtil sit 27de Aar var han beskæftiget ved det praktiske Landbrug. I 1857 blev han dimitteret fra Jellinge Seminarium, var i de følgende 2 Aar Lærer ved Flakkebjærg Institut og fra 1859 til 1886 Lærer i Ørslev ved Skjelskør.

I 1858 begyndte han at foretage floristiske Studier saa vel over Landets Flora i Almindelighed som over enkelte danske Planteslægter. Senere lagde han sig især efter den landøkonomiske Botanik.

Da han i 1877 havde erholdt Tilladelse til at

holde Hjælpelærer, paabegyndte han en Række Kulturforsøg med Foderplanter paa Ørslev Skolelod. Samtidig hermed paabegyndtes en analytisk Undersøgelse af Græsmarkernes Plantedække. I 1882 blev han antaget som det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Konsulent i Plantekultur, og da der efter Selskabets Indstilling paa Finansloven for $18^{85}/_{86}$ blev bevilget de fornødne Midler til Kulturforsøg, bestemte han sig til, efter Selskabets Anmodning, helt at opgive Lærergjerningen og anvende sine Kræfter i Landbrugets Tjeneste. I 1885 opførtes de til en Forsøgsstation for Plantekultur nødvendige Bygninger paa en ved Tystofte — $^3/_8$ Mil fra Skjelskør — beliggende, til Borreby Gods hørende Jordlod, som Godsejer, Kammerherre Castenschiold havde stillet til Raadighed mod en passende aarlig Fæsteafgift. Samme Aar oprettedes en Filialforsøgsstation ved Askov. Paa begge disse Forsøgsstationer udføres nu Kulturforsøg med Arter, Varieteter og Former af Kulturplanter, som antages at have Betydning for det danske Landbrug.

Foruden nogle videnskabelige Afhandlinger i „Botanisk Tidsskrift“ har Nielsen skrevet talrige Artikler i vore Landbrugsskrifter, ligesom han har søgt at bringe de ved Forsøgene indvundne Resultater til Jordbrugernes Kundskab ved Foredrag i alle Landets Egne.

Professor V. Stein.

Sigfred Frederik Edvard Valdemar Stein er født i Kjøbenhavn den 14. April 1836 og er Søn af Professor, Dr. med. Stein. Han kom til Farmacien i 1853 og tog farmacevtisk Examen i 1857. Efter at have tilbragt et Par Aar ved den praktiske Farmaci, blev han i 1859 ansat som Assistent ved det i 1857 oprettede „Groth & Ørsteds kemiske Laboratorium“, hvis Ledelse han overtog 1863 som Deltager i Forretningen. Efter Stifternes Udtræden drev Stein fra 1865 Laboratoriet for egen Regning og

forandrede i 1867 dets Navn til „V. Steins analytisk-kemiske Laboratorium“.

Da Laboratoriets Grundlæggelse fandt Sted paa en Tid, hvor Kemiens Betydning for det praktiske Agerbrug mere og mere fandt Indgang, blev dets Virksomhed fra Begyndelsen af stærkest tagen i Brug i denne Retning, og uagtet Laboratoriet i Aarenes Løb ogsaa paa andre Omraader i stigende Grad er blevet benyttet, er det dog dets Virksomhed for Landbruget, som har udviklet sig stærkest. Særlig kan fremhæves den i Aarenes Løb stedse udviklede og fæstnede Kontrolvirksomhed for Handelen med kunstige Gødninger og Foderstoffer. Begrundet i det store Undersøgelsesmateriale og den Erfaring, som nødvendigvis maatte være indvunden ved en omfangsrig analytisk Virksomhed i den nævnte Retning, opstod naturlig Tanken om at knytte Stein fastere til Landbruget som Konsulent i Agrikulturkemi, hvilket efter Landhusholdningsselskabets Initiativ og ved Bidrag fra Staten skete i 1882. — I 1886 udnævntes Stein til Professor.

Konsulent P. Jessen.

Peter Jessen fødtes paa Bøgebjærg i Sundeved den 1. Februar 1846 og døde den 9. Aug. 1885. Han voxede op i Hjemmet, hvor han i 18 Aars Alderen blev Vidne til den ulykkelige Krig. I Almueskolen udmærkede han sig stadig, og hans Hu stod stedse efter større Kundskab. Det lykkedes ham i 1866 at komme paa Askov Højskole, men hans Interesse for Naturvidenskaberne drog ham til Veterinær- og Landbohøjskolen i Kjøbenhavn, hvor han i 1871 tog Dyrlægeexamen.

Efter i nogle Aar at have været en fortrinlig Lærer i Kemi, Anatomi og Husdyrbrug ved Landboskolen ved Lyngby, hvor Samarbejdet med la Cour

kjendelig udviklede og modnede ham, kom han mere og mere ind paa at sysle med det praktiske Husdyrbrug, om hvilket han skrev forskjellige Afhandlinger. I Begyndelsen af Halvfjerdserne blev han sat i Stand til at foretage Rejser for at udvikle sine Kundskaber og sit Blik paa dette Omraade, og 1876 ansattes han som Landhusholdningsselskabets Konsulent i Husdyrbrug, hvilken Stilling han beklædte til sin Død med lige saa stor Dygtighed som Nidkjærhed, i det han ikke blot blev Landhusholdningsselskabets, men hele det danske Landbrugs Konsulent paa Husdyrbrugets Omraade. Han har haft uberegnelig Betydning for Husdyravlens Fremme i Danmark, og han var en af dem, der i første Linje under Krisen i Aarene 1877—78 bidrog til at værge danske Kreaturers Indførsel paa det engelske Marked.

Erh. Frederiksen.

Erhard Frederiksen fødtes 1843 paa Fuglsang paa Østlolland og hører til en fra Langeland stammende Slægt, hvis Medlemmer med megen Dygtighed og Energi har arbejdet sig frem. I 1857 tog han udvidet Realafgangsexamen fra Sorø Akademi. Derefter lærte han praktisk Landbrug hos sin Fader, og 1862 tog han Landbrugsexamen ved Landbohøjskolen. Han blev saa i et Par Aar Underforvalter paa Ourupgaard, hvor Konferensraad Tesdorpfs daglige Paavirkning øvede stor Indflydelse paa ham.

I 1866 overtog han Nøbøllegaard, som han da

allerede i nogle Aar havde bestyret for sin Moder. Han lærte Mejerivæsen hos Professor Segelcke, besøgte en Mængde fremragende Avlsbrug i Landets forskjellige Provinser, som han gjennemrejste til Hest med en lille Ransel paa Sadlen, og gjorde derefter en længere Udenlandsrejse.

Paa denne studerede han særlig Sukkerroedyrkningen, og i Forening med en ældre Broder grundlagde han i 1872 „Fabriken Lolland"; men denne i stor Stil anlagte Virksomhed, der, som det senere har vist sig, hvilede paa et sundt og rigtigt Grundlag, kunde ikke modstaa den i Aarene 1873—76 indtrædende Sukkerkrise, og Frederiksen maatte efter en energisk Kamp opgive Forretningen med Tab af sin ikke ubetydelige Formue.

Han tog imidlertid i Stedet for at fortvivle strax med hele sin Kraft fat paa den landøkonomiske Forfattervirksomhed, som han allerede fra 1874 havde indledet i „Dagbladet" ved Indretningen af Dagspressens første Landbrugstidende. Han stiftede det senere med „Ugeskrift for Landmænd" forenede Ugeblad „Landbrugstidende", bestyrede et Aars Tid „Kjøbenhavns Mælkeforsyning" og rejste i 1879—83 den af saa stor Betydning blevne Maltbyg-Bevægelse, som han førte ind paa sikkert og officielt Grundlag. I 1882 blev han af Selskabet „De danske Sukkerfabriker" ansat som dettes landøkonomiske Konsulent paa Lolland, hvor han for egen Regning driver en udmærket Bondegaard ved Nakskov, hvilken Virksomhed han forener med den som Medredaktør af „Ugeskrift for Landmænd".

Redaktør Hertel.

J. V. T. Hertel fødtes den 13. Maj 1831 i Kjøbenhavn og er en Søn af Artillerikaptejn F. C. Hertel. Han gik i Efterslægtselskabets Realskole, tog i 1850 dansk juridisk Examen og Adgangsexamen til den polytekniske Læreanstalt, hvor han særlig studerede Kemi. Derefter lærte han i nogle Aar Landvæsen paa forskjellige Gaarde og var 1 Aar paa Hofmansgaves Institut for Landmænd.

Efter i 8 Aar at have ejet og drevet Gaarden St. Ravnholt i Vendsyssel, blev han i 1864 fast Medarbejder ved „Ugeskrift for Landmænd", hvis Redaktør han blev fra 1866, sammen med Bladets

Stifter E. Møller-Holst. Dels ene og dels i Forening med andre har Hertel i de siden forløbne 22 Aar redigeret dette ansete Ugeskrift, i hvilket han har skrevet en Uendelighed af Artikler om alle Landbruget vedrørende Spørgsmaal.

Ved Siden heraf har han udfoldet adskillig anden literær Virksomhed. I Forening med Møller-Holst udgav han i Aarene 1866—74 „Dansk Landbotidende", der nærmest var beregnet paa de smaa Jordbrugere, medens „Ugeskrift for Landmænd" særlig vandt Udbredelse blandt de større. Derhos har han skrevet forskjellige Smaaskrifter af praktisk Betydning for Landmænd og oversat flere af samme Art, ligesom han har leveret en Del Artikler til Landbrugs-Ordbogen.

Direktør E. Møller-Holst.

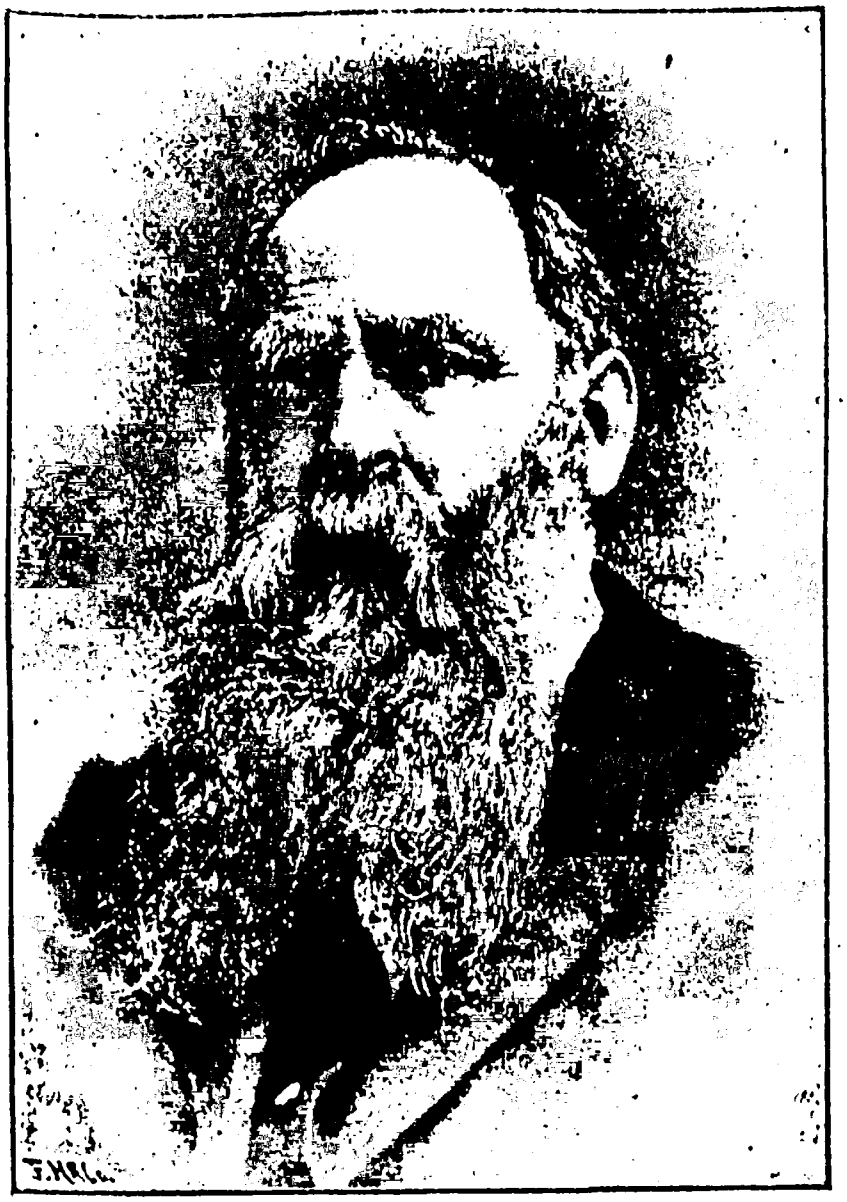
Erhard Møller-Holst er født den 2. Juli 1825 i Nyborg, hvor hans Fader var Adjunkt. Efter i nogen Tid at have frekventeret Nykjøbing Latinskole, blev han i 1843 af sin Fader privat dimitteret til Universitetet. Han agtede at tage theologisk Embedsexamen, men opgav det paa Grund af sit svagelige Helbred.

Han kastede sig da over naturvidenskabelige og landøkonomiske Studier og Sysler, opholdt sig fra 1851 et Aars Tid i Tyskland, rejste derefter i Bel-

gien, Norditalien, Schweiz, England og Frankrig. til Dels med offentlig Understøttelse, i det han særlig satte sig ind i Engvandings- og Rørlægningsforhold. I den sidst nævnte Retning udviklede han i 20 Aar en praktisk Virksomhed, der baade gavnede hans Helbred og bragte ham i Forbindelse med Landbruget paa en saadan Maade, at det blev af stor Betydning for hans senere literære Arbejde.

I 1855 begyndte Møller-Holst med Støtte navnlig af Konferensraad Tesdorpf og det Classenske Fideikommis Udgivelsen af „Ugeskrift for Landmænd", hvis Redaktion han derefter ledede enten ene eller i Forbindelse med andre indtil 1873. Derhos udgav han sammen med Hertel „Dansk Landbotidende" samt forskjellige for Landbruget praktiske Smaaskrifter og Oversættelser. Som et for Landbruget meget betydningsfuldt Værk kan nævnes hans „Landbrugs-Ordbog", der udkom i 6 Bind i Aarene 1877—83.

I 1871 oprettede han „Dansk Frøkontrol", der siden har faaet stor Betydning for Landbruget og nu i en Aarrække har modtaget offentlig Understøttelse. Denne Institution, der ogsaa har affødt en hel Del skriftlige Arbejder, lægger nu mere og mere Beslag paa Møller-Holsts Tid og Kræfter.

Frøhandler J. L. Jensen.

Jens Ludvig Jensen er født den 9. Januar 1836 i Veilshus ved Odder, hvor hans Fader var Skovrider. Han kom tidlig ind paa Lærervejen og blev i 1855 dimitteret fra Lyngby Seminarium. Senere gjennemgik han det monradske Kursus, lagde sig særlig efter Kemi, Jordbundslære, Tysk og Naturhistorie, og virkede saa som Lærer i 12 Aar, deraf den meste Tid i Odense.

1872 opgav han, væsentligst af Helbredshensyn, Lærergjerningen. Han anvendte nu sin Tid ude-

lukkende paa landøkonomisk Virksomhed. Navnlig paabegyndte han sammen med Chr. P. Jacobsen Udgivelsen af „Landmandsblade“, der senere førte til „Markfrøkontorets“ Oprettelse.

I et særligt Forhold staar Jensen til Squarehead-Hvedens Indførelse i Danmark, i det denne fordelagtige Hvedesort er bleven indført og udbredt her i Landet fortrinsvis ved hans Initiativ. Han gjorde i 1874 Iagttagelser angaaende denne Hvede i Skotland og fik Interessen vakt for den her i Landet, hvor den nu findes paa over 90 pCt. af det samlede Hvedeareal, hvis Værdi den har forøget med 3—4 Mill. Kr. aarlig.

Senere har han baade her hjemme og i Udlandet vakt stor Opmærksomhed ved sine Studier og Forsøg vedrørende Kartoffelsygen, over hvis Bekæmpelse han har kastet nyt Lys. De praktiske Anvisninger, han i saa Henseende har givet, er bl. a. blevne paaskjønnede af Société nationale d'agriculture de France ved Tilkjendelse af dets store Guldmedalje.

I det sidste Par Aar har han syslet med Studier over Sygdomme hos vore Kornsorter, og han har nylig offentliggjort en opsigtvækkende Afhandling om Kornsorternes Brand og Midler derimod (Desinfektion). Det fortjener at tilføjes, at Jensen selv har afholdt Omkostningerne ved sine mangeartede Studier og Forsøg.

Grosserer Chr. P. Jacobsen.

Christian Peter Jacobsen er født den 31. August 1841 ved Aabenraa og opvoxet paa en Gaard mellem Haderslev og Kolding. I sin Barndom søgte han Almueskolen, men nød ogsaa nogen privat Undervisning. Efter Konfirmationen forberedte han sig til Lærervirksomheden, og i 1862 dimitteredes han fra Seminariet i Tønder. Han fik strax Ansættelse ved den derværende Realskole, men da denne i 1864 blev standset af Preusserne, fik han Ansættelse ved Realskolen i Thisted.

Ved Siden af sin Lærergjærning drev han med Flid naturvidenskabelige Studier. Han skrev i „Thisted Avis“ en Række populære Afhandlinger om de

da paa Dagsordenen staaende Landbrugsspørgsmaal: Staldgødning og kunstig Gødning, Mergling, rationel Fodring, Græsmarkernes Besaaning osv., og han holdt rundt om i Egnen Foredrag over de samme Æmner; saaledes at han over hele Thy fik vakt en Bevægelse, der kan spores endnu.

Dette førte ham til fra Januar 1868 at begynde Udgivelsen af „Landmands-Blade“, i hvis Redaktion J. L. Jensen indtraadte i Oktober s. A. Dette Ugeskrift naade hurtig en større Udbredelse, navnlig blandt de mindre Jordbrugere, end noget andet dansk Landbrugsblad, og i en Aarrække var det de to Redaktører, der skrev næsten hele Indholdet.

I 1872 udsendte Chr. P. Jacobsen og J. L. Jensen i Forbindelse med Frantz Wendt Indbydelse til Deltagelse i et Fællesindkjøb af undersøgt Markfrø. Denne Tanke vandt saa stor Tilslutning, at „Markfrøkontoret“ blev oprettet som en permanent Institution, der siden har haft overordentlig stor Betydning for Jordbruget ved at bryde Banen for en paa rationelle Principer ført Handel med Frø og Sædekorn.

Siden 1873 har Jacobsen bot i Kjøbenhavn som Markfrøkontorets Leder. Som saadan har han forstaaet ved Siden af Handelsvirksomheden at varetage Landbrugets Interesser, navnlig ved udstrakte Dyrkningsforsøg for at finde de bedste Varieteter og Betingelser for deres Vækst samt ved en flittig Forfattervirksomhed om de i saa Henseende vundne Resultater.

Kammerraad Christensen.

C. Christensen er født den 26. Juli 1824.

I en Række af Aar havde han en omfattende Virksomhed dels som Administrator af større private Godser, dels som Godsejeres Konsulent i Forvaltnings- og Pengesager, indtil han for 15—16 Aar siden af Helbreds- og andre Hensyn opgav den største Del af denne Virksomhed.

Som landøkonomisk Forfatter har Christensen udfoldet en betydelig Virksomhed baade i Landbrugspressen og i Dagspressen. Hans Hovedværk er

imidlertid de de danske Landboforhold før Enevælden skildrende „Agrarhistoriske Studier“, som endnu ikke er afsluttet, men som er blevet et Kildeskrift for Forfattere, Lærere og mange andre, der har med de paagjældende Forhold at gjøre. I hans 1879 udgivne „Hørsholm Historie“ har han givet en fortrinlig Skildring af Landboforholdene, særlig paa Krongodset, i forrige Aarhundrede.

Af Hørsholm og Omegn har Kammerraad Christensen indlagt sig særlig Fortjeneste ved sin Virksomhed i „Hørsholm Distrikts økonomiske Selskab“, hvis energiske og utrættelige Formand han har været siden dets Stiftelse i 1861. Han er derved kommen i Berøring med en Mængde af Egnens praktiske Landbrugere, paa hvilke han har øvet stor Indflydelse, og hans Forbindelser med Landets og Hovedstadens ansete Landmænd og Videnskabsmænd er paa flere Maader komne Egnen til gode, bl. a. gjennem de Foredrag, som han har formaaet saadanne Mænd til at holde der.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Den 29. Januar 1769 regnes som Landhusholdningsselskabets Stiftelsesdag, da Planen for Selskabet den Dag forelagdes Kong Christian VII. Lovene var ordnede i 19 Kapitler og 309 Paragrafer og havde til Titel: „Plan og Indretning for det danske Land-Huusholdnings-Selskab, oprettet for at opmuntre ved Priser og Premier Landmanden, Kunstneren og Handelsmanden udi Hans Kongelige Majestæts samtlige Riger og Lande“. Trods sit Navn stod Selskabet dog fra først af ikke i noget nært Forhold til Landbruget, lige saa lidt som Bestyrelsen eller Flertallet af Medlemmerne var Landmænd. Efter Planen deltes Medlemmerne i 10 Klasser, henhørende til Agerdyrkning, Fiskeri, forskjellige Industrigrene, Kunstens Anvendelse paa Industrien samt Handelens Fremme og Koloniernes Udvikling, og Selskabet søgte nærmest at virke ved at udsætte en Mængde „teoretiske“ eller „praktiske“ Prisspørgsmaal, af hvilke ligeledes kun de færreste

stod i Forbindelse med Landbruget. Selskabets første Præsident var Statsminister, Grev J. H. E. Bernstorff, Medlemmerne var Embedsmænd, Videnskabsmænd og større Godsejere, og Sjælen i Selskabet var Etatsraad Chr. Martfelt, der virkede som dets Sekretær fra dets Stiftelse og indtil sin Død i 1790. Kun en eneste mindre Jordbruger indmeldte sig strax som Medlem, Hans Jensen Bjerregaard i Gjentofte, „den lærde Bonde", en for sin Tid meget fremragende Mand. — I 1774 vedtoges ny Love, hvorefter den tidligere Klasseinddeling bortfaldt, og der dannedes 4 Kommissioner, henholdsvis for Agerdyrkning, for Kunster og Fabriker, for Handel og for Selskabets Love; i 1777 forøgedes Kommissionerne med en for Præmieskrifterne, og i 1780 kom der en 2den Agerdyrkningskommission til. Disse 6 Kommissioner bestod indtil 1859, da de sloges sammen til en stor Kommission.

I de første Aar afholdt Selskabet en Mængde Møder, dels ugentlige i Vinterhalvaaret, hvor Sagerne forelagdes Medlemmerne til Forhandling og Beslutning, dels Fjerdingaarsmøder for de vigtigere Sager. Senere blev Møderne sjældnere, og det kom endog saa vidt, at der kun afholdtes 2 Møder om Aaret. — Selskabet var saa heldigt strax at faa kraftig Understøttelse af Regeringen. Det fik saaledes i 1770 Lokale i Prinsens Palæ, hvor det endnu i Reglen holder sine Møder, og hvor det lige indtil Kristiansborg Slots Brand havde sit Kontor. Det fik Portofrihed og senere i Erstatning herfor et aarligt Tilskud af 200 Rdl.

Til Dannelsen af en fast Fond udbetaltes der Selskabet 2000 Rigsdaler, og i 1781 fik det aarlig 1000 Rdl. af Fonden *ad usus publicos*. Sine Indtægter anvendte Selskabet i en lang Aarrække til Præmier, der bestod dels af Guld- og Sølvmedaljer, dels af Penge, og i Almindelighed udgjorde omtrent 3000 Rdl. d. Kurant aarlig. Efterhaanden gjaldt Prisopgaverne mere og mere Landbruget, og ved dem lagdes Spiren til mange af de Foretagender, som senere i saa høj Grad har bidraget til vort Landbrugs Fremgang.

Allerede i Slutningen af forrige Aarhundrede henvendte Landhusholdningsselskabets Opmærksomhed paa Svingplovens Fortrin, og det gik snart op for Selskabet, at kunde det lykkes at faa Svingploven til at fortrænge den gamle Hjulplov, vilde derved opnaas ikke alene en dybere og bedre Behandling af Jorden, altsaa større Afgrøder, men ogsaa, at det uforholdsmæssig store Hestehold vilde kunne formindskes til mindst det halve, saa at Kvægets Antal vilde kunne forøges meget betydelig. I en lang Aarrække arbejdede Landhusholdningsselskabet ihærdig paa at skaffe Svingploven Indgang, men det havde en haard Kamp at bestaa, ikke alene fordi Fordom og gammel Vane her skulde overvindes, men ogsaa fordi Svingploven skulde kjøbes og kostede forholdsvis mange Penge, medens Hjulploven kunde laves hjemme af enhver Huggemand, og fordi Svingploven krævede en øvet og flittig Plovmand. Paa mange Maader søgte Selskabet at naa sit Maal. Det indforskrev forskjellige Svingplove fra andre Lande, prøvede og

undersøgte dem omhyggelig for at udfinde de bedste, understøttede Fabrikationen af gode Plove her hjemme, uddelte mange af dem til dygtige Jordbrugere og foranstaltede Plovprøver og Præmieplojninger i alle Egne af Landet, ved hvilke der uddeltes mange og forholdsvis høje Præmier til de dygtigste Plovkarle. Paa den Maade naade man omsider Maalet, og omtrent ved 1840 var Svingploven almindelig udbredt over hele Landet. Denne Kamp mellem de gamle og de ny Plove havde ogsaa store indirekte Følger. Den banede Vej for andre nyere Redskaber, gav Anledning til Oprettelsen af en Mængde Maskinfabriker, fremkaldte dygtigere og bedre Arbejdere og havde i det hele en meget heldig opdragende Indflydelse paa hele Landbostanden. — Der kan overhovedet vanskelig nævnes en eneste Gren af Landbruget i Danmark, hvorpaa Selskabet ikke har øvet en heldig, ofte en meget indgribende Indflydelse. Vi maa nøjes med at fremhæve enkelte af dets Foranstaltninger. Det har udgivet eller understottet en Mængde gode Landbrugsskrifter, og lige siden 1782 har det aarlig i Almanaken ladet indrykke en lille Afhandling om Agerbruget, nærmest beregnet paa Landalmuen. Ved sine Konsulenter har det ydet Landbruget en meget vigtig Stotte. Af særlig Betydning for de mindre Jordbrugere har Selskabets Lærlinge-Institution været, og lige fra den første Tid af dets Bestaaen og indtil Nutiden har Selskabet søgt at paaskjønne og hædre særlig fremragende og dygtige Jordbrugere; Landhusholdningsselskabets Solvbæger er en højt skattet Udmær-

kelse. Den siden 1865 gjennemførte regelmæssige Dampskibsforbindelse med England og Skotland skyldes Landhusholdningsselskabet og særlig den ene af dets Præsidenter, Konferensraad Tesdorpfs ihærdige Anstrængelser. Endnu skal vi kun minde om Selskabets seneste Virksomhed for at skaffe Afsætning for vore Svin, efter at Svinepesten havde faaet Indgang hos os.

Blandt Selskabets Præsidenter træffes en Mængde højt ansete Mænd. Af Præsidenterne i forrige Aarhundrede skal vi, foruden den allerede nævnte Grev Bernstorff, fremhæve Etatsraad V. A. Hansen og Justitsraad Chr. Colbjørnsen, der bidrog saa meget til Landboreformernes Gjennemførelse. Gehejmekonferensraad Jonas Collin, der i saa mange Retninger er højt fortjent af vort Land, og som, trods sine forskjellige Forretninger altid fandt Tid til enhver Gjerning, han ansaa som nyttig, var Præsident i Selskabet i over 46 Aar (1809—1855). Ikke fuldt saa længe, dog i over 38 Aar, var Anders Sandøe Ørsted Præsident (1817—35). Kammerraad J. C. Drewsen virkede i 12 Aar (1818—30). Den første egentlige Landmand, der blev Præsident i Landhusholdningsselskabet, var Etatsraad Carl de Neergaard til Gunderslovholm. Blandt de senere Præsidenter skal vi endnu nævne Gehejmekonferensraaderne F. V. Treschow (1850—55) og F. F. Tillisch (1855—60), Grev C. C. S. Danneskjold Samsøe (1855—60), Professor B. S. Jørgensen (1855—83), der er Selskabets eneste Æresmedlem, og Lensgreve Holstein-Holsteinborg (1866—81). Selskabets

nuværende Præsidenter er Konferensraad E. Tesdorpf (siden 1860), Lensgreve C. F. Danneskjold Samsøe (siden 1881) og Docent N. J. Fjord (siden 1883). Selskabets Sekretær er siden 1875 Kaptejn J. C. la Cour. Blandt de tidligere Sekretærer skal vi nævne Justitsraad J. C. Hald, der var i Selskabets Tjeneste i over 50 Aar (1818—68).

Landhusholdningsselskabets Bestyrelse bestaar siden 1872 af 3 Præsidenter, et Bestyrelsesraad paa indtil 36 Medlemmer, en Sekretær og en Kasserer. Præsidenterne og de 18 Medlemmer af Bestyrelsesraadet vælges af samtlige Medlemmer, hvorimod den anden Halvdel af Bestyrelsesraadet vælges af Landboforeningerne, 1 for hver Amt. Derved faa alle Egne af Landet Adgang til at øve Indflydelse paa Selskabets Virksomhed, saa at det med fuld Ret kan optræde som Repræsentant for hele det danske Landbrug. De løbende Forretninger afgjøres af Præsidiet. Der afholdes aarlig 1 Generalforsamling, 2 Møder af Bestyrelsesraadet og 8—10 almindelige Diskussionsmøder, der indledes med Foredrag af fremragende Videnskabsmænd eller Landmænd.

J. V. T. Hertel.

Gehejmekonferensraad Jonas Collin.

Collin blev født i Kjøbenhavn den 6. Januar 1776, som Søn af Klasselotterikollektør Niels Collin. Han blev allerede Student i 1792 og juridisk Kandidat 1795. 1801 betraadte han Embedsbanen som Kopist i Rentekammeret, hvorefter han, ved Siden af en Mængde andre offentlige og mere private Hverv, 1812 blev Assessor i Finanskollegiet, 1816 Finansdeputeret og i 1831 Deputeret i Rentekammeret. Samtidig med Collins udmærkede Varetagelse og Ledelse af alt dette, hvorved han blandt andet erhvervede sig Frederik den sjettes særlige Gunst, blev han

en af Datidens allervigtigste Støtter ved Fremhjælpningen af Danmarks Landbrug.

Collin valgtes nemlig 1809 til en af Landhusholdningsselskabets Præsidenter og var derefter gjennem 15 Gjenvalg uafbrudt i 46 Aar i Ordets bedste Forstand Hovedlederen i alle de gavnlige Foranstaltninger, der i denne lange Aarrække gjennemførtes af Selskabet paa Landbrugets Omraade. Vi skal her kun nævne enkelte af de vigtigste af disse Foretagender, nemlig Lærlinge-Institutionen, grundlagt 1820, for hvilken han personlig virkede ved Besøg paa Lærestederne, ligesom han ogsaa vedblivende fulgte Lærlingernes senere Forhold, samt Udbredelsen af Svingplove, Rensemaskiner og andre Redskaber. Ogsaa Anlæget af Kongelunden paa Amager skyldes ham, der ligeledes fik gjennemført Reformen af Forstexamen. Collins Virksomhed i Landhusholdningsselskabet havde en Betydning for dette, som ingen anden enkelt Mands har haft eller rimeligvis nogen Sinde vil faa.

Collin oplevede da ogsaa, paa Halvhundredaarsdagen for hans første Valg til Præsident, den 29. Marts 1829, at modtage en smuk og vel fortjent Tak fra Landbrugets Side, i det der fra Selskabets Medlemmer overraktes ham en Guldmedalje, med hans Brystbillede paa den ene Side og Ordene „Fra det kongelige Landhusholdningsselskab, 1809—1855“ paa den modsatte, ligesom endvidere 133 Mænd fra alle Danmarks Egne, ved fra samme Dag at indtræde som Medlemmer i Selskabet, end mere glædede den gamle Hædersmand.

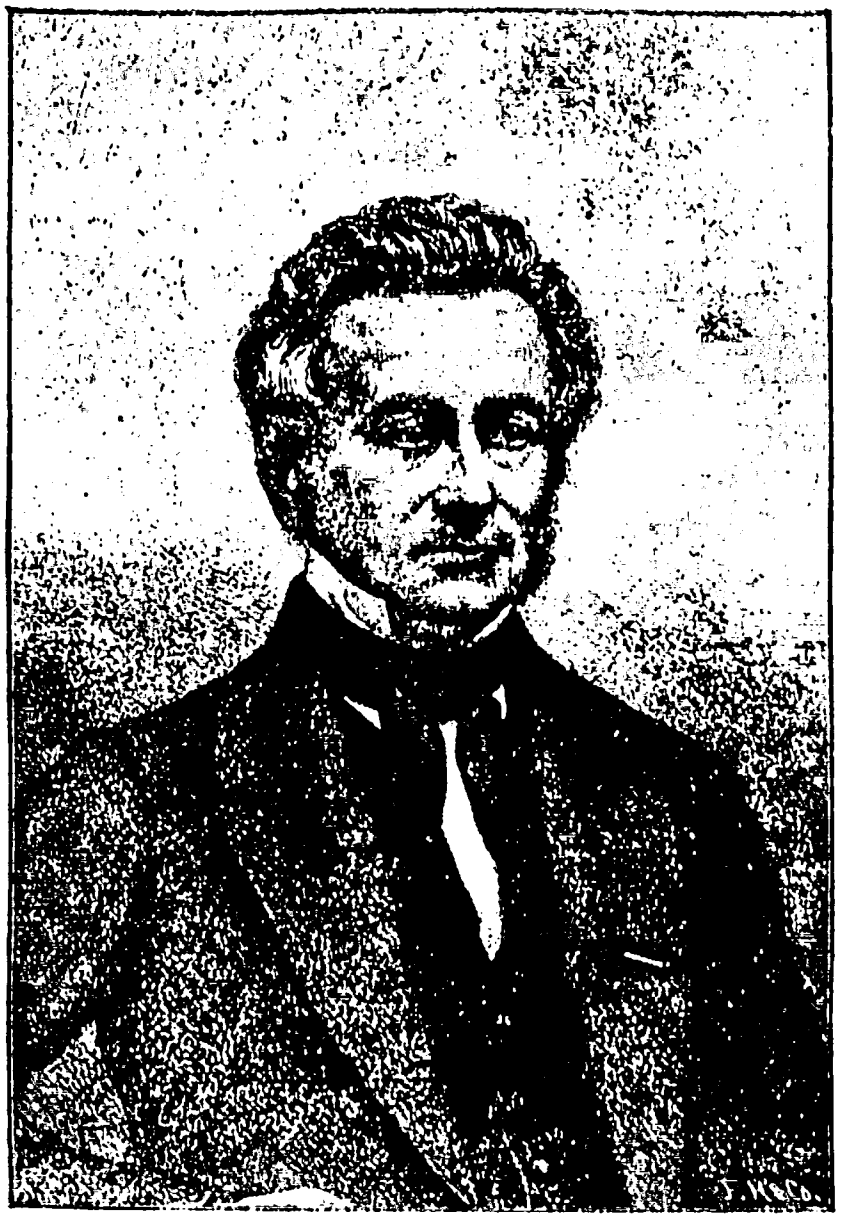

Kammerraad Drewsen.

Johan Christian Drewsen fødtes paa Strandmøllen den 23. Dec. 1777 og døde i Kjøbenhavn 1851. Han var i sin Ungdom Løjtnant i Landeværnet og deltog i Krigen 1801 og 1807. Efter nogen Tid at have rejst i Udlandet for at sætte sig ind i Papirfabrikation og Landvæsen, overtog han 1810 Strandmøllen; men samtidig drev han Landbrug paa et Par Gaarde, der baade i praktisk og teoretisk Henseende kom til at gjælde som Mønstergaarde. Han indførte Vexeldrift og Staldfodring efter Thaers An-

visning. I Stedet for Hjulploven indførte han Svingplov og Exstirpator, ligesom han ogsaa grundlagde Kartoffel- og Roeavl her hjemme. Han var i en Aarrække en af Danmarks mest ansete Landmænd.

Den Forfattervirksomhed, Drewsen udfoldede i Landbrugets Interesse, var særdeles betydelig. „Nogle Erfaringer angaaende Vexeldrift forenet med Brakfrugtavl og Sommerstaldfodring“ (1813) vandt Landhusholdningsselskabets 1ste Sølvmedalje, og kort efter vandt han Guldmedaljen for Besvarelsen af et Prisspørgsmaal om Kløver. 1814—30 udgav han „Landøkonomiske Tidender“ (det senere „Tidsskrift for Landøkonomi“), og i en Snes Aar skrev han landøkonomiske Afhandlinger i Almanaken. Han oversatte Thaers „Grundsætninger for Landøkonomien“, i mange Aar det vigtigste Skrift i vor landøkonomiske Literatur. Af Landhusholdningsselskabet var han et meget virksomt Medlem, og 1819—30 var han en af dets Præsidenter. I Roskilde Stænderforsamling, af hvilken han var Medlem fra 1835, var han ivrig Fremskridtsmand i Politiken og varm Talsmand for Bondestanden og Landboreformer som Hoveriets Afløsning, Selvejendoms Fremme, Jagtrettens Ophævelse m. m. Det er saaledes et overordentlig fortjenstfuldt og banebrydende Arbejde, som Drewsen paa alle Omraader har udfoldet til Gavn for det danske Landbrug.

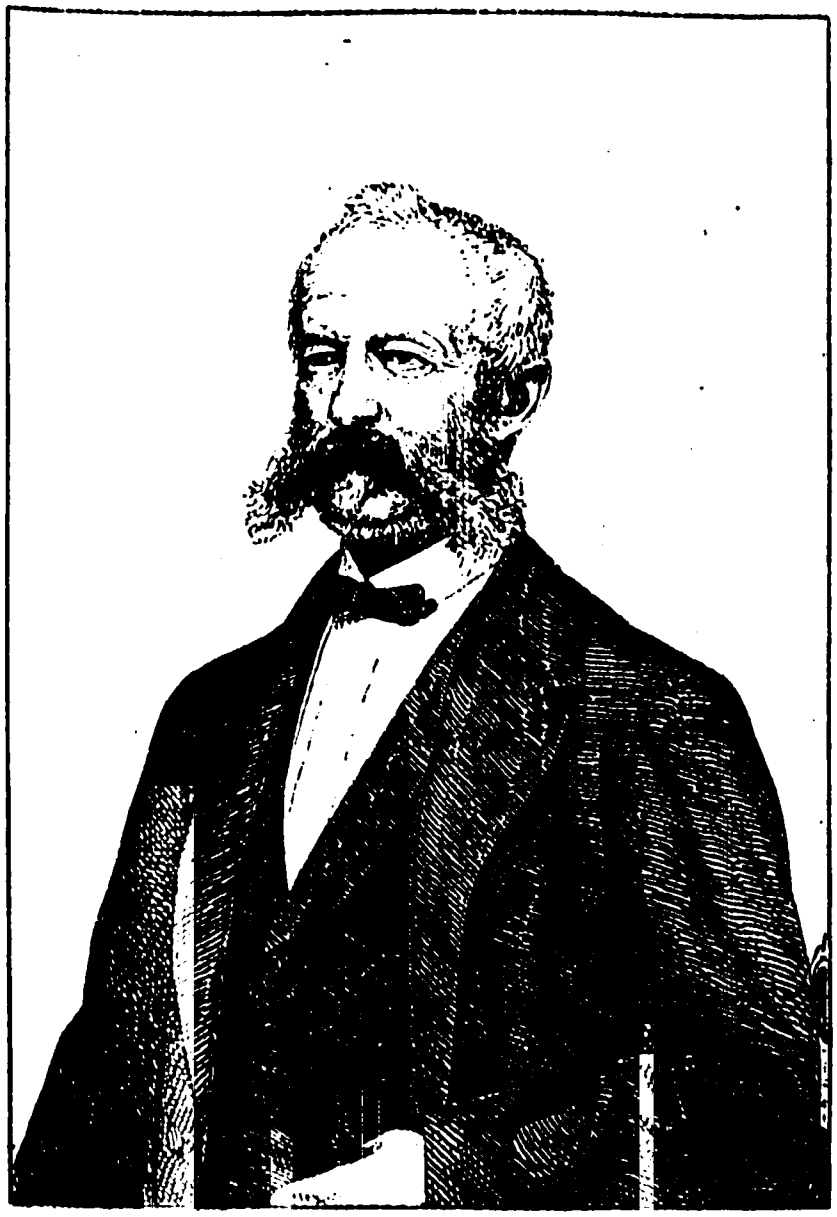
Etatsraad Carl de Neergaard.

Carl de Neergaard, Etatsraad, Ejer af Gundersløvholm, født den 2. Marts 1800 paa Ringsted Kloster, som Faderen, Etatsraad P. J. de Neergaard, den Gang ejede, død den 2. Avgust 1850, blev Student 1819, men maatte af Helbredshensyn opgive Studeringerne og valgte da Landbruget til sin Livsgjerning, først som Forpagter af Fuglsang paa Lolland, indtil han i 1826 af Faderens Bo kjøbte Hovedgaardene Nørlund, Torstedlund og Albek i Aalborg Amt, hvilke Ejendomme han igjen afhændede 1830

for at overtage Gundersløvholm. Som Landmand var N. en af de første til at indføre en forbedret Driftsmaade med færre Halme og bedre Fodring, ligesom han stedse gik foran med at prøve og udbrede nyere Redskaber, saaledes først Skarifikatoren og Exstirpatoren og senere Sæddækkeren og Saamaskinerne. Endvidere arbejdede han med Iver for Tilvejebringelsen af en bedre Kvægstamme, baade ved omhyggeligt Udvalg, god Pleje og gjennem eget Tillæg. Det var ogsaa fra Gundersløvholm, at Guénons Mærker i Aarene 1846—50 saa hurtig blev kjendte her i Landet, hvad der meget bidrog til at fremkalde Bestræbelser for Malkekvægets Forbedring.

Som Godsejer støttede Neergaard enhver Fæster eller Lejer, der selv stræbte fremad, og virkede med Interesse for Fremskridt i disses Agerbrug.

Neergaard havde næst efter Grev F. A. Holstein-Holsteinborg, den væsentligste Del i Stiftelsen af Sorø Amts landøkonomiske Selskab 1833 og var fra 1845 til sin Død Selskabets Formand. Ham især skyldes den i sin Art allerførste Samvirken mellem Sorø A. landøkon. Selskab og Præstø A. Landbofor. om Fællesudstillingerne i Næstved (1843—47). Da man ved Præsidentvalget i Landhusholdningsselskabet i Decbr. 1848 gik bort fra den tidligere Regel, kun at besætte de ledige Pladser med Mænd, der bode i Kjøbenhavn, faldt dette Valg enstemmig paa Neergaard. — Ved Siden af Neergaards store Fortjenester af Landbruget maa nævnes, at han fra 1835 til sin Død var et meget anset Medlem af Roskilde Stænderforsamling, den grundlovgivende Rigsdag og Landstinget.

Lensgreve Holstein-Holsteinborg.

Ludvig Henrik Carl Herman Greve Holstein-Holsteinborg er født den 18. Juli 1815. I Maj 1836 overtog han ved Faderens Død Holsteinborg med tilhørende betydelige Familiegods, som han siden har forvaltet i Faderens humane Aand.

Snart efter, at han havde overtaget Godset, søgte han at iværksætte nyttige og gavnlige Foretagender, ligesom han bestandig havde Tanken henvendt paa at forbedre Landarbejdernes Kaar. Han fik oprettet Sparekasser og Foreninger i filantropisk

Øjemed, Husholdningsforeninger osv. Ligeledes var han virksom for at indføre Forbedringer paa Landbrugets, særlig Mejeridriftens Omraade.

Ogsaa i Foreningslivet har han deltaget med en Iver og Interesse, der end ikke svækkedes, da han blev Folketingsmand og Minister (i 1870). Han var altid parat med Raad og Daad, hvor man trængte til hans Hjælp, og selv som Konsejlspræsident var han rede til at præsidere i en lokal Dyrskuekomite, naar det kunde fremme Deltagelsen. De høje Hofcharger, han efterhaanden kom til at indtage, gjorde ham ikke fornem; han forstod saa godt paa en jævn og jovial Maade at faa uensartede Elementer til at arbejde sammen mod et fælles Maal, hvad der særlig har vist sig ved den udmærkede Maade, hvorpaa han som Præsident har ledet 4 af Landmandsforsamlingerne.

I en Række af Aar var han Præsident i Landhusholdningsselskabet, Formand for Statshingsteskuerne og meget andet; men for nogle Aar siden frasagde han sig de fleste af de ham betrode Tillidshverv.. I den senere Tid har han dog atter ladet sig bevæge til at overtage enkelte saadanne. — Grev Holstein har særlig Krav paa at mindes med Paaskjønnelse nu i Udstillingsaaret; thi han var, som det vil mindes, Præsident for Udstillingen i 1872, der paa mange Maader nød godt af hans redebonne Bistand.

Konferensraad Tesdorpf.

Edward Tesdorpf er født den 27. September 1817 i Hamborg, hvor hans Fader var en fremragende Kjøbmand. Fra sin tidligste Barndom blev han opdragen til praktisk Virksomhed gjennem det af hans Forældre givne Exempel, men medens hans Brødre kom til Handlen, blev han sat til Landvæsenet, først i Holsten og senere paa Lolland, hvor hans Fader kjøbte Ourupgaard til ham, da han endnu kun var 22 Aar gammel.

Den Virksomhed, som Tesdorpf derefter har udfoldet i omtrent et halvt hundrede Aar, kan vistnok siges at være enestaaende i det danske Land-

brugs Historie, og den er bleven mønstergyldig saa at sige paa alle Omraader, endogsaa langt ud over Danmarks Grænser. Han har gjennemrejst alle Evropas Lande for at studere de bedste Agerdyrkningsredskaber og Metoder, og han har derefter ofret baade store Kapitaler og energisk Arbejde for at faa dem indførte her hjemme; naar saa Erfaringer var indvundne, lagde han som den gode Patriot, der altid har været rede til at stille baade sig selv og sine Midler til Danmarks Tjeneste, Resultaterne frem, for at andre kunde drage Nytte deraf. Han har, som det ved en Fest for ham blev sagt, „knyttet den rationelle Metode til den empiriske, som før ham saa at sige var den ene kjendte“, i det han med utrættelig Flid og Virkelyst selv ledede Bedriften paa sine Gaarde, der ved Opdrætning af rene Stammer af Husdyr, Mejerivæsen, Sukkerroedyrkning og meget andet alle er blevne Mønstergaarde, dannende en næsten enestaaende Organisme.

1885 hædrede Landhusholdningsselskabet ham med en Fest i Anledning af hans 25 Aars Jubilæum som Medlem af dets Præsidium, og han blev i samme Anledning udnævnt til Konferensraad. Som en af hans væsentligste Fortjenester kan nævnes, at det var ham, der tog Initiativet til og ved sin Energi fik sat igjennem, at der 1865 aabnedes en direkte Udførselsvej til England. Men i øvrigt maa det siges, at hver en Hædersdag, det danske Agerbrug har fejret, har været en Hædersdag ogsaa for Tesdorpf; thi paa alle Omraader staar hans Navn forrest blandt dem, der har været med til at bære sejrende Reformer frem.

Lensgreve Danneskjold-Samsøe.

Christian Frederik Greve Danneskjold-Samsøe er født den 29. April 1838. Ved Siden af en fremragende praktisk Administration af de af ham i en længere Aarrække bestyrede og senere overtagne Familiegodser har han gjennem Foreningslivet fremhjulpet værdifulde Bidrag til det fremskredne Landbrugs Teori, og Stemmerne samledes derfor let om ham, da der for nogle Aar siden skulde vælges en Præsident til Landhusholdnings-

selskabet i Stedet for Lensgreve Holstein-Holstein-borg, der nedlagde sit Mandat.

Forinden havde han imidlertid haft Lejlighed til at bestaa, hvad man kan kalde en Ildprøve i det danske Landbrugs Tjeneste. Da England i 1877 truede alvorlig med at lukke sit Marked for levende danske Kreaturer, blev han delegeret til i Forening med Konferensraad Tesdorpf og Kammerherre Skeel at tiltræde en Mission til England paa det danske Landbrugs Vegne for at varetage dettes Interesser. Forhandlingerne trak, som det vil mindes, i Langdrag, saa at Tesdorpf og Skeel maatte rejse hjem, medens Danneskjold-Samsøe blev tilbage med Konsulent Jessen som eneste Bærer af det mægtige Ansvar og de store Interesser, hvor et Ja eller et Nej kunde komme til at betyde Hundreder af Millioner Kroner. Det erkjendtes fra alle Sider, at Danneskjold-Samsøe opfyldte sin Mission paa en saa udmærket Maade, som det under de givne Forhold var muligt, og da han den 15. Maj ved en officiel „Evidence“ for den af Parlamentet nedsatte Kommission besvarede en lang Række Spørgsmaal angaaende Danmarks Forhold, bidrog hans oplysende Svar og hans vindende, repræsentative Personlighed i høj Grad til at stemme hans engelske Standsfæller gunstige imod os.

Foruden at være Overdirektør for Gisselfeld Kloster og Medlem af Landstinget har Grev Danneskjold efterhaanden modtaget adskillige andre Tillidshverv, som han røgter med stor Samvittighedsfuldhed. Han er saaledes ved den nordiske Udstilling 1888 Landbrugsudvalgets Formand.

Justitsraad J. C. Hald.

Jacob Christian Hald fødtes den 10. Februar 1798 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader var Vinkyper og Skriver ved den kgl. Vinkjælder, og han døde 1868. I 1814 tog han dansk juridisk Examen, og 4 Aar senere blev han ansat ved Landhusholdningsselskabet, i hvis Tjeneste han var i over halvt hundrede Aar, deraf de 42 Aar som Sekretær. — Det var gamle Collin, som opdagede Hald, da han fra et Retskontor i Slagelse var kommen ind i et Rege-

ringskontor, og fik ham knyttet til Landhusholdningsselskabet, ligesom ogsaa flere af de Reformer, til hvilke Hald gav Stødet, falde sammen med den Collinske Periode i Selskabet. Blandt disse, der har givet Selskabet saa stor Betydning, kan fremhæves Lærlinge-Institutionen, Boggaverne og Hædersbelønningerne.

Hald var en flittig Forfatter, der baade skrev om Landøkonomi og Topografi m. m. I en Aarrække redigerede han dels alene og dels i Forbindelse med B. S. Jørgensen „Tidsskrift for Landøkonomi“, og han beskrev efter Landhusholdningsselskabets Foranstaltning Randers og Ringkjøbing Amter, ligesom han i „Ny landøkonomiske Tidender“ skrev en Række Afhandlinger om forskjellige Æmner.

Ved Siden af sin Virksomhed i Landhusholdningsselskabets Tjeneste var Hald Embedsmand under Finansministeriet, hvor han avancerede til Fuldmægtig. Han tog Afsked fra Ministeriet 1860, men vedblev at virke i Landhusholdningsselskabets Tjeneste til sin Død. Nogle af de Ejendommeligheder, der prægede Embedsmænd af den gamle Skole, var ogsaa at spore i hans Optræden som Sekretær i Landhusholdningsselskabet, hvilket han — jo paa en Maade med rette — ansaa for en „kongelig“ Institution, hvor der burde gaas frem med sindig Ro og Værdighed; men efter Datidens Krav var han en Mand, der fyldte sin Plads og gjorde megen Nytte for Landet.

Kaptejn J. C. la Cour.

Jørgen Carl la Cour er født paa Skjærsø den 8. Juni 1838. Han gik først i sin Farbroder Peter la Cours Kostskole paa Margrethelund, senere i Aarhus Skole, studerede i nogen Tid ved polyteknisk Læreanstalt og tog der i 1857 Landbrugsexamen. Han lærte derefter praktisk Landvæsen, blev 1858 Assistent ved Landbohøjskolen, 1861 Løjtnant i Fodfolket og gjorde som saadan Krigen med i 1864.

Efter et Aars Tid at have bestyret Folkehøjskolen paa Frederiksværk, rejste han 1865—66 i Ud-

landet med offentlig Understøttelse. 1867 blev han Medredaktør af det ansete „Tidsskrift for Landøkonomi“, hvilket han senere overtog som Eneredaktør.

1867 oprettede han ogsaa Landbohøjskolen ved Lyngby, der var den første, hvor Højskoletanken forenedes med Landbrugsskolevirksomheden. Den har haft særdeles stor Betydning for Landbostanden. Baade Elever og Lærere, der i Aarenes Løb knyttedes til den, er blevne saaledes paavirkede af la Cours sympatiske og ideelt anlagte Personlighed og af den vækkende og befrugtende Undervisning, at de rundt om i Landet har kunnet arbejde sig frem til ansete Stillinger.

1875 blev la Cour Sekretær i Landhusholdningsselskabet, hvilken Stilling han endnu beklæder. At han har vist sig denne lige saa vanskelige som for Landbruget betydningsfulde Post i fortrinlig Grad voxen, fremgaar noksom af, at der baade fra Præsidium og Generalforsamling i Fjor blev rettet Opfordring til ham om at blive, da den ledige Docentplads i Landøkonomi ved Landbohøjskolen blev ham tilbudt. Der har i den Aarrække, hvori han har været Landhusholdningsselskabets Sekretær, været adskillige kritiske Situationer for vort Landbrug, baade udad til og indad til; men han har ingen Sinde tabt Hovedet, og hans Dygtighed og Handlekraft har gjort uvurderlig Nytte under slige Forhold. Ved Landmandsforsamlingen i Svendborg 1878 fungerede han som Sekretær, og ved den nordiske Udstilling i Aar har han haft et betydeligt Læs at drage.

Landboforeningerne.

I en lang Aarrække var Landhusholdningsselskabet Landets eneste Landboforening. Først i Begyndelsen af indeværende Aarhundrede oprettedes enkelte mindre, stedlige Landboforeninger, der fortrinsvis skyldtes Embedsmændenes, særlig Amtmændenes og Præsternes, Initiativ. Oprindelig varetog de ikke alene Landbrugets Tarv, men opstillede tillige som deres Maal at fremme Oplysning og Sædelighed, Flid og Troskab, Landbrug, Havebrug, Handel, Fiskeri, Haandværk, Husflid, Kunstflid osv. Deres Navne bære Vidne om den udstrakte Virksomhed, de tilsigtede. Den første af disse Foreninger var Efterslægtselskabet paa Bornholm, der oprettedes i 1805, nogle Aar senere, i 1809, kom saa paa Lolland-Falster Selskabet til Oplysningens og Industriens Fremme, i 1810 fremstod Randers Amts Husholdningsselskab og Fyns Stifts patriotiske Selskab, og i 1814 Holbæk Amts økonomiske Selskab. I Tyverne og Trediverne voxer Antallet af Landboforeninger kun i ringe Grad, men i 1841-46 kom-

mer der ikke mindre end 16 Foreninger til, og nu faa de Navn af landøkonomiske Selskaber eller Landboforeninger, den landøkonomiske Virksomhed bliver Hovedopgaven, og store og smaa Jordbrugere indtræde i stort Antal som Medlemmer.

De første Landboforeninger søgte og fandt god Støtte hos Landhusholdningsselskabet og tog i Almindelighed dettes Virksomhed som Forbillede. Ret karakteristisk satte de Oplysningens og Sædelighedens Fremme øverst paa deres Program. Som Folge af den tidligere Ufrihed og det besværlige Hoveri stod den store Befolknings Oplysning paa et meget lavt Trin. Tidens Løsen var, at Almenvellet krævede dydige og vindskibelige Borgere, og Bestræbelserne maatte derfor gaa ud paa at gjøre Bonden til en tænksom og selvstændig Arbejder. Ved Tale og Skrifter søgte man at oplyse Bonden om hans daglige Gjerning, der virkedes for en god Anvendelse af de lange Vinteraftener ved nyttigt Haandarbejde og god Læsning, der oprettedes Laanebogsamlinger, til hvilke der skjænkedes nyttige Skrifter, enkelte Steder oprettedes Aftenskoler for Ungdommen, og nogle Foreninger uddelte Præmier til Karle og Piger for lang og tro Tjeneste. (Jvfr. Chr. Christensen: „Udsigt over Landboforeningernes Virksomhed indtil 1840“ i Dansk Landbotidende, 8. Bind).

I landøkonomisk Retning virkede de ældste Landboforeninger ved at fremme Jordens gode Benyttelse. De søgte derfor at tilvejebringe en bedre Markfred, da denne overalt lod meget tilbage at ønske, og gav Præmier for eller Laan til Opførelse

af gode Hegn. De arbejdede for en planmæssig og forbedret Drift af Bønder- og Husmandslodder, for Indførelse af et bedre Sædskifte, Rydning af Sten og Krat, Bortledning af skadeligt Vand, Opdyrkning af raa Jorder osv., gav Anvisning om, hvorledes disse Arbejder bedst kunde udføres, og hjalp ofte med Pengepræmier eller Laan. Jordens omhyggelige Bearbejdelse og Mergling spillede i det hele en stor Rolle for Landboforeningerne, og de støttede i høj Grad Landhusholdningsselskabet i dets Bestræbelser for at indføre Svingploven og andre ny eller forbedrede Agerdyrkningsredskaber. De arbejdede for Anvendelsen af rent Sædekorn og søgte derfor at indføre Rensemaskiner, ligeledes for Dyrkning af Handelsplanter, især Hør, Hamp og Humle. En bedre Dyrkning af Huslodder hører til deres ældste ligesom til deres nyeste Virksomhedsomraader.

Husdyrbrugets Fremme har selvfølgelig været en af Landboforeningernes vigtigste Opgaver. Vore Husdyr stod paa et lavt Trin, og her var derfor meget at gjøre. Det gjaldt om at lære Befolkningen, at Tillægsdyrene havde en Hovedindflydelse paa Afkommets Beskaffenhed, og at et omhyggeligt Udvalg var af største Betydning. Ringkjøbing Amts landøkonomiske Selskab var den første Landboforening, der arbejdede for vore hjemlige Kvæg- og Hesteracer. Det første Dyrskue afholdtes i Odense i 1832, men Dyrskuer blev først almindelige i alle Landboforeningerne, da Staten i 1852 begyndte at give forholdsvis store aarlige Bidrag til dem. En betydelig Fremgang blandt

vore Husdyr har siden den Tid fundet Sted, især efter at Vigtigheden af en hensigtsmæssig Røgt og Pleje lige fra Fødslen efterhaanden er gaaet op for Landmanden, saa at Husdyrbruget ikke som tidligere maa betragtes som et nødvendigt Onde, men de fleste Steder er blevet Landmandens bedste og mest paalidelige Støtte, hvorigjennem han tager sin Hovedindtægt og lettest opnaar hele Landbrugets Fremgang. I denne Retning har Landboforeningerne stor Fortjeneste, og de mange Fremskridt, der er gjorte i Retning af Opdrættets kraftige Fodring, Dyrkning af Rodfrugter, Indførelse af Sommerstaldfodring, Gødningens bedre Behandling osv., skyldes for en ikke ringe Del deres Bestræbelser.

Den Gren af vort Landbrug, der i Sammenligning med andre Landes staar øverst, er Mælkeridriften. Der har paa dette Omraade i den sidste Menneskealder fundet en Fremgang Sted, hvortil vi ikke i Landbruget kjende noget Sidestykke. Ogsaa her har Landboforeningerne haft stor Betydning. Ved Smør- og til Dels Osteudstillinger, ved Skrifter og Foredrag, ved Ansættelsen af dygtige Mælkeriassistenter, der skal vejlede de Landmænd, der onske Hjælp, har de i høj Grad bidraget til, at vor Mælkeridrift har naat sit nuværende Standpunkt. Ogsaa i den Kamp, der i den sidste Tid har været ført imod Kunstsmørret, har Landboforeningerne spillet en vigtig Rolle. De fleste Foreninger har holdt Møder i den Anledning og vedtaget Adresser til Regering og

Rigsdag om Beskyttelse for vor Mælkeridrift imod den Fare, der truer fra Kunstsmørret.

De Midler, hvorved Landboforeningerne i Nutiden søge at virke for vort Landbrugs Fremme, er noget forskjellige fra de ældres. Diskussionsmøder og Dyrskuer eller Udstillinger spille nu overalt Hovedrollerne. I Vintermaanederne samles Medlemmerne jævnlig for at høre Foredrag om et eller andet vigtigt landøkonomisk Spørgsmaal, og hertil slutter sig saa en almindelig Diskussion. Om Sommeren afholdes Dyrskuer, ofte med en Redskabsudstilling, og om Efteraaret Produktudstillinger. Smør- og Osteudstillinger er vel nu ikke saa almindelige som tidligere, men afholdes dog jævnlig. Nogle Landboforeninger har deres ugentlige Medlemsblade, som omdeles frit til alle Medlemmerne. Ved særlig dertil valgte Komiteer bedømmes og præmieres veldyrkede Huslodder, hvortil Staten siden 1873 yder et aarligt Tilskud. Nogle Landboforeninger indføre fortrinlige Husdyr, i Reglen Anglerkvier og jyske Heste, og bortsælge dem ved Auktion til Medlemmerne. For at fremme Husdyrbruget har nogle Foreninger indført Præmiering af hele Kvæghold eller oprettet Tyreforeninger, og paa mange Maader søge de at hjælpe Landmændene til at overvinde de store Vanskeligheder, hvorunder vort Landbrug i de senere Aar maa arbejde.

Af mindre Landboforeninger har vi for Tiden omtrent 90, deraf paa Sjælland, Møen og Bornholm 25, paa de øvrige Øer 14 og i Jylland 50. Desuden findes en Del Foreninger med mere

specielle Formaal, saaledes for den ædle Hesteavls Fremme, for Fjerkræavl (3), for Biavl, for Havebrug, for Hedesagens Fremme, for Kulturplanternes Forbedring osv.

Skjønt det kgl. danske Landhusholdningsselskab lige fra sin Oprettelse og til Nutiden har virket som Repræsentant for det danske Landbrug og af de mindre Landboforeninger er blevet anerkjendt som Centralselskab for hele Landet, viste der sig dog efterhaanden en Trang hos de mindre Landboforeninger til en Sammenslutning i en større Forening for den Landsdel, hvortil de høre. Disse Fællesforeninger dannedes ikke som en Opposition mod, men som et Supplement til Landhusholdningsselskabet, og der har bestandig hersket det bedste Forhold imellem det gamle og de yngre Selskaber, saa at et gavnligt Samarbejde stadig har kunnet finde Sted mellem dem.

Foreningen af samvirkende jyske Landboforeninger, den ældste af disse Foreninger, stiftedes i 1872 efter Forslag af Propr. Heide, der den Gang var Formand for Horsens Landbrugsforening. Propr. Heide blev ogsaa Fællesforeningens første Formand, men efter et Par Aars Forløb afløstes han af Godsejer, nuværende Indenrigsminister, Ingerslev til Marselisborg. I 1876 blev Kammerherre Sofus Skeel, Birkelse, Formand, og da han fratraadte i 1884, valgtes Kammerherre Lüttichau, Tjele, der nu er Foreningens Formand. Hofjægermester F. Friis, Duelund, er dens Næstformand og Overretssagfører Høegh-Guldberg, Aarhus, dens Sekretær.

Fællesforeningen afholder hver Sommer et Dyrskue for hele Jylland, samt om Efteraaret et stort 3 Dages Møde, hvortil der kommer delegerede fra 50 jyske Landboforeninger. Ved sine staaende Udvalg — for Mælkeriet, for Husdyravl og Husdyrbrug og for Foredrag — har Fællesforeningen udfoldet en meget omfattende Virksomhed. Takket være betydelige Gaver, især fra Generalkonsul Pontoppidan i Hamburg, ejer Foreningen en Kapital af c. 46,000 Kr. — Fællesforeningen har taget Initiativet til Oprettelsen af Understøttelsesforeningen for trængende jyske Landmænd og deres efterladte, som dog nu er en selvstændig Forening, der tæller noget over 1000 Medlemmer og i 1887 begyndte at uddele Understøttelser.

Den sjællandske Fællesforening eller, som den kaldes: De samvirkende sjællandske Landboforeninger, stiftedes i Maj 1880 og omfatter nu 20 Landboforeninger. Kammerherre, Baron Wedell-Wedellsborg, Overdrevsgaarden, har stadig været Foreningens Formand, Forpagter Thalbitzer, Thurebyholm, dens Næstformand, og Kammerraad J. B. H. Andersen, Frederiksberg, dens Sekretær. Ogsaa denne Forening arbejder med staaende Udvalg (for Stambogsføring og for Husdyravlens Fremme). I Oktober afholdes et 3 Dages Delegeretmøde, hvert Aar afholdes et større Dyrskue, undertiden ogsaa en Smørudstilling, om Efteraaret en Maltbygudstilling og i Vintermaanederne landboindustrielle Udstillinger sammen med den kjøbenhavnske Industriforenings

Udstillinger. Fællesforeningen støtter Afholdelsen af landøkonomiske Foredrag i Landboforeningerne og virker for Fællesindkjøb af Foderstoffer og kunstig Gødning.

Den yngste Fællesforening er den fynske, i det den afholdt sit første Delegeretmøde i Oktober 1887. Denne Forening er deri forskjellig fra den jyske og den sjællandske, at den er gaaet ind under en allerede tidligere bestaaende Landboforening, Fyns Stifts patriotiske Selskab, der saaledes repræsenterer alle de fynske Landboforeninger. Dette Selskabs Bestyrelse: Hofjægermester S. Vind, Sanderumgaard, som Formand, Proprietær F. Andersen, Rosendal, som Næstformand, og Landinspektør A. N. Andersen, Odense, som Sekretær, udgjør derfor ogsaa Fællesforeningens Bestyrelse. I Hovedsagen virker den paa samme Maade som de andre Fællesforeninger, og den har ogsaa oprettet en Understøttelsesforening for trængende fynske Landmænd og deres efterladte, der 1888 begynder at uddele Understøttelser.

J. V. T. Hertel.

Proprietær Heide.

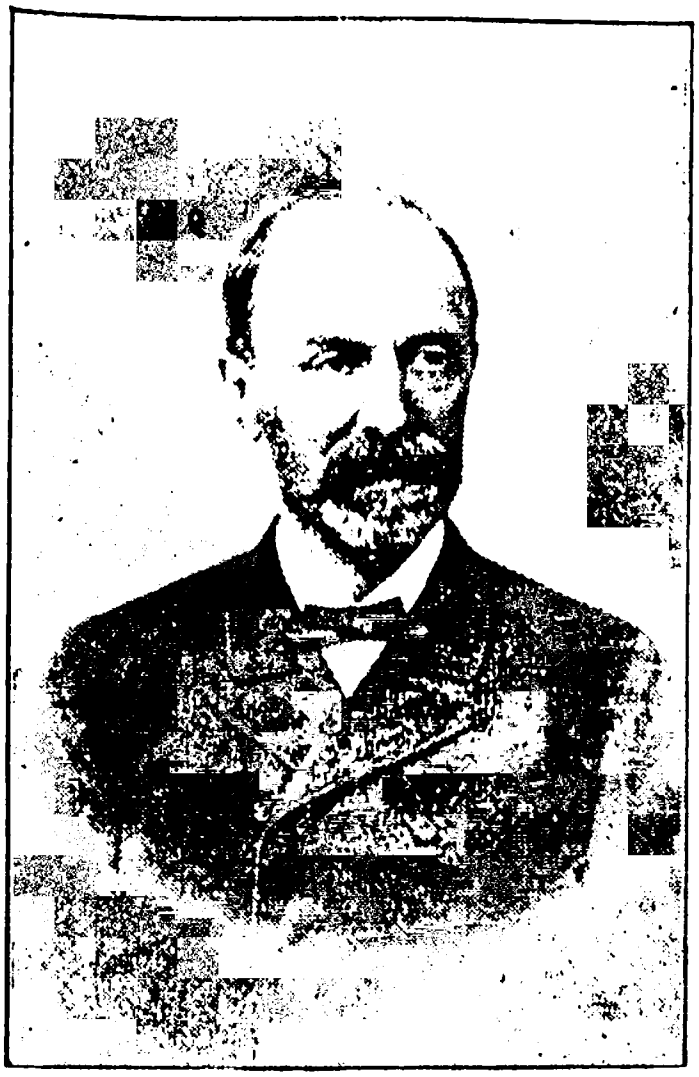
Hans Peter Heide er født den 26. Februar 1811 i Broager Sogn, hvor hans Fader ejede en mindre Landejendom og et større Teglværk. Han lærte Landvæsen paa et Par slesvigske Gaarde, men lagde sig saa, for at finde en mere lønnende Virksomhed, særlig efter Teglværksdrift.

I 1832 kom han til Holsteinborg i Sjælland, senere til Mogenstrup ved Næstved og derefter til Knivholt ved Frederikshavn, paa hvilke Steder han til Dels som Forvalter udfoldede en afvexlende Virksomhed i Tegl- og Kalkværksdrift, Brændevinsbrænding, Ølbryggeri, Mølleri m. m.

Imidlertid svækkedes hans Interesse for Land-

bruget ikke. Efter at han fra 1841 havde haft Byg-holm Teglværk i Forpagtning, kjøbte han i 1858 Kjærsgaard ved Horsens, og denne Ejendom, til hvilken han flyttede i 1877, har han drevet, indtil han for et Par Aar siden solgte den.

Ved Siden af sin fremragende praktiske Virksomhed har Heide haft mange offentlige Tillidshverv at passe. Til Landhusholdningsselskabet har han været knyttet i næsten en Menneskealder, og i mange Aar sad han i dets Bestyrelsesraad. I 1861 var han Medlem af den forberedende Komite for Landmandsforsamlingen i Horsens, og han gav da Anledning til de ny Love og den ny Ordning, som har været gjældende for de senere Landmandsforsamlinger. Da Horsens Landbrugsforening i 1862 blev stiftet, valgtes han til dens Formand, hvilket han var indtil 1876. Han har i denne Egenskab i første Række bidraget til, at „Foreningen af jyske Landboforeninger“ i 1872 blev dannet, og det skyldes ogsaa ham, at Horsens Landbrugsforening paa andre Omraader er kommen til at gaa i Spidsen ved Foreningslivets Organisation. Siden 1869 har han været Tilsynsmand ved Landbohøjskolen. At Heides Virksomhed er paaskjønnet i vide Kredse, vil ikke mindst fremgaa deraf, at forskjellige Foreninger har optaget ham som Æresmedlem.

Godsejer Ingerslev, Marselisborg.

H. P. Ingerslev er født den 3. Maj 1831 og er Søn af Justitsraad C. Ingerslev til Marselisborg ved Aarhus. Han overtog i en ung Alder den store Land- og Skovbedrift paa Marselisborg, som han i flere Retninger gjorde til en Mønstergaard, hvis Landbrug og Mejeridrift i lige Grad har vakt Opmærksomhed blandt Fagfolk.

Længe før Ingerslev som Rigsdagsmand eller Minister blev kaldet til Deltagelse i det politiske Liv, var han hædret med en Mængde Tillidshverv, der gik adskilligt ud over de almindelige i Sogneraad og Amtsraad; han var Formand eller Bestyrelsesmedlem

i Aktieselskaber, Pengeinstituter, Brandforsikringsforeninger, Jærnbanekomiteer m. m. rundt om i Jyllands forskjellige Egne, og han var altid rede til, naar det skulde være, at tage Broderparten af Arbejdet.

Den store Arbejdsevne, hvorover Ingerslev raader, blev ikke mindst tagen i Brug i Landboforeningers, Dyrskuers, Landmandsmøders og alle slige Institutioners Tjeneste, og de, der her har samarbejdet med ham, vidne, at hans Sagkundskab er solid paa alle disse Omraader, ligesom hans jævne og kulante Optræden har gjort ham personlig afholdt hos alle, der paa den ene eller anden Vis er komne i nærmere Berøring med ham.

Som Indenrigsminister har Ingerslev haft Lejlighed til at træffe forskjellige Afgjørelser af Betydning for Landbruget, bl. a. vil hans resolute, almindelig anerkjendte Optræden over for Svinepesten være i frisk Minde. Ved Møder i Landhusholdningsselskabet og landøkonomiske Foreninger har han ofte givet gode Bidrag til Debatten, vedrørende saa vel Landbrugets Teori som dets Praxis.

Kammerherre Skeel, Birkelse.

Sofus Frederik Erik Otto Skeel er født den 29. Januar 1836. Han gik i Aalborg Latinskole, rejste derefter nogle Aar i Udlandet og overtog i en Alder af kun 22 Aar det store Fædernegods Birkelse med dets ca. 800 Tønder Hartkorn og 1 Mill. Fideikommiskapital.

Der var her noget for en ung, virkelysten Mand at forvalte og arbejde med, og Skeel tog strax fat paa det Dyrknings- og Rydningsarbejde, han senere stadig har fortsat i sine vidtstrakte Besiddelser, under hvilke der bl. a. hører mere end 1 Kvadratmil af den store Vildmose. Den ene Gaard er voxet frem efter den anden paa de før saa øde Vidder, og et fremskredet Landbrug har for længst banet sig Vej til disse Enemærker „nord for Lands Lov og Ret".

Skjønt det hermed forbundne Arbejde selvfølgelig har maattet lægge stærkt Beslag paa Skeels Tid, har han dog fundet Lejlighed til at yde virksom Bistand ved særdeles mange og betydelige almennyttige Formaals og Institutioners Fremme, baade nord og syd for Limfjorden. Sparekasser, Hedeplantninger, Landboforeninger, Dyrskuer, Sogneraads-, Amtsraads- og Rigsdagsvirksomhed — alt det og meget andet har efterhaanden optaget ham, og han har gjort fortrinlig Fyldest ved det alt sammen. Han er et indflydelsesrigt Medlem af Bestyrelsen for Landhusholdningsselskabet, der bl. a. overdrog ham at tage Del i den ansvarsfulde Mission til England i 1877 til Bedste for Danmarks fri Kvægindførsel i Landet. I 1883 var han Præsident for Landmandsforsamlingen i Aalborg, og det maa vistnok siges, at han udfyldte dette, under de givne Forhold ingenlunde lette Hverv, til hvilket han foruden sin statelige repræsentative Personlighed medbragte mange fortræffelige Egenskaber, paa en anerkjendelsesværdig Maade.

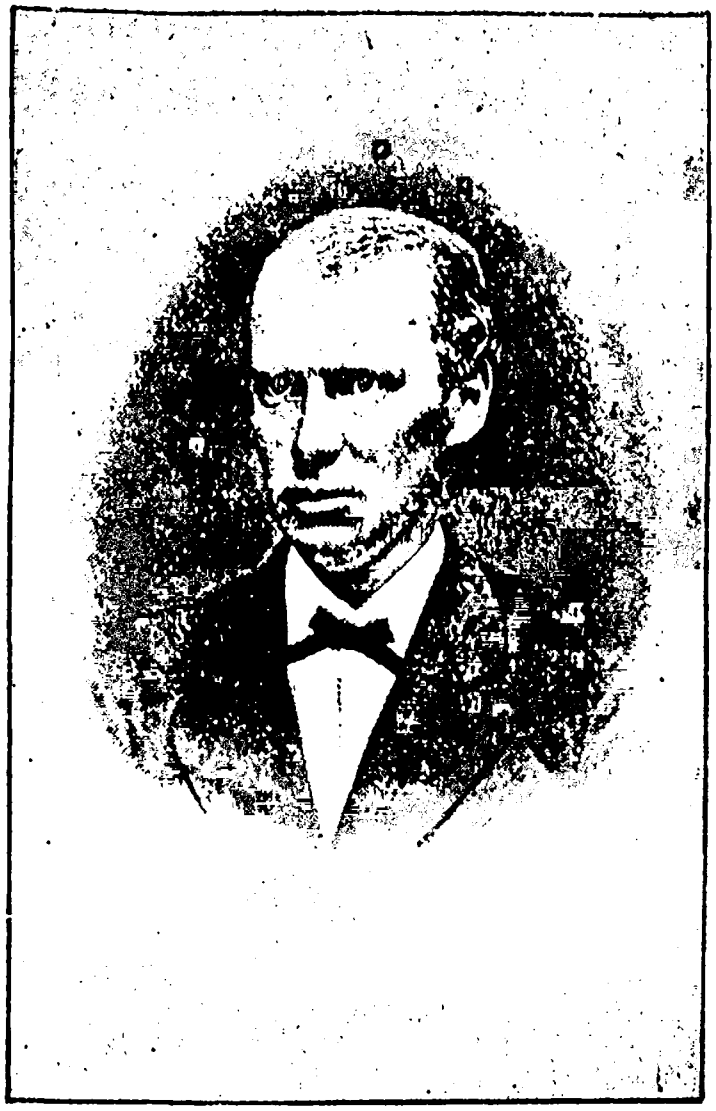

Kammerherre C. Lüttichau, Tjele.

Christian Ditlev Lüttichau er født den 20. April 1832. Efter i 1849 at være bleven Student fra Viborg Skole, studerede han Jura, indtil han ved Faderens Død overtog Bestyrelsen og senere Besiddelsen af Stamhuset Tjele.

Som Godsejer har han paa flere Maader virket for gavnlige Reformers Fremme. Han har været virksom for at fremhjælpe Fæstegodsets Overgang til Selvejendom, og han staar i et særdeles godt Forhold til alle Godsets Beboere og til Befolkningen i en vid Omkreds. Ligeledes har han virket ivrig for Hedeopdyrkning og Beplantning.

Særlig Fortjeneste har Kammerherre Lüttichau indlagt sig ved sin Deltagelse i Foreningslivet, hvor hans Virksomhed baade er ledende og befrugtende. Dette gjælder ikke blot med Hensyn til hans Stilling som Formand for de forenede jyske Landboforeninger, men ogsaa med Hensyn til en Mængde andre Bestyrelses-, Formands- og Dommerhverv, hvilke han har udfyldt med lige saa stor Omsigt som Elskværdighed, saaledes at han altid har vidst af faa Tingene til at gaa den bedst mulige Gang. Endnu efter at han er bleven Medlem af Folketinget, hvor der lægges stærkt Beslag paa ham ved Udvalgsarbejdet, finder han Tid og Lejlighed til at følge Foreningslivet i sin Hjemstedsprovins, hvis fremragende Landmænd han kjender som næppe nogen anden, og hvor hans Ord har særdeles megen Vægt i alt, hvad der angaar Landvæsensinteresser og deres Organisation.

Hofjægermester F. Friis, Duelund.

F. Friis er født paa Lyngbygaard ved Aarhus i December 1836. Efter i 3 Aar at have lært praktisk Landbrug, blev han 1858 Elev paa den da aabnede Veterinær- og Landbohøjskole, hvor han 1860 tog Landbrugskandidatexamen. 1861 kjøbte han Duelund, som han endnu besidder, og som paa flere Maader udmærker sig ved en fortrinlig Drift.

I Aarenes Løb er der overdraget Hofjægermester Friis en næsten overvældende Mængde Tillidshverv. I 1866 valgtes han til Formand for den da oprettede Silkeborg og Lysgaard-Hids Herreders Landbrugsforening, hvilken Stilling han endnu beklæder. 1871 indtraadte han i Tilsynskomiteen for Bøgildgaard

Institut og har fra 1880 været Komiteens Formand. Han var Medstifter af Landmandsforeningen i Jylland til Indkjøb af kunstig Gødning og er endnu Medlem af dennes Bestyrelse. Fra 1874 har han været Medlem af Viborg Amtsraad. Siden 1876 har han haft Sæde i Bestyrelsen for Foreningen af jyske Landboforeninger som fast Medlem — han er for Tiden Næstformand; fra 1878 har han været Formand for Foreningens Mejeriudvalg. Ligeledes fra 1878 har han været Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad. Han var Medlem af den forberedende Komite for den 13de og Vicepræsident for den 14de Landmandsforsamling. Ved den nordiske Udstilling i Sommer er han bl. a. Medlem af Dyrskueudvalget. Han har ogsaa Sæde i Jærnbaneraadet.

Overretssagfører Høegh Guldberg.

J. E. C. Høegh Guldberg er født den 15. Marts 1842 i Aarhus, hvor hans Fader (en Søn af Statsministeren) bode som Oberst. Han blev Student 1860, meldte sig som frivillig i Krigen 1864 og tog juridisk Examen 1867.

I 1869 nedsatte han sig som Overretssagfører i sin Fødeby Aarhus, hvor han siden med sin Sagførervirksomhed har forenet et betydeligt og stadig voxende Arbejde i Landbrugets Tjeneste, særlig i Jylland. Siden 1870 har han været Sekretær og Kasserer for „Aarhus Landboforening“, der har ca. 800 Medlemmer, fra 1879 tillige Sekretær og Kas-

serer for „Foreningen af samvirkende jyske Landboforeninger“, ligesom han ogsaa er Sekretær og Kasserer for det jyske Haveselskab, fra 1881 tillige Forretningsfører for „Understøttelsesforeningen for trængende jyske Landmænd og deres efterladte“ og endelig fra 1882 desuden Forretningsfører for „Foreningen for Danmarks Fjerkræavl“, den ældste og største, hele Landet omfattende Forening af denne Slags.

De nævnte Foreningers Love er saa godt som alle udarbejdede af ham, der, som Medlem af forskjellige af disses staaende Udvalg, deltager i Arbejdet paa de fleste Punkter. Da den 15de danske Landmandsforsamling i 1883 holdtes i Aalborg, virkede han som dens Sekretær med den Iver, der stedse har udmærket ham i de ham af Landbrugerne overdragne forskjelligartede Hverv.

Baron Wedell-Wedellsborg, Overdrevsgaarden.

Baron, Kammerherre G. J. Wedell-Wedellsborg er født den 6. Sept. 1829. Han begyndte sin Virksomhed som Landmand 1864, da han som Premierløjtnant udtraadte af Militærstanden. Efter at have gjennemgaaet et Kursus i praktisk Landbrug, overtog han i Slutningen af samme Aar Overdrevsgaarden i Sorø Amt i Forpagtning. Imidlertid meldte han sig atter til Militærtjeneste i 1864, og først efter Krigens Slutning kunde han tage fat paa det afbrudte Arbejde.

Overdrevsgaarden — ca. 300 Tdr. Land af temmelig simpel Beskaffenhed — har givet de tidligere

Generationer nok at bestille med Opbrydning af Sten og lignende Arbejder, og skjønt disse endnu ikke kan siges at være fuldt udførte, ligger dog nu en velbygget og veldreven Avlsdaard der, hvor for ca. 40 Aar siden kun saas Lyng og Sten.

Ved Siden af sin Virksomhed som praktisk Landmand har Baron W.-W. havt en hel Række offentlige Tillidshverv at røgte. Han har saaledes været Medlem af og Formand for Sogneraadet, Amtsraadsmedlem, Næstformand og Formand for Sorø Amts landøkonomiske Selskab, Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad osv. Da Landboforeningerne paa Sjælland i 1880 traadte sammen og oprettede „De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift", valgtes han enstemmig til Formand, og han er siden stadig bleven gjenvalgt til denne ærefulde Post, til hvilken han medbringer forskjellige værdifulde Egenskaber. Han forstaar at lede Forhandlingerne med praktisk Sans, og han dirigerer Fællesmøderne med en saadan Forening af Jovialitet og Bestemthed, at de forskjellige Meninger kan komme til Orde, uden at Tonen nogen Sinde gaar over Stregen, selv om det er bitre Modstandere, der mødes. — Ved den nordiske Udstilling er han Medlem af forskjellige Udvalg og bl. a. Formand for det, der ordner Mejeriudstillingen.

Forpagter Thalbitzer, Thurebyholm.

G. P. Thalbitzer er født den 5. Nov. 1833 og er Søn af Etatsraad Thalbitzer til Cathrinebjærg ved Taastrup. Han kom allerede i sin Ungdom til Landvæsenet og blev i 1858 Forpagter af Lundbygaard ved Præstø. Han blev her i 8 Aar, indtil han i 1866 forpagtede Thurebyholm under Grevskabet Bregentved, hvor han endnu er.

Han har i en Aarrække været Medlem af Bestyrelsen for „Præstø Amts Landboforening“ og i adskillige Aar dens Formand. Ved Stiftelsen af „De samvirkende Landboforeninger for Sjællands Stift“ var Thalbitzer særdeles virksom for Sammenslut-

ningen, der næppe var kommen i Stand uden hans Hjælp, og han er stadig siden bleven valgt til Næstformand.

Han er ligeledes uafbrudt fra 1878 til nu valgt af samtlige Præstø Amts Landboforeninger som Repræsentant i Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, og han beklæder endnu dette Tillidshverv, ligesom han i Aar er bleven valgt til Dyrskueudvalget ved den nordiske Udstilling.

Thalbitzer har selvfølgelig i mange Aar været Amtsraadsmedlem, Landvæsenskommissær, Sogneraadsformand m. m. Ved de store Landmandsmøder er han altid en velset Gjæst, da han deltager med Liv og Lyst baade i det alvorlige Arbejde og i de selskabelige Sammenkomster.

Kammerraad J. B. H. Andersen.

Jens Banzon Hee Andersen er født den 12. Marts 1820 paa Østrupgaard ved Faaborg. Han blev som ung Mand Forvalter hos Etatsraad Neergaard paa Gundersløvholm, hvilken Gaard han i 1851 overtog som Forpagter og derefter drev i en Aarrække som en Mønstergaard i mange Henseender.

Andersen har paa flere Maader givet Impulser til Fremskridt i det danske Landbrug, og særlig vandt han Ry som Opdrætter. Fra de gundersløvholmske „Kongepræmietyre“ stamme flere af Landets bedste Kvægbesætninger (Gundersløvholm-Stammen), og Andersen har med Utrættelighed baade ved Udstillinger rundt om i Landets Egne og ved Artikler

i Landbrugspressen bidraget til at aabne Landmændenes Blik for Betydningen af Malkekvægets Forbedring. Ligeledes har han været særdeles virksom for at faa indført forbedrede Landbrugsredskaber, og for Benyttelsen af saadanne har han mange Gange givet banebrydende Exempel.

Foruden at være fremragende praktisk Landbruger, har Andersen været særdeles virksom som „Foreningsmand". Det skyldes væsenligst ham, at Sorø og Præstø Amter paa mange Punkter er komne til at gaa i Spidsen for Sammenslutningen mellem de større og mindre Jordbrugere og mellem Landboforeningerne og Byernes Industriforeninger. Siden 1861 har han haft Sæde i Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, hvor han jævnlig har givet Stødet til en udvidet Virksomhed, ligesom han ogsaa har øvet megen Indflydelse paa Ledelsen af de almindelige Landmandsforsamlinger.

Andersen har nu i flere Aar bot i Kjøbenhavn som Sekretær for „De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift", i hvilken Stilling han har været Landbruget til megen Nytte. Ganske særlig Fortjeneste har han imidlertid her indlagt sig ved den Stambogsføring, der har vakt Opmærksomhed hos Kreaturopdrættere ogsaa ud over Landets Grænser. Med en Omhyggelighed og Utrætthed, der ikke kunde være større, om det saa var Fyrsteslægter, han beskæftigede sig med, holder han Rede paa en Vidtløftighed af Stamtavler over Kvæg, som tillægges stor Betydning af de mange, der paa dette Omraade søge hans altid redebonne Hjælp og Vejledning.

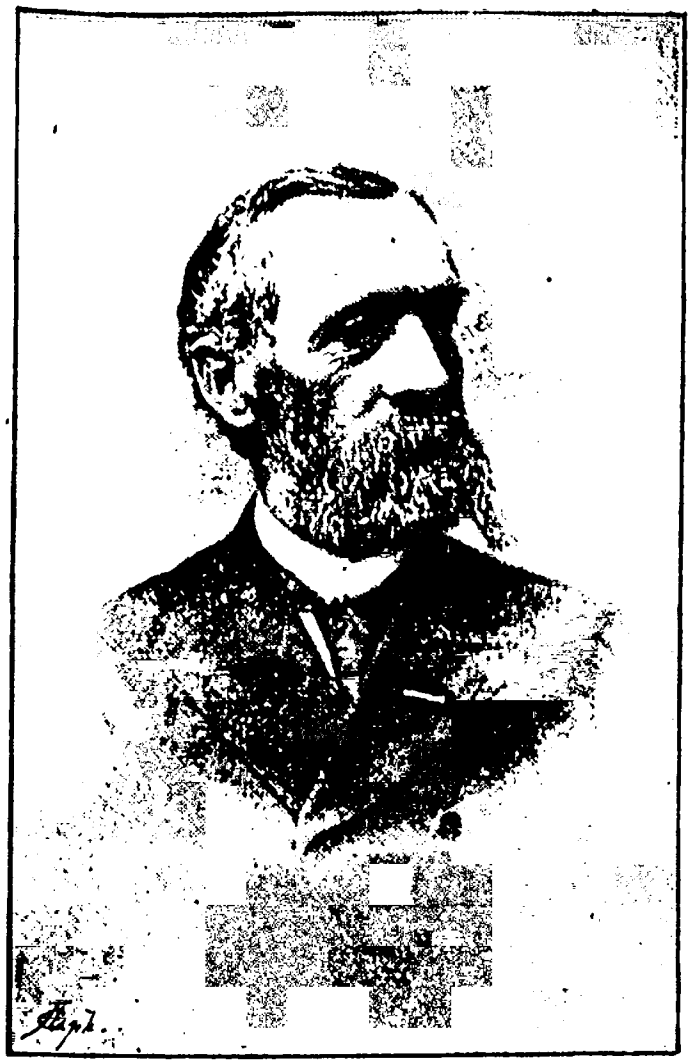
Hofjægermester Vind, Sanderumgaard.

S. H. G. Vind er født den 12. April 1842 og er Søn af Kammerherre, Hofjægermester C. A. Vind til Bækkeskov og Sanderumgaard. Han blev Student fra Metropolitanskolen 1860 og tog det følgende Aar 2den Examen. I 1864 gik han frivillig med i Krigen, i det han gjorde Tjeneste som Dragon, og i 1865 traadte han tilbage fra Hæren som Sekondløjtnant.

1870 tog han juridisk Embedsexamen, rejste saa et Par Aar i Udlandet, lærte derefter Landvæsen paa Corselitze, og i 1873 overtog han Sanderumgaard.

I Tidens Løb har Hofjægermester Vind overtaget en meget stor Mængde Tillidshverv, og han

øver paa flere Maader en ledende Stilling blandt sine Standsfæller paa Fyn. For Øjeblikket er han saaledes bl. a. Formand for Fyns Stifts patriotiske Selskab, for samme Selskabs Landbrugsskole i Odense, for Allerup-Davinde Sogneraad, for Repræsentantskabet for Kvægforsikringsselskabet „Kustos“ m. m. Derhos er han Repræsentant eller Bestyrelsesmedlem i Hagelskadeforeningen for Fyn, i i Landbygningernes Brandforsikring, i Brandforsikringen for Løsøre paa Fyn, i Foreningen „Danebrog“, i det kgl. Landhusholdningsselskab og i sammes Belønningsudvalg samt i en hel Del andre Udvalg og Foreninger. Ved den forestaaende nordiske Udstilling har han Sæde i flere Udvalg. Som Deltager i Debatten, saa vel skriftlig som mundtlig, om de forskjellige Landboreformer vækker han altid Opmærksomhed.

Proprietær Andersen, Rosendal.

F. Andersen er født den 17. Juli 1839. I 1871 kjøbte han Gaarden Rosendal, 1 1/2 Mil nord for Odense. Gaardens fortrinlige Jorder havde da i flere Aar været underkastede en udpinende Drift, men der blev strax sat Kraft paa for at ophjælpe dem ved Dræning, Mergling og kraftig Gødning. Der kom herefter en paafaldende hurtig Fremgang i Gaardens Produktionsevne, saaledes at andre Landmænd fulgte det givne Exempel, særlig i Retning af Kraftfodring. Rosendal er nu kjendt som en af Fyns mest indbringende Avlsgaarde i Forhold til sin Størrelse, hvilket Resultat er naat ved Gaardens eget Udbytte. Som en Ejendommelighed ved dens Sæd-

skifte kan anføres, at der dyrkes 2 Gange Hvede og 1 Gang Hestebønner i den 8aarige Rotation, ligesom Sukkerroedyrkningen i de sidste 5 Aar er indført. Til Gaarden er der knyttet et større Fællesmejeri, der var et af de allerførste, som oprettedes paa Fyen.

Proprietær Andersen har efterhaanden faaet overdraget en næsten uendelig Række Tillidshverv. Foruden den selvfølgelige Virksomhed i Sogneraad og Amtsraad er der blevet betrot ham Hverv bl. a. som: Næstformand i Nordfynske Landboforening, Landvæsenskommissær, Repræsentant i Fyns Stifts patriotiske Selskab (de samvirkende fynske Landboforeninger), Formand i Udvalget for Tilvejebringelsen af en Jærnbane fra Odense til Bogense og senere uafbrudt Formand i Direktionen for Nordfynske Jærnbaneselskab, Statsdyrskuekommissær for Fyns Stift, Redaktør af Medlemsbladet for de fynske samvirkende Landboforeninger osv. Saa vel mundtlig som skriftlig har han taget livlig Del i Drøftelsen af landøkonomiske Æmner, og han har skrevet saglige Afhandlinger om „Rentefodens regulerende Indflydelse paa Forretningslivet, særlig for Landbrugets Vedkommende“ og „Om det danske Landbrugs Driftskredit.

Praktisk Landbrug.

I.

Det er sundt at se tilbage over længere Perioder. Man gaar til Hverdagsbrug og bliver mismodig over den konservative Sejhed, hvormed vor Landmand hænger fast ved vanemæssige Fremgangsmaader, over den passive Modstand mod Bevægelser fremad, hvis ubestridelige Fordelagtighed Nutidens Oplysning dog saa klart lægger for Dagen. — Naar man saa ser tilbage, og især naar man lader Blikket omfatte en saa lang Periode som fra Mærkepælen 1788 indtil nu, saa bringes man imidlertid til at se lysere paa Tingene; thi man opdager da, at Fremgangen stadig baner sig Vej, mægtig og uimodstaaelig. Og man nødes da til i det hele og store at indrømme Konservatismens Berettigelse i en Virksomhed af Landbrugets Natur; man lærer af Historien baade Velsignelsen af den jævne Fremgang, selv om den stundum i Øjeblikket kan se ud som Stilstand, og Farerne ved de bratte Overgange.

De 100 Aars Historie i vort Landbrug viser os ikke en uafbrudt jævn Udvikling. Der er gode og daarlige Tider, som vexle med hinanden i Bølgegang. Der er pludselige Overgange med flyvende Fart i Udviklingen og lige saa bratte Afbrydelser af Fremgangen. — Naar man, som for Tiden i vort Landbrug, er nede i en vanskelig Periodes Bølgedal med daarlige Produktpriser, synkende Værdier og Vanskeligheder paa alle Kanter, saa er det sundt at iagttage gjennem Tiderne, hvorledes Bølgen efter Faldet atter stiger, hvorledes Vanskelighederne, saa haabløst det end ser ud, besejres af Forholds Indgriben, der forud end ikke anedes, hvorledes den seje Udholdenhed og den energiske Kamp fremad bære Frugt.

Hvilket Billede faar man af det danske Landbrug i Slutningen af forrige Aarhundrede! Bøndergaardene, Grundlaget for vort hele Landbrug, liggende i Jordfællesskab, Gaardene tæt sammenbyggede i Landsbyer, Jorderne splittede saaledes, at hver Mand maatte søge sine „Vange“ paa 20—30 Steder, stundum paa endnu flere, uden Hegn eller Fred mellem Naboerne. Jorden dyrkedes i Trevangsbrug med Vintersæd, Vaarsæd og Brak — stundum som paa Lolland i Firevangsbrug med en indskudt Ærtemark eller som i Jylland med stadig Kornavl (Alsædsdrift). Den største Del af Jorden laa hen som naturlig permanent Fællesgræsning for hele Byens Kvæg i Samling, og Jorden var saaledes belemret med „skadeligt Vand“, at den først langt hen paa Aaret kunde behandles med Redskaber, medens Ukrudtet trivedes frodig.

Paa ingen Bondegaard, der henlaa i Fællesskabet, kunde indføres nogen Særegenhed i Drift eller Behandlingsmaade efter Brugerens eget Sind. Alle maatte bære sig ad som Naboerne gjorde. End ikke Høsten kunde indføres, som det var ønskeligt, efter Modningstid og Vejrforhold, men maatte indrettes efter Tiendetagningen paa Marken. Paa Fællesgræsningen gaa hele Byens Kvæg, Faar og Heste fra Foraaret og indtil de ved „Ævrets Opgivelse“ strejfe rundt om paa Agrene under den fælles Byhyrdes Tilsyn. Tidlig maa de forsultne Kreaturer slippes ud om Foraaret — sent tages de ind om Efteraaret, medtagne af Vejr og Græsmangel, og i de elendige Stalde maa de friste Livet med Halm og en Smule Hø om Vinteren. Den fælles Bytyr er Stamdyret, og de elendige smaa Kvæghoveder, der stamme fra dette lidet udsøgte Tillægsdyr, ligne hverandre og udvikle sig, som Naturen og den elendige Pleje tillader det. Ingen enkelt Bonde kan særlig forbedre sin Kvægbestand gjennem Avl og Pleje.

Paa Agrene slæbes den store Hjulplov, hvor kun Skær og Langjærn er af Jærn, Resten af Træ, tungt gjennem Jorden af 4—8 Heste, i Reglen af Størrelse som Nutidens islandske, eller af træge Stude, med 2 Kuske, og med dette store Apparat pløjes 5—6 Skpr. Land i en Arbejdsdag.

Og foruden sin egen Drift skal Bonden ved sit Arbejde besørge Herremandens. Han skal møde til Hoveri paa Herregaardsmarken med sine Trækdyr og Folk, pløje Jorden, kjøre Gødningen ud og Sæden ind, udføre andre Kjørsler osv., og

han har ofte lange Veje at age, inden han naar Arbejdsstedet.

Intet Under, at han maa holde lige saa mange Smaaheste, som han har Kvæg, af hver Slags, pr. Td. Hartkorn Landet over.

Der var Egne, hvor det saa bedre ud. Værst var Forholdene paa Sjælland og Lolland-Falster, noget bedre i Fyn, bedst i Jylland, hvor Fællesskabet var mindre almindeligt og væsentligst gjaldt Heden, hvor de færre og mere spredte Herregaarde krævede mindre Hoveritjeneste.

Paa Herregaardene saa det noget bedre ud end paa Bondejorden. Man fandt allerede fra Aarhundredets Midte hist og her Kobbelbrug og Kløver — til Forøgelse af Bondens Hoveriarbejde. Som oftest gjentoges dog her Bondens Trevangsbrug, og Arbejdets Udførelse ved den træge Hovbonde var næppe bedre end paa dennes egen Mark.

Planter, der spille en saa stor Rolle i Nutidslandbruget, som Kløver, Kartofler og Rodfrugter, var i den almindelige Drift ukjendte, og Sæden, der frembragtes, var bekjendt for sin Urenhed, en Blanding med al Slags Ukrud, der til Nød kunde finde Afsætning ved privilegeret Indførselsadgang til Norge.

Hvilken Sammenligning med det velordnede Landbrug nu fra den mindste Husmandslod til den største Herregaard — trods de mange braadne Kar, der stadig findes. Dræning af Jorden er nu udført med en Bekostning af 70 Millioner Kr., og alt er vel afgravet og befriet for skadeligt Vand,

saa at hele Kulturen falder mindst en Maaned tidligere paa Aaret. Solide og hensigtsmæssige Avlsbygninger er opførte til en gjennemsnitlig Værdi af 200 Kr. pr. Tønde Land Ager. Markerne er inddelte efter et velordnet Sædskiftes Principer, vexlende besaate med højt udviklede Sædarter, Rodfrugter, Kløver- og Græsarter efter en Behandling med gode Redskaber. Jorden, beriget med kraftig Staldgødning, produceret ved Anvendelsen af koncentrerede Fodermidler, og som Hjælpemiddel Kunstgødning. Aar for Aar blive ny Arealer optagne til Dyrkning, Enge er frembragte ved Aaløbs Regulering og forbedrede ved kunstig Vanding. Stolte Kvægbesætninger i Tøjr om Sommeren og i smukke Stalde om Vinteren udvikles ved kyndigt Udvalg af Tillægsdyr og omhyggelig Pleje. Mejeridriften paa store Gaarde selvstændig, paa mindre ved Anlæg af Andelsmejerier med Is, Dampkraft og Centrifuger, er udviklet til den første Rang blandt alle Landes. Svinene frembringes i en bestemt Type efter de forvænte engelske Ganers Krav til Bacon og Skinker. Selv Hønsene er under Udvikling for at producere værdifulde Æg. Og alle Udførselsvarer konkurrere rundt paa Verdensmarkedet i de højeste Kvaliteters Klasse.

Paa alle Punkter er der ihærdige Bestræbelser for at fremme Udviklingen i det enkelte, frembringe og skafte Indgang for de bedste og højest udviklede Kulturplanter til Fremme af Kvalitet og Høstudbytte, udfinde de bedste Blandinger af Kløver- og Græsfrø efter Jordens Beskaffenhed, udvikle og forhøje Produktionsevnen af de forskjellige

Slags Husdyr, yderligere forbedre Mejeridriftens Økonomi og Mejeriprodukternes Kvalitet, udbrede og forbedre Anvendelsen af gode Redskaber, endog indføre og udbrede Kulturer som Sukkerroen, der kræve næsten havemæssig Dyrkning paa Marken, og skaffe velordnet Afsætning i Indlandet og de bedste Afsætningsveje ved Transport til Udlandet af Produkterne i den kortest mulige Tid.

Tallene tale tydeligst om Fremgangen.

For hundrede Aar siden var Kornavlen i Kongeriget og Sønderjylland 7—8 Mill. Tdr. aarlig i alt*). Nu er Kongerigets aarlige Kornavl omtrent 20 Mill. Tdr. Kvægbestanden, indtil det 18de Aarhundredes Midte Landbrugets Hovedindtægtskilde, var saa stærkt reduceret ved Kvægpesten, at den i 1784 kun skal have udgjort 4—500,000 Stkr. inklusive talrige Trækdyr (foruden Kalve). — Nu har vi $1^1/_2$ Mill. Stkr. Kvæg (inkl. Kalve). Hestenes Antal var lig Kvægets, og er nu reduceret til 347,561 (1881) til Trods for det langt større Areal under Plov og den halvanden Gang større Kornavl.

Det er klart, at de 2 Millioner Mennesker, der befolke Landets nuværende Territorium, fortære adskilligt mere af Landbrugets Produkter end de 853,000—860,000, som for 100 Aar siden levede paa det samme Omraade. Den langt overvejende Del af Landbrugets Produktion gaar nu som da med til Landets eget Forbrug. Men Udførselens stigende Overskud giver et talende Billede af

*) Prof. Holst angiver fra 1760 omtr. 7 Mill. Tdr., Begtrup fra Begyndelsen af det 19. Aarhundrede $8^1/_2$ Mill. Tdr.

Fremgangen. Til Trods for Befolkningens og dens Konsums mægtige Stigning, har Landbruget formaaet at arbejde sig frem til for sit Vedkommende at levere de to Tredjedele af Landets aarlige Udførsels-Værdi af ca. 180 Mill. Kr. I Femaaret 1882—86 har Udførselsværdien af Landbrugsprodukter udgjort fra 109½ til 142 Mill. Kr. aarlig.

For Aarene 1763—71 angives Landbrugets Overskudsudførsel fra Kongeriget og Hertugdømmerne Slesvig og Holsten til 370,000 Tdr. Korn, 20,500 Øxne, 19,000 Svin, 22,000 Faar og Lam og 4400 Heste aarlig, og den samlede Værdi heraf til 4,7 Mill. Kr. Indtil 1789 angives Udførselen af Stude at være sunket til 5—8000 Stkr. aarlig — foruden 5000 Tdr. saltet og røget Flæsk. Kun Herregaardene har Ret til at udføre Stude, der ligesom de haardføre, magre Svin vandre paa deres Ben over Sydgrænsen til Tyskland. Men der udsmugledes rimeligvis en stor Del Stude. Hestene solgtes til Tyskland, Frankrig, Brabant, Østerrig, Rusland osv. — Skjønt Studehold for 100 Aar siden allerede i stor Udstrækning var afløst af Køer, kunde Landet ikke selv forsyne sig med Smør, men havde Overskudsindførsel deraf.

Nu til Dags har Landet en Overskudsudførsel af dyriske Produkter til en aarlig Værdi af 82,5 Mill. Kr. (Gjennemsnit af Femaaret 1882—86, hvoraf 35,3 Mill. Kr. for Flæsk, Skinker, Kjød, Smør, Æg osv., 47,2 Mill. Kr. for levende Dyr af alle Slags.

Betegnende er det herimod at se Udførselen

af Korn for 100 Aar siden være stegen til 600,000 Tdr. aarlig (1774—85), ved Aarhundredets Slutning endog til 900,000 Tdr., medens vi nu til Dags staa over for et Minus paa Kornudførselens Konto. I Femaaret 1882—86 indførte vi aarlig for 700,000 Kr. mere Korn, end vi udførte, i formalet og uformalet Stand. Og desuden indføre vi for ca. 9 Mill. Kr. Oljekager og Klid og for ca. 7 Mill. Kr. Oljefrø, Græs- og Havefrø.

Den hele mægtige Udvikling i vort Landbrug skriver sig fra Landboreformernes Dage. Grundlaget, hvorpaa den er bygget, er Bondens Frigjørelse, Fællesskabets Ophævelse, Markfredens Indførelse, Hoveriets Afskaffelse eller Begrænsning, Indskrænkning af Tiendeydelsen *in natura* og Fæstevæsenets Ordning, Selvejendoms Udbredelse, Vejenes Forbedring, skadeligt Vands Afledning, Omsætningens Frigjørelse osv.

Der kom andre Forhold til, som i høj Grad lettede og fremskyndede Reformernes Gjennemførelse, gjorde det muligt at udnytte dem og bragte Udviklingen i en Fart, som den ellers ikke vilde have naat. — Og der var Forhold, som atter medførte en Standsning i Fremgangen.

II.

Stigende Priser paa Landbrugsprodukter var den Faktor, som fremfor alt lettede Landboreformernes Gjennemførelse og Fremgangen i Landbruget.

Fra Tiaaret 1781—90 til Tiaaret 1801—1809 steg Kapitelstaxten paa Sjælland for Rug fra Kr.

$9_{,75}$ til Kr. $16_{,85}$, for Byg fra Kr. $7_{,56}$ til Kr. $9_{,66}$ og for Havre fra Kr. $4_{,89}$ til Kr. $6_{,54}$. Og Priserne paa Smør, Flæsk og Oxekjød fulgte Trop. Intet Under, at der, som det hedder, i „Aartiere skete lige saa store Fremskridt som før i Aarhundreder." Driftsformerne forandredes, ny Kulturplanter og ny Redskaber anvendtes, og udyrkede Jorder indtoges. — Kornproduktionen angives af Prof. L. Holst 20 Aar ind i det 19de Aarhundrede for Monarkiet til 16 Mill. Tdr. aarlig, altsaa dobbelt mod Tiden før Reformerne.

I 10 Aar steg Værdien for Bøndergaardene paa de udskiftede Godser til det sexdobbelte, og Værdierne af Landejendommene paa Sjælland antages at være fordoblede i 16—20 Aar (Begtrup). Landejendommene blev Værdigjenstande, som Spekulationen kastede sig over med stor Iver.

Det var Kobbelbrugets, Kløverens og Svingplovens Indførelse, der navnlig bragte Landbruget til aldeles at skifte Karakter. De udskiftede Gaarde med indhegnede Marker i regelmæssig Drift — i Hovedtrækkene den samme, hvorpaa vort Landbrugssystem endnu hviler — med Brak, Korn og Kløver i Rotation gav Landbruget et helt nyt Fysiognomi. Det store Antal Trækdyr indskrænkedes, efterhaanden som Hjulploven afløstes af Svingploven, og gav Plads for andre producerende Husdyr.

Men den bratte Overgang viste klart sine Farer. Der manglede hos alt for mange Landmænd Forudsætninger, som Oplysning og Selvstændighed, til at de kunde drage fuld Nytte af de ny Forhold. Ved Ukyndighed og Pengemangel blev

Reformerne i alt for mange Tilfælde uheldig gjennemførte.

Medens Krigen 1807—14 vel hemmede Udviklingen noget, især ved den usikre og forænderlige Pengeværdi og endelig Statsbankerotten, saa var Fremgangen dog saa stor under de høje Produktpriser, at den ikke kunde standses. Men det almindelige, overordentlig store Opsving i Landbruget overalt i Evropa fremkaldte en Overproduktion, der i Forbindelse med andre Omstændigheder medførte et brat Fald af Produktpriserne. Fra 1818 til 1819 var der en Forskjel i Sjællands Kapitelstaxt af fra Kr. $14_{,93}$ til $7_{,94}$ for Rug, fra Kr. $12_{,60}$ til Kr. $5_{,18}$ for Byg og fra Kr. $7_{,93}$ til Kr. $3_{,77}$ for Havre. Ejendomspriserne faldt. Mange Landmænd havde i de opadgaaende Tider kjøbt deres Ejendomme til høje Priser og med ringe Pengemagt. En Mængde Landmænd sattes fra deres Gaarde, og Tvangssalg hørte til Dagens Orden. Den bekjendte Periode i vort Landbrug, da Gaarde solgtes for Skatterestancerne og mange Landmænd sattes under Administration, fulgte nu. — Den er en af Bølgedalene i vort Landbrugs Udvikling, hvorom den nu virkende Slægt vel kjender Beretningerne fra Fædrene, og som de ældste selv har oplevet. — Men man lagde ikke Hænderne i Skjødet. Der virkedes ivrig i denne Periode. Landhusholdningsselskabet arbejdede for Svingplovens Udbredelse, for unge Bønderkarles Oplærelse (Lærlingeinstitutionen) osv. Joh. Chr. Drewsen og de dygtige landøkonomiske Præster virkede i Pressen, Olufsen og Begtrup

holdt Forelæsninger i Kjøbenhavn — som rigtignok især hørtes af Theologer, der skulde ud paa Landet som Præster.

Henimod 1830 lysnede det igjen for vort Landbrug. Der begynder da en Periode af Fremgang af langt større Soliditet og Varighed end den foregaaende. Det var igjen stigende Priser, der satte Liv i Tingene; Produktionen kunde ikke holde Skridt med den stigende Folkemængde og Velstand Evropa over. Man fik da nyt Mod og Evne til at optage Forbedringerne, og Betingelserne derfor var nu til Stede, vort Landbrug var forberedt. Oplysningen havde bredet sig, Fællesskabet var næsten fuldstændig ophævet, og der var med Held arbejdet paa at fjærne de øvrige Hindringer for Udviklingen. Det var den navnkundige Periode for Indførelsen efter Nordtysklands Mønster af det forbedrede Sædskifte, Kloverdyrkning, Renbrak, Afgravning, Mergling og Mejeridrift, som nu fulgte. — I 1837 regnes et godt Middelaar til 11 Mill. Tdr. Korn (1 Mill. Tdr. mer end 1819), og i 1847 anslaas Kongerigets Høst til 12 Mill. Tdr. (Prof. L. Holst).

Men det er en Rovdriftens Periode. Kun i Slesvig og Holsten fik Mejeridriften en saadan Udvikling, at Smørudførselen havde virkelig Betydning. I Kongeriget var det ved fysiske Midler, man bragte Kornavlen til at stige, Midler, der kun medførte en stærkere Udnyttelse af Jordens Kapital af Plantenæring. Ganske vist se vi allerede i 1836 det kgl. Landhusholdningsselskab begynde at oplære Mejersker, og man søgte ved Dyrskuer

o. l. at fremme Sansen for Kvægholdet; ogsaa Anglerkvægets Indførelse falder i denne Periode. Men det var i Praxis kun enkeltstaaende, fremragende Landmænd, der virkelig gjennemførte en dyrisk Produktion, som medførte Berigelse af Jorden ved kraftig Gødning.

Efter 1849 indtraadte et nyt kraftigt Opsving i Landbruget, som i alle andre Forhold med den politiske Frihed og den kraftige folkelige Bevægelse. Et væsentligt Bidrag hertil ydede Ophævelsen af Korntolden i England, i det den medførte færre Svingninger i Priserne og gjennemsnitlig højere Priser. Adgangen til Afsætningen paa det engelske Marked tvang Produktionen ind paa bedre Kvaliteter og navnlig renere Sædvarer.

I de nærmeste Aar herefter indføres den vigtige Grundforbedring, Dræningen, og Landbrugsmaskiner finde almindelig Udbredelse. Man forsøgte endog en direkte Dampskibsforbindelse for Landbrugsprodukter til England, der efter at være holdt i Gang af Regeringen i nogle Aar dog atter ophørte, og Udførselen vedblev da som før at gaa over Marsken og Hamburg indtil efter 1864.

Kornavlen i Kongeriget anslaas i 1863 af Professor L. Holst til $19^1/_2$ Mill. Tdr. Udførselen af Korn fra Monarkiet var steget fra ca. $1_{,9}$ Mill. Tdr. aarlig i 1820—29 til ca. $3_{,4}$ Mill. Tdr. aarlig i 1852—62. Antallet af Kvæg i Kongeriget var fra 854,726 i 1837 (den første Tælling) steget til 1,118,774 i 1861. Hestenes Antal var snarest aftaget lidt trods den store Opdyrkning af ny Jord.

Men Rovdriftens Følger var allerede paa mange Maader følelige Landet over, og der viser sig navnlig en overordentlig Forskjel mellem den store Masse og de enkelte Avlsbrug, hvor man tidlig har begyndt at lægge Vind paa Husdyrhold med kraftig Fodring. De ledende Bestræbelser gaa da ogsaa ud paa Kvægholdets og Mejeridriftens Udvikling, og Landhusholdningsselskabet iværksætter den for Fremtiden saa overordentlig vigtige Foranstaltning, Ansættelsen af en videnskabelig uddannet Mejerikonsulent.

En ny Periode i vort Landbrug begynder saa atter efter 1864. I Landbruget som i alt andet tager man sig efter Krigens Ulykke sammen med fornyede Kræfter. Det er vort Nutidslandbrug, som nu indledes, med den overraskende hurtige Udvikling af den dyriske Produktion. Nødvendigheden af at forsyne Jorden med kraftig Gødning bliver nu en almindelig Erkjendelse og Løsnet for Udviklingsgangen. Landhusholdningsselskabets Konsulent, nuv. Prof. Segelcke, overbeviser Landmændene om Nødvendigheden af personlig at lære og lede Mejeridriften. Overalt gaa Bestræbelserne ud paa Kvægholdets Fremme.

Igjen støttes Bevægelserne af stærkt stigende Priser paa Smør og Kjød, og den regelmæssige Dampskibsforbindelse paa England kommer endelig i Gang til stor praktisk Nytte for Afsætningen til gode Priser.

Overskudsudførselen af Smør, der i 1864—65 var c. 37,000 Tdr., stiger til c. 118,000 Tdr. i 1873—74. Af Kvæg stiger Overskudsudførselen

fra c. 28,000 i 1864—65 til c. 91,000 i 1876—77 og af Svin fra c. 26,000 til c. 62,000 i 1874—75. Overskudsudførselen af Fedevarer og Uld har i 1866—71 en aarlig Værdi af c. 27 Mill. Kr., i 1871—76 af c. 62 Mill. Kr., medens Overskudsudførselen af Korn bliver staaende ved en aarlig Værdi af c. 38 Mill. Kr.

Men i sidste Halvdel af Halvfjerdserne er der en foreløbig Kulmination. Hvor liden Tvivl der end kunde være om, at Udviklingen gik i absolut rigtig Retning, saa var der dog Tegn paa, at den ikke overalt havde været tilstrækkelig solidt funderet. Det skortede paa Harmoni i Udviklingen.

Det er store Kapitaler, som denne hele Overgang i Landbrugets Førelse engagerede. Til Foderstoffer, hvoraf der endnu i 1867—68 var et Udførselsoverskud af c. 4 Mill. Pd. Oljekager, medens der i 1876—77 var en Overskudsindførsel af 36 Mill. Pd. Oljekager, 7 Mill. Pd. Palmemel, 115,000 Pd. Raps- og Hørfrø, 500,000 Pd. Majs og 70 Mill. Pd. Klid. Til Kunstgødning, der fra en Overskudsudførsel af 10 Mill. Pd. Ben i 1865 forandredes til en Overskudsindførsel af færdig Gødning og Raamateriale paa 42 Mill. Pd. i 1876—77. Til Staldes og Mejeriers Omdannelse og Nybygning og til Besætningernes Forbedring.

Men alt for ofte savnedes væsentlige Faktorer i Grundlaget, saaledes Dyr af tilstrækkelig høj Kvalitet (Evne til at producere), Produktion af billigt og passende Foder osv. Og hele Omdannel-

sen ved den forøgede Anvendelse af Driftskapital foregik paa Grundlag af den fra Aarhundredets Begyndelse indførte Kobbeldrift. Man gik endog kun meget langsomt og utilstrækkelig til Indførelse af Foderroedyrkning og Sikring af ensartet, rigelig Sommerernæring for Kvæget under ugunstige Forhold for Græsningen. Et Udslag af Trangen til under de forandrede Driftsforhold og den forøgede Gødnings- og Pengeanvendelse at anvende en mere intensiv Drift er Indførelsen i Halvfjerdserne af Sukkerroedyrkningen, der dog først i Firserne ret skulde slaa igjennem, hvor Fabrikanlæg gav Anledning dertil, men hvortil Trangen da ogsaa viste sig ved den levende Bevægelse for ny Anlæg i forskjellige Egne — kun standset for Øjeblikket af Nedgangen i Sukkerprisen fra 1884.

Og i denne gjærende Overgangens Periode, i høj Grad stimuleret ved stigende Priser paa Produkterne og paa Ejendommene, indtraf atter den nuværende Prisnedgang paa alle Landbrugsprodukter. Denne Gang var det den almindelige Standsning i alt Forretningsliv Verden over og det derved stærkt formindskede Forbrug, samt den umaadelige Udvikling af Kommunikationen, som bragte fjærne Lande med billig Jord til at konkurrere med deres Produkter paa Evropas Marked, og som gjorde Fragtsatserne over Verdenshavene til Evropa nominelle. Nedgangen er i Landprodukternes Priser her fra Perioden 1870—76 til Aaret 1887 mest efter Kapitelstaxten for Rug, Byg, Hvede og Flæsk henholdsvis omtr.

39, 27, 37 og 17 pCt. og efter Noteringerne for Exportsmør og bedste Oxekjød henholdsvis 19 og 20—25 pCt. Intet Under, at vort Landbrug maatte blive trykket af saadanne Forhold! Snarest maa man forbavses over, at Landejendommene, der i en halv Snes Aar, fra sidste Halvdel af Treserne til sidste Halvdel af Halvfjerdserne, var stegne med over 33 pCt., ved frivillige Ejendomshandler dog i Almindelighed kun vise en Prisnedgang af 20—25 pCt., stundum ved veldrevne Ejendomme slet ingen.

Over for andre Lande i Evropa, som var vidt fremme i den landøkonomiske Udvikling, og hvor Misèren i denne Periode har medført store Omvæltninger og Formuestab samt langt større Nedgang i Ejendomspriser og Forpagtningsafgifter, maa det erkjendes, at vort Landbrug hidtil har holdt sig tappert i denne Nedgangens Periode.

Og fremfor alt er det et Vidnesbyrd om Kraft og Sejhed, at efter den kortvarige Standsning i Udviklingen af den dyriske Produktion er denne igjen tagen op mere energisk end nogen Sinde før. Særlig har vor Udførsel af Smør og af Flæsk og Svin, og derved vor samlede Overskudsudførsel af dyriske Produkter, atter taget et Opsving, saa at den i Masse og Kvalitet i sidste Aar staar hidtil uopnaat.

Alt tyder paa, at vort Landbrug i det sidste Femaar midt under alle Vanskelighederne har gjort Svingningen fuldt ud, til at søge hele sin Overskudsudførsel i dyriske Produkter,

hvilket betyder en Stigning Aar for Aar af Jordens Produktionsevne og Kraft.

Det er naturligt, at der under Forhold som Nutidens igjen rejses Krav om Reformer for Landbruget. Men det, som nu kræves, er væsentligst at betegne som Hjælp til Selvhjælp. Det er Landbrugsundervisningens Forbedring og Udbredelse til alle Lag, konsultatorisk Virksomhed, Forsøg og Undersøgelser i de forskjellige Grene, Kampen mod Sygdom hos Husdyrene og mod den illegitime Konkurrence paa Verdensmarkedet med forfalskede Varer, Foranstaltninger til Husdyravlens kraftige Udvikling, Transport- og Afsætningsforholdenes Forbedring osv., der forlanges — og sikkert efterhaanden vil blive gjennemførte, om end ikke saa hurtig og gjennemgribende som ønskeligt. Enkeltvis rejste Krav om ensidig Støtte for Landbruget paa andre Samfundsklassers Bekostning vinde lige saa lidt Tilslutning i selve Landbruget som uden for dette.

Vort Landbrug staar nu til Dags, 100 Aar efter de store Reformer, hædret og agtet i det landøkonomiske Verdenssamfund. Dets Produkter høre til de bedste paa Verdensmarkedet, og Fremgangen i Udvikling og intelligent Førelse iagttages med Interesse i andre Lande. Først og fremmest gjælder dette vor Mejeridrift, der maa betragtes som det danske Landbrugs Hovedhjørnesten i Nutiden.

Men Aarvaagenhed kræves der til det yderste over for det Kapløb, som nu til Dags

finder Sted i alle Lande, mange Steder langt stærkere støttet fra Statens Side end her hjemme. Der maa vaages i det enkelte over Produktionens Økonomi og Kvalitet, og der maa vaages over Afsætningen og Forholdene for dens Udvikling paa Verdensmarkedet.

Erhard Frederiksen.

Lensgreve F. A. Holstein-Holsteinborg.

Blandt de Hædersmænd i første Halvdel af indeværende Aarhundrede, der særlig virkede for Landbefolkningens Oplysning og Landbrugets Fremhjælpning, maa Kammerherre, Lensgreve Frederik Adolf Holstein-Holsteinborg mindes i allerførste Række. Han var født den 18. Oktober 1784 paa Water-Newerstorff i Lütjenborg og døde paa Holsteinborg den 21. Maj 1836. Holstein uddannede sig ved Studier i Göttingen, Kiel og Kjøbenhavn, hvor han 1808 tog juridisk Examen med bedste Karakter. Allerede som

mindreaarig Besidder af Grevskabet Holsteinborg — Faderen Lensgreve Henrik Holstein-Holsteinborg døde 1796 — udarbejdede han, efter at have indhentet Præsternes Erklæring i Sagen, 1803 et Reglement for Grevskabets Skoler, af hvis Bestemmelser flere optoges i Forord. af 29. Januar 1814.

Udskiftningen var gjennemført, inden Grev Holstein 1808 overtog Grevskabets Bestyrelse, men allerede 1811 afløstes Hoveriet samtidig med, at Bøndernes eget Agerbrug støttedes paa enhver mulig Maade. Ikke alene med Hensyn hertil eller til Skolegjerningen, som Holstein lige til sin Død omfattede med samme Kjærlighed, men ogsaa i mange andre Retninger var han forud for sin Tid, og Frugten heraf var da ogsaa den, at Grevskabets Beboere ikke sjælden paa flere Maader har været et Slægtled forud for andre Egnes. Blandt de mange Foretagender, Holstein fremmede eller forberedte, var der vel enkelte, der den Gang viste sig at være komne noget for tidlig frem, men flere af disse er senere med Held gjennemførte netop paa den Maade, han da tænkte sig. Særlig maa fremhæves tvende af Grev Holstein i 1833 grundlagte Institutioner, nemlig den paa Fjurendal begyndte, senere til „Holsteinsminde“ flyttede Opdragelsesanstalt for forsømte og mindre heldig stillede Børn samt „Sorø Amts landøkonomiske Selskab“, der ved sin Jubilæumsfest i 1883 paa en smuk Maade mindedes sin Stifter.

Endelig maa nævnes, at Grev Holstein indtog en fremragende Plads under Forberedelserne til og som Medlem af de første Stænderforsamlinger.

Hofjægermester Tutein, Marienborg.

Peter Adolph Tutein nedstammede fra en af de efter det nantiske Edikts Ophævelse fra Frankrig fordrevne reformerte Familier. Slægten kom her til Landet hen imod Midten af forrige Aarhundrede og erhvervede sig snart en anset Stilling i Kjøbenhavns Handelsstand. Tutein fødtes i Kjøbenhavn den 10. December 1797, blev Student 1815 og juridisk Kandidat 1818. Han besluttede derefter at uddanne sig til Landmand og opholdt sig i dette Øjemed nogen Tid paa et Par Gaarde i Landet samt paa det berømte Institut i Møglin, som den Gang styredes af Thaer. 1821 kjøbte han Marienborg Hovedgaard og Gods, c. 650 Tdr. Hartkorn, og levede

der som Landmand i det lange Tidsrum af over 64 Aar til sin Død den 17. Juli 1885.

Tutein var en ualmindelig begavet Mand med stor Modtagelighed for ny Ideer, som han ved Hjælp af sit ualmindelige administrative Talent gjennemførte paa en praktisk og dygtig Maade. Hans betydelige og fortrinlige Ejendomme hørte derfor i mange Aar ikke alene til Landets bedste og smukkest drevne, men ogsaa utvivlsomt til dem, der bragte det bedste økonomiske Resultat.

I sine yngre Aar deltog Tutein med Dygtighed i vort politiske Liv. I Roskilde Stænderforsamling arbejdede han for en konstitutionel Forfatnings Indførelse, og i 1854—55 optraadte han i Folketinget energisk mod det Ørstedske Ministeriums formentlige Forfatningsbrud.

Tutein var meget afholdt af Godsets Beboere, der i 1871 rejste ham en smuk Mindestøtte i Anledning af hans 50 Aars Jubilæum som Godsejer.

Etatsraad A. Valentiner, Gjeddesdal.

Adolph Valentiner fødtes den 4. Juli 1803 paa Futterkamp i Holsten og døde 1868 paa Gjeddesdal. Denne Ejendom havde hans Fader kjøbt 1822, samme Aar, som Sønnen blev dimitteret fra Gymnasiet i Lübeck. Han lærte nu Landbrug paa Gaarden, blev 1831 Forpagter af den og kort efter ved Faderens Død Ejer.

Han anvendte meget Arbejde og betydelig Kapital paa at sætte Gjeddesdal i fortrinlig Drift, i det han med Opmærksomhed fulgte og vidste at benytte de Fremskridt, som da aabnede sig for Jordbruget. Medens Faderen for at faa tilstrækkelig Gødning til Jorden, holdt flere hundrede Fedestude, bragte Sønnen

Mejeriet op til en efter Datidens Forhold særdeles betydelig Højde. Han var en god Husbond for sine undergivne og en meget virksom Mand i de mange offentlige Hverv, der betroedes ham i Landhusholdningsselskabet, ved Landmandsforsamlinger, og hvor det ellers kunde være. Han var saaledes Medlem af Kommissionen for Monarkiets Repræsentation for Agerdyrkning i Paris 1856.

Derhos var han en flittig Forfatter, der baade skrev i Landbrugstidender og udgav selvstændige Skrifter. Disse sidste havde jævnlig et vist novellistisk Sving baade i Indhold og Titel, som „Peter kommer paa Landet“, „Hvorledes Hans fandt Guld her hjemme“, osv. Men de vidne alle om et varmt Hjærte for Ungdommens Uddannelse og om megen Indsigt i Landbrugets forskjellige Forhold. Nok saa megen Betydning havde de mange Artikler om alle Slags Landbrugsæmner, som han skrev navnlig i „Tidsskrift for Landøkonomi“ og i „Ugeskrift for Landmænd“. Der rejstes i mange Aar intet Spørgsmaal af Interesse for Landmanden, uden at Valentiner mundtlig eller skriftlig deltog i Diskussionen derom og altid gav værdifulde Bidrag til dets Besvarelse. Ved Siden heraf besad han en alsidig Dannelse, udviklet ved Omgang med mange fremragende Mænd, der holdt af at samles i hans gjæstfri Hjem.

Gartner Wendt.

Frantz Vilhelm Wendt er født den 2. Juli 1815 paa Almindeligt Hospital i Kjøbenhavn, hvor hans Fader var Overlæge. Han blev konfirmeret fra Borgerdydsskolen og skulde have været Søkadet, men da en Hofteskade ikke tillod ham det, lærte han Gartneriet, først paa Gisselfeldt, senere ved Botanisk Have og Frederiksberg Slotshave. I 1836 tog han Gartnerexamens højere Grad for Kunstgartnere, manuducerede derefter i Botanik, rejste i Udlandet med offentlig Understøttelse, fik Ansættelse paa Vallø og senere paa Ledreborg, hvis prægtige Have han anlagde i Fyrrerne.

I 1851 kjøbte han sin nuværende Gaard paa St. Jørgensbjærg ved Roskilde, hvor han anlagde en af de første større private Planteskoler her i Landet, og hvor senere hans store Bedrift er voxet frem med udstrakte Planteskoler, Frugttrækultur, Blomsterdyrkning og Landbrug, særlig Rodfrugtdyrkning, Frøavl og nyere Sædarters Kultur. I sin lange Virksomhed har han anstillet mangeartede Forsøg, der er komne baade Have- og Landbrug til gode. Særlig har han virket for den indenlandske Frøavls Fremme og bl. a. været Medstifter af Markfrøkontoret i 1874. — Wendt har været en Udstiller som faa og har paa Udstillingernes Slagmark baade i Udlandet og her hjemme vundet flere Medaljer og Hædersdiplomer end nogen anden dansk Mand, deriblandt saadanne Belønninger som den store Guldmedalje ved den internationale Udstilling i Paris 1878. I længst forgangne Aar, da dansk Havebrug kun var lidet kjendt eller anset i Indland og Udland, mødte han frem med sine Sager i Wien, London, Sverige, Tyskland, Holland osv., stundum som den eneste danske Udstiller, men altid vindende en Hæderspris. Trods de i de senere Aar rask fremvoxende Konkurrenter staar han endnu ved Udstillingerne med sine 73 Aar mere som Kombattant end som Veteran. — For St. Jørgenbjærgs Kommune, hvis Sogneraadsformand han har været i 27 Aar, har han gjort meget. Særlig har han virket for Arbejdere og Husmænd, og flere af hans Skrifter om Forbedring af disses Kaar er udgivne af Udvalget for Oplysningens Fremme eller Landhusholdningsselskabet.

Fru Hanne Nielsen, Havarthigaard.

Fru Hanne Nielsen, gift med Gaardejer Hans Nielsen paa Havarthigaard i Øverrød, er kjendt over hele Landet og i vide Kredse uden for dette for sin udmærkede Dygtighed i Mælkeridriften.

I de første 5 Aar af sit Ægteskab tog Fru Nielsen sig ikke af Mejeriet, i det Mælken bortforpagtedes. Men fra 1853 overtog hun selv Ledelsen af sit Mejeri, og hun begyndte da paa det Reformarbejde, der kan betegnes som enestaaende i vor hjemlige Mejeridrift. Efter med Held at have prøvet paa at lave Myseost, foretog hun forskjellige Rejser til Udlandet for at lære Fabrikationen af de Ostesorter, der havde Ry paa Verdensmarkedet.

Ene og saa at sige uden at kunne et Ord af de paagjældende Landes Sprog besøgte hun forskjellige Gange de videst fremskredne Mejerier i England, Frankrig, Holland, Schweiz o. fl. Lande. Med utrolig Omsigt og Energi vidste hun at finde sig til rette trods alle Vanskeligheder, og at hun havde Udbytte af sine Rejser, viste hun paa den uimodsigeligste Maade af alle: Hun sendte almindelig et Aars Tid efter sin Hjemkomst sit Produkt til Landboudstillinger i de Egne i Udlandet, hun havde besøgt, og hun besejrede som oftest sine Læremestre ved at tage Medalje eller Hædersdiplom hjem. Ved at træde i Forbindelse med Hr. Ludvig Aagaard skaffede hun ig et Marked for de udmærkede Produkter, som hun næsten maatte lære Folk her i Landet baade t spise og at lave. At hun ikke for Osten forsømte Smørret, fremgaar deraf, at hun med sit lille Mejeri paa 40—50 Køer fik Leverancen til Kongens eget Bord.

Fru Nielsen har til Dato haft ca. 600 kvindelige og 200 mandlige Elever, der nu er spredte rundt om i Danmark og i Udlandet. Hun har ikke blot lært dem at lave Ost, men hun har lært dem at arbejde med Liv og Lyst, i stort som i smaat, med aldrig svigtende Energi og Paapasselighed. Landhusholdningsselskabet har i 1873 hædret hendes Virksomhed ved at tilkjende hende Selskabets store Sølvbæger.

Proprietær Lawaetz, Refsnæsgaard.

Otto Lawaetz er af holstensk Slægt. Hans Oldefader ejede Godset Bramstedt i Holsten, hans Fader blev 1830 Forpagter i Sydslesvig og flyttede 1838 til Koldingegnen, hvor han overtog flere Mejeriforpagtninger. Sønnen, der er født 1829, maatte fra 12 Aars Alderen tage fat med i Mejeriet, og da Faderen døde 1849, styrede han det hele for Moderen, som sad igjen med 5 uforsørgede Børn. Efter Krigen tog Pastor Johansen sig af disse og anbefalede Otto til Grev Lerche paa Møltrup ved Herning, hvor han 1853 fik Mejeriet, senere hele Gaarden i Forpagtning. Herfra kom han 1858 som Mejeriforpagter til Grev

Lerche paa Birchendegaard i Kallundborgegnen og fik to Aar efter Tilbud om at overtage Forpagtningen af Kallundborg Ladegaard. 1866 kjøbte han Refsnæsgaard og drev den i Forbindelse med Kallundborg Ladegaard, som han til sidst kjøbte i Sommen 1887. Ved sit Mønsterlandbrug paa de to Gaarde har Lawaetz haft den største Betydning for hele Egnen. Han opdyrkede Refsnæsgaard, hvis Marker var belagte med Sten, og hvis Besætning fornemmelig bestod af Faar, til en udmærket Gaard, bl. a. ved at anvende Tang som Gødning. Han søgte paa mange Maader at løfte og hjælpe Befolkningen paa Refsnæs, fik oprettet en Sygekasse, en Sparekasse samt en Hjælpeforening for trængende i Sognet, hvis Virksomhed har ført til, at Fattighuset nu næsten altid staar tomt. Ogsaa Landboforeningen for Sognet skyldes hans Initiativ. Han har desuden ophjulpet Fiskeriet ikke blot ved Refsnæs, men i hele Omegnen. Han forskrev et Par slesvigske Fiskere, der forstod sig paa Tingene, og Fiskeriet ved Refsnæs giver nu en aarlig Indtægt af flere tusende Kroner. Paa det egentlige Landbrugsomraade har han navnlig bidraget til Mejeridriftens Udvikling. Hans egne Produkter er første Klasses, og som Autoritet paa dette Omraade er han kjendt ikke blot her hjemme men i Udlandet, hvor han flere Gange er bleven udnævnt til Dommer ved Smørudstillinger f. Ex. i Hamburg og Elbing. Under Kampen om Kunstsmørret stred han mandelig for det „rene“ Smør, der efter hans Mening er en Velfærdssag for Danmark. Han har ogsaa skrevet en Anvisning til Mejeridrift og Kvægavl, der har oplevet flere Oplag.

Møller Johannsen, Orup.

Christian Joachim Theodor Johannsen er født den 16. Decbr. 1833 og er Søn af afdøde Landstingsmand, Møller F. Johannsen, Houby Mølle ved Faxe. Han var oprindelig bestemt for den polytekniske Vej, men maatte efter endt Skolegang tage tilbage til Hjemmet, hvor Bedriften krævede hans Nærværelse paa Grund af Faderens Ophold i Kjøbenhavn under Rigsdagens Samlinger. 25 Aar gammel overtog han Orup Mølle, hvor han senere indlagde Dampkraft, og som han driver i Forbindelse med et Agerbrug paa godt 100 Tdr. Land.

Johannsen er særdeles virksom i Foreningslivet. Han er Formand for Brandforsikringsforeningen for Præstø m. fl. Amter, hvortil han blev valgt i Faderens Sted efter dennes i 1866 indtrufne Død, og han leder i Forbindelse hermed en Forsikringsforening mod Tab ved Hagelskade. Ligeledes er han Formand for Landboforeningen for mindre Landbrugere i Præstø Amt, der under hans næsten 20-aarige Ledelse er voxet frem til at blive en af de største og virksomste paa Sjælland. Da Tanken om Samarbejde mellem Landboforeningerne fremkom, sluttede han sig strax til den, og han bidrog i væsentlig Grad til at gjennemføre den, først imellem Landboforeningerne i Præstø Amt og senere ved Dannelsen af „De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift", af hvis Bestyrelse han er Medlem. Han har vist sig at være et virksomt og utrætteligt Medlem i de mange Udvalg, hvori han har faaet Sæde, og dette er sikkert en medvirkende Grund til, at ogsaa Komitteen for Udstillingen i Aar har lagt Beslag paa hans Arbejdsevne. Det følger af sig selv, at Johannsen i en Aarrække har været Formand for Sogneraadet og ellers i Kommunen udfyldt en Mængde andre Tillidshverv.

Etatsraad H. Valentiner, Gjeddesdal.

H. Valentiner er født den 3. Marts 1834 paa Gjeddesdal. Han blev Student 1851 og tog det følgende Aar 2den Examen. Derefter gik han til Landvæsenet og blev i 1857 Ejer af Sallerupgaard ved Vordingborg.

I 1868 døde hans Fader, og han overtog da Gjeddesdal og flyttede dertil. Senere har hans Virksomhed væsentlig været knyttet til denne Ejendom og denne Egn, og han har paa en heldig Maade forstaaet at hævde og fæstne de Traditioner, han tog i Arv fra sin Fader og Farfader, baade i Henseende til Fremme af Ejendommens Drift og til Udvikling af det almene bedste.

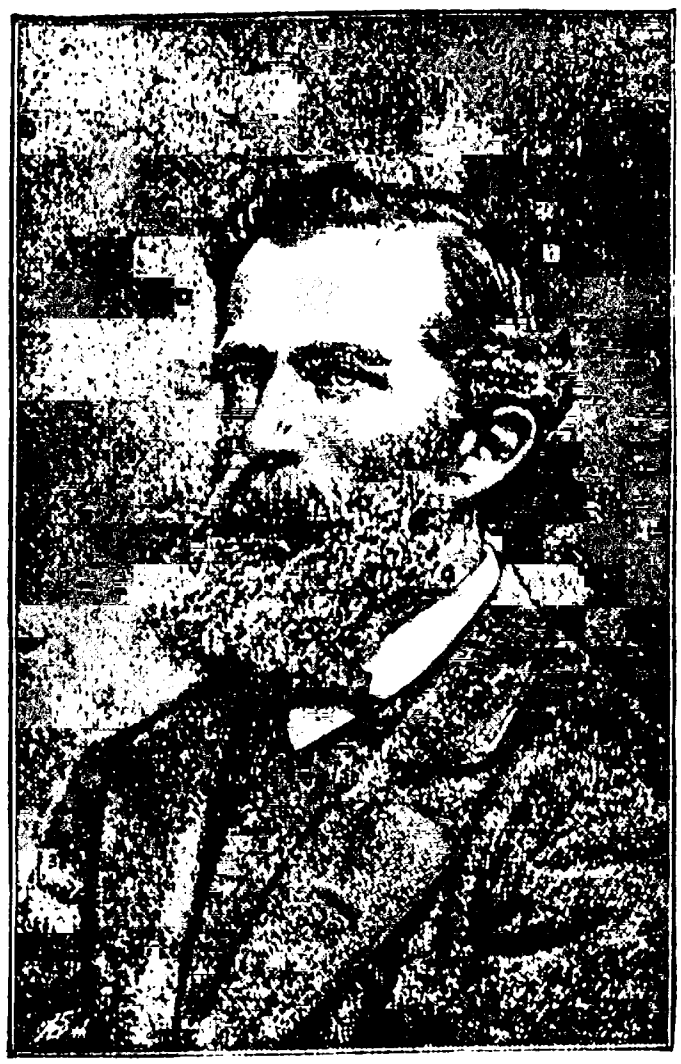
I Aarenes Løb er der blevet overdraget ham en hel Række Tillidshverv, i det han efterhaanden er bleven valgt til bl. a. Formand for Kjøbenhavns Amts Landboforening, Medlem af Bestyrelsen for de samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift, Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, Amtsraadsmedlem, Formand for Sogneraadet m. m.

Godsejer P. de Neergaard, Førslevgaard.

P. de Neergaard er født paa Førslevgaard den 19. Juli 1834. Allerede som Dreng havde han en afgjort Lyst til Landvæsenet, og efter at have taget den udvidede Præliminærexamen, kom han til at forberede sig i saa Henseende dels ved at frekventere Veterinærskolen paa Kristianshavn og dels ved at lære det praktiske Landvæsen paa forskjellige Gaarde. Senere satte han sig ogsaa ind i praktisk Landvæsen i Skotland. Ved sin Hjemkomst herfra blev han i 1860 Forpagter af sin Faders Gaard i Fuglebjærg, hvilken Forpagtning han havde indtil 1874, da han ved sin Faders Død overtog Hoved-

gaarden Førslevgaard. Ved sin Drift af denne har han vundet Anerkjendelse som en fremragende praktisk Landmand. Han har ved Siden af faaet Tid til at passe forskjellige Tillidshverv. Ved Landmandsforsamlingerne har han været Dommer for Malkekvæg, og siden 1872 er han stadig bleven valgt af Sorø Amts Landboforeninger som Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad.

Inspektør Feilberg.

P. B. Feilberg er født den 30. Novbr. 1835 i Alslev ved Varde, hvor hans Fader var Præst. Efter at have gaaet i Ribe Latinskole, blev han i 1853 Landbrugselev paa Rødding. Senere studerede han ved polyteknisk Læreanstalt, hvor han tog Landbrugsexamen i 1858.

Derefter har Feilberg paa forskjellig Vis beskæftiget sig med Tørlægning og Landbrug, for hvilket hans Studier over Jordblanding har haft særlig Betydning. I 1858—59 førte han Tilsynet med Kulturarbejderne i Døjet ved Frijsenborg. Derefter opholdt han sig ved nogle Mejerigaarde i Holsten, medvirkede i 1862 ved Udtørringen af Sjørring Sø

under Kaptejn Jagd, bestyrede Rungstedlund og Rungstedgaard 1863—65, med Undtagelse af den Tid, Felttoget varede, var i 1866—72 ansat ved Bestyrelsen af Näsbyholm Gods i Sverige, hvor han tørlagde Näsbyholm Sø, og i 1873 kom han til Søborg Sø i Nordsjælland, som han har tørlagt og kultiveret.

Samtidig hermed har han undersøgt Kulturvilkaarene i landøkonomisk Henseende paa Island 1876—77 ifølge Opfordring af Indenrigsministeriet og paa Landhusholdningsselskabets Vegne, ligesom han lejlighedsvis har foretaget mindre Rejser med offentlig Understøttelse (Holland, Norge osv.). Tillige har han udfoldet en betydelig Forfattervirksomhed, særlig vedrørende Tørlægning, Kulturforsøg og Jordblanding.

Hans Jensen, Mønge.

Gaardejer Hans Jensen er født i Vejby i Nordsjælland og tjente i sin Ungdom 10 Aar paa et Sted i Frederiksværk. I 1863 blev han Bestyrer af sin Fædernegaard, som han i 1865 overtog og drev indtil 1874, da han solgte den og i Mønge kjøbte den større Ejendom, som han nu besidder.

Han er en dygtig Landmand, der ved Siden af en Mængde offentlige Bestillinger og Tillidshverv passer sin Avling og Bedrift paa bedste Vis. Han har bygget flere ny Bygninger paa sin Gaard, hvis Jorder han stedse har forbedret. Ogsaa fortjener det at fremhæves, at han paa et paa hans Mark værende Bakkestrøg, der kun bestaar af Grus

og Sten og har en Udstrækning af 2¼ Tdr. Land, har anlagt en indhegnet Plantning af Naaletræer, Gran, Bjærgfyr og Lærk, der er i god Vækst.

Han har i Tidens Løb modtaget forskjellige Hverv som Sognefoged, Lægdsmand, Taxationsmand, Bestyrer af Sparekasse, Skyttekreds, Syge- og Hjælpekasse m. m., og han har ved flere Lejligheder ført Ordet paa sine Standsfællers Vegne som deres og Egnens Repræsentant.

nd,
ɔer,

erv
Be-
pe-
ørt
og

Gaardejer R. Dinesen, Høve.

Rasmus Eriksen Dinesen er født i Gudme Sogn ved Svendborg den 11. April 1839. Han kom som 2aars Dreng til at forvride et Fodled, og denne Skade, som han aldrig har forvundet, har i Forbindelse med den Ensomhed, hvorunder han voxede op i sine Forældres Fæstegaard, bidraget væsentlig til at udvikle den Stilfærdighed og Tænksomhed, der er ham egen.

I sin Barndom higede han efter at blive Præst, og han læste med Begjærlighed alle de Bøger, han kunde faa fat i. Men Forholdene stillede sig ikke gunstige for ham; han maatte nøjes med at komme paa Højskole. Denne Højskole var imidlertid Kolds,

hvor Eleverne fik Lyst baade til at lære og til at arbejde. Efter fra Kolds Skole at være kommen til Marielyst ved Kjøbenhavn, var Dinesen afvexlende Friskolelærer og Gaardbestyrer, indtil han i 1867 kjøbte den Gaard i Høve, hvor han endnu bor.

I den forløbne Snes Aar, hvori han nu har drevet Gaarden, har han stadig haft Lærlinge fra Landets forskjellige Egne, saa vel mandlige som kvindelige, og han har derved faaet Lejlighed til i Forbindelse med sin Hustru, der trolig har staaet ham bi, at øve en heldbringende Indflydelse paa adskillige dygtige Kræfter i Landbrugets Tjeneste.

Foruden Lærlingene har der stedse paa Gaarden været et ret betydeligt Folkehold, særlig i de sidste Aar, da der til Gaardens Drift er knyttet baade et Teglværk og et Andelsmejeri.

Dinesen har været en flittig Foredragsholder i forskjellige Foreninger, ligesom han har været eller er Formand for Hegnsynsforretningen, Sogneraadet, de mindre Landbrugeres Landboforening i Sorø og tilgrænsende Amter m. fl.

Gaardfæster Chr. Nielsen, Særløse.

Gaardfæster Chr. Nielsen er født i Særløse 1845. Han tjente hos fremmede i sin Ungdom og var et Aars Tid paa Hindholm Højskole, indtil han i 1869 overtog sine Forældres Gaard i Fæste af Grevskabet Ledreborg.

Da han havde overtaget Gaarden, gik det snart op for ham, at skulde der fremdeles kunne høstes nogenlunde gode Afgrøder, maatte der gjøres noget mere end at pløje og saa, især da Jorden var af mindre god Beskaffenhed og tillige for lang Tid siden havde udspillet sin Rolle efter Mergelen. Han stræbte derfor hen til at faa det bedst mulige Kreaturhold, som fodredes stærkt, og samtidig stræbte han

efter at kunne lave et 1ste Kls. Mejeriprodukt. Dette sidste var imidlertid ingenlunde saa let, da hverken han eller hans Hustru havde lært Mejeri. Men nu tilbød der sig uventet en Lejlighed, der hjalp ham betydelig, i det nemlig Kjøbenhavns Amts Landboforening lod afholde Foredrag om Mejeribruget og samtidig tilbød at udsende en Mejerikonsulent mod et ringe Honorar. Chr. Nielsen benyttede sig af begge Dele, og samtidig fulgte han med stor Opmærksomhed Virksomheden paa Tune Landbrugsskole, i det han søgte at drage sig baade dens Teori og Praxis til Nytte.

Paa den Maade er det lykkedes ham at skabe en meget fremragende Bedrift, der har taget et betydeligt Antal Præmier i Kjøbenhavns Amts Landboforening og vundet Anerkjendelse langt ud over dennes Grænser.

Plantør Kofod, Graneli, Bornholm.

Hans Christian Kofod er født den 25. Juni 1840 paa Kongensmark, nær ved Højlyngen paa Bornholm. I sin Ungdom var han paa forskjellige Steder beskæftiget med alle Slags Landbrugs-, Havebrugs- og Plantningsarbejder, saa at han fik Øvelse og Færdighed i det Rydnings- og Plantningsarbejde, han senere med en enestaaende Energi har udfoldet paa sin Fødeøs øde Hede- og Sandstrækninger.

Allerede i sit 23de Aar begyndte han at holde Foredrag om Betydningen af Træplantning paa Hederne og paa anden til Ager ubrugelig Jord. Det lykkedes ham at faa Sansen herfor vakt hos mange, saaledes at der efterhaanden blev givet Kofod Lejlighed til, ganske vist mod et yderst tarveligt Veder

lag, at beplante ca. 3000 Tdr. Land af Bornholms Hede- og Sandmarker. Planterne hertil har han væsentligst selv opelsket, ligesom han har uddannet de Plantører, der har ydet Medhjælp.

I 1863 var Kofod kommen saa vidt, at han kunde sætte Foden under eget Bord. Han havde sammensparet sig en Kapital paa 200 Kr., og senere fik han ved Arv fra sit og sin Kones Fædrehjem 550 Kr. Med disse Summer grundlagde han for 25 Aar siden Ejendommen „Graneli“ paa den golde Hede $^3/_4$ Mil øst for Aakirkeby, i det han indkjøbte saa megen Hede, som han kunde faa for Pengene, rejste nogle Fag Hus derpaa, og saa efterhaanden, som han kunde overkomme det, udvidede Bedriften ved at kjøbe ny Hedelodder til alle Sider og rejse ny Bygninger i Forhold dertil. I hvilken Grad hans Flid har gjort Hedens Myrer til Skamme, kan skjønnes deraf, at Granelis Bygninger, der i Foraaret 1888 nedbrændte efter Lynnedslag, vurderedes til 12,000 Kr., Besætning, Avl og Løsøre til 10,000 Kr. Landbruget omfatter nu ca. 25 Tdr. Land med Vexeldrift og Sommerstaldfodring. Den fattige Plantør er næsten bleven en Herremand, der har tilkæmpet sig Anerkjendelse til alle Sider. Kongen har dekoreret ham, Landhusholdningsselskabet, Haveselskabet, Landboforeningen m. fl. Institutioner har ydet ham Medaljer og Belønninger. Hver Sommer kommer der 1—2000 Gjæster til Graneli for at se den interessante Drift med Planteskoler, Mønsterbrug for Husmænd, Haveanlæg og meget andet, hvori Kofod oplærer et betydeligt Antal Elever.

Proprietær M. Kirketerp, Lensgaard, Bornholm.

Morten Emil Kirketerp er født den 26de Septbr. 1848 paa Herregaarden Høegholm, som ejedes af hans Fader, Kammerraad Kirketerp. Han blev Student fra Aarhus Skole 1868 og begyndte derefter at studere Medicin. Men hans Barndomslyst til Landbruget tog Overhaand, og han kom saa ud paa Lystrup for at lære Landvæsen.

I 1873 kjøbte han Hovedgaarden Lensgaard ved Gudhjem med ca. 150 Tdr. Land Ager, 16 Tdr. Ld. Eng og 90 Tdr. Ld. Klipper og Skov. Da han overtog Gaarden, var dens Besætning 14 Heste, 14 Faar, 23 Fækreaturer og 1 Svin, medens den i 1887 var

11 Heste, 10 Faar, 70 Fækreaturer og ca. 50 Svin. I Mellemtiden er hele Jorden bleven merglet.

Kirketerp har paa mange Maader virket for Fremskridt i Agerbruget paa Bornholm. Siden 1874 har han haft Sæde i Bestyrelsen for Bornholms landøkonomiske Forening, og siden 1882 har han været dens Formand. Som saadan har han navnlig virket som Foredragsholder, og han har paa mange Maader arbejdet for at faa indført Forbedringer i Øens Kvægavl og Landbrug, f. Ex. ved Roeavlen. Han har faaet oprettet 2 aarlige Fedeskuer, hvorved han har fremmet Fedning, ligesom han har bidraget til at aabne Blikket for Betydningen af Andels- eller Fællesmejerier. Han har fulgt Præmieringen af Husmandslodder med stor Interesse, og for at den kunde gjøre Nytte i videre Kredse, har han faaet indrettet Husmandsudflugter. Siden 1876 har han været Formand for Bornholms Gødningsforening og Repræsentant i Landbygningernes Brandforsikring.

vin.

em-
har
ind-
eret
:ket
der
æg-
act
em-
bne
eje-
od-
ørc
us-
and
it i

Grev E. C. D. Reventlow, Christianssæde.

Einar Carl Ditlef Greve af Reventlow fødtes i Kjøbenhavn den 6. Juli 1788 som Søn af den bekjendte Gehejmestatsminister, Lensgreve C. D. F. Reventlow til Christianssæde. Han var først Kadet, men kom senere i Latinskole, blev Student og juridisk Kandidat. Han var derefter i nogen Tid Auskultant ved Højesteret; men da hans Helbred ikke taalte det stillesiddende Liv, overtog han en Bondegaard under Grevskabet Christianssæde.

Den praktiske Landbrugsvirksomhed, han herved kom ind paa, førte han stedse videre til Gavn og Glæde for sig selv og andre. Han lagde sig efter Kvægfedning og fik derved Jorderne i god Gødnings-

stand, saaledes at andre Reformer efterhaanden kunde bæres frem. 1820 forpagtede han Hovedgaarden Aalstrup, som han ligeledes drev paa en fortrinlig Maade. I en Aarrække var han Administrator for Grevskabet Hardenberg Reventlow. 1845 flyttede han til Sverige, hvor hans Virksomhed ogsaa knyttedes til forskjellige Landejendomme. 1856 kom han til at deltage i Grevskabet Knuthenborgs Bestyrelse. Hele hans Administration var præget af stor Nøjagtighed og Orden; i Mejeridriften gjennemførte han et nøjagtigt Regnskab overalt, længe førend saadant blev almindeligt. Han døde 1867 efter et særdeles virksomt Liv, hvori han vandt Agtelse og Hengivenhed hos alle.

Justitsraad J. D. Friderichsen, Nøbbøllegaard.

J. D. Friderichsen, født i Tullebølle paa Langeland 1791, død paa Nøbbøllegaard 1861, er et ualmindelig smukt Exempel paa en *self-made man*, der ved Energi og Udholdenhed arbejdede sig op til en smuk og anset Stilling og førte et Liv fuldt af anerkjendt almennyttig Virksomhed og Lykke.

Fra Almueskolen — forberedt til Konfirmationen med særlig Interesse af senere Biskop Rasmus Møller — og fra Arbejdet i Hjemmet blev den 16-aarige Bondedreng Forvalter paa Herregaarden Frederiksdal,

hvor han til Principalernes absolute Tilfredshed forstod at tumle de mange Hoverifolk. — Med en ringe Pengehjælp fra Hjemmet og et lille Laan tog han ved 14—15 Timers dagligt Studium en god dansk-juridisk Examen og derefter Landmaalerexamen.

Fra Maj 1821 fik han — først sammen med Carl Neergaaard, den senere Ejer af Gunderslevholm, saa selvstændig — de forfaldne Hovedgaarde Fuglsang og Priergaard i Forpagtning og forbedrede dem med stor Energi efter Datidens Mønster for landøkonomisk Fremskridt. Samtidig virkede han utrættelig blandt Bønderne, der her var langt tilbage, for deres Landbrugs Forbedring.

Efterhaanden erhvervede han som Ejendom Nøbbøllegaard, hvorhen han flyttede 1847, og Baadesgaard. I en Aarrække drev han 5 betydelige Gaarde paa Lolland, hvoraf nogle Forpagtninger, som han senere afstod til sine dygtige Forvaltere. Samtidig varetog han en Mængde offentlige Hverv. I 1846 var han Stænderdeputeret. Af Maribo Amts økonom. Selskab var han stadig et virksomt Medlem fra dets Stiftelse 1835. Han byggede, forbedrede, udvidede og forskjønnede sine Ejendomme, gjorde en Mængde landøkonomiske Forsøg og forstod at gjennemføre alt med sjælden økonomisk Sans. — Den mest energiske Virkelyst og Trang til stadig Udvidelse af sin Kundskab bevarede han gjennem hele sit Liv.

Grev F. M. Knuth, Knuthenborg.

Frederik Markus Greve Knuth til Knuthenborg fødtes den 11. Januar 1813 i Christiania, hvor hans Fader da var Amtmand over Akershus Amt. I en Alder af 5 Aar arvede han de betydelige Familiegodser med 13—1400 Tdr. Hartkorn og Fideikommiskapitaler paa 2,000,000 Kr. Han opdroges af sin Morbroder, Grev A. V. Moltke, blev 1829 Student og 1833 juridisk Kandidat. Derefter rejste han et Par Aar i Udlandet sammen med Hall og overtog saa Styrelsen af sine Godser.

Han udfoldede som Godsbesidder stor Dygtighed, der forenedes med megen Humanitet. Han virkede

for Jordernes og Driftens Forbedring saa vel paa Hovedgaardene som paa Bøndergodset, hvis Overgang til Selvejendom han søgte at fremme, og bl. a. anlagde han Bandholm Havn for at fremme Afsætningen af Egnens Produkter. I 1855 begyndte han paa Knuthenborg en ny, anselig Hovedbygning, som han dog ikke naade at faa fuldført inden sin Død i 1856.

Den politiske Virksomhed, han udfoldede dels som Rigsdagsmand og dels som Minister, gik for en ikke ringe Del i Retning af at fremme forstandige Landboreformer. Bl. a. var han Medlem af den store Landbokommission, der i Aarene efter 1850 gav Stødet til flere Reformer.

Justitsraad Nyholm, Liselund.

Jens Laurits Christian Nyholm fødtes den 6. Decbr. 1814 paa Lellinge, hvor Faderen da var Forpagter. Kort efter overtog denne Forpagtningen af Corselitze Hovedgaard paa Falster, og Sønnen kom derfor i Nykjøbing Latinskole, hvorfra han blev Student. Efter at have taget theologisk Examen, kjøbte han Liselund 1842, og da Moderen døde 1853, overtog han tillige Forpagtningen af Corselitze. Nyholm nød megen Anseelse paa Falster baade som praktisk Landmand og som dygtig kommunal Administrator. Han var Formand i Sogneraadet i over 40 Aar lige til sin Død, var Tiendekommissær under Tiendens Akkordering, Amtsraadsmedlem, Medstifter og Med-

bestyrer af Stubbekjøbing og Omegns Sparekasse (1857), Medlem af Digekommissionen, Formand for Landmandsforsamlingen for Nykjøbing og Omegn m. m. Efter et virksomt og pligtopfyldende Liv døde han den 28. Decbr. 1884.

Gaardejer A. Christiansen, Thirsted.

Anders Christiansen er født i en Udflyttergaard ved V. Thirsted ved Rødby den 12. April 1819, og han døde paa St. Josefs Hospital i Kjøbenhavn 1882. Han fik sin Børnelærdom i en af de af Statsminister Reventlow grundlagte udmærkede Almueskoler, til hvilke der bl. a. var knyttet ret anselige Biblioteker, og han lærte Landvæsen i sit Fædernehjem, indtil han var 26 Aar. Han var tillige en flittig Husflidsmand, der bl. a. tog Bronzemedalje paa Verdensudstillingen i Wien 1873.

I 1845 kjøbte han i V. Thirsted By den Gaard, som han besad til sin Død. Skjønt han overtog Gaarden paa temmelig haarde Betingelser, fik han dog snart god Skik paa den. Jorderne forbedredes, og Bygningerne fornyedes efterhaanden. Han ud-

fandt ny Metoder for Kartoffeldyrkningen og opfandt flere sindrige Landbrugsredskaber, der senere er komne i Brug i vide Kredse. En Del af sine Kartofler anvendte han med Fordel til Kreaturfedning, og senere lagde han sig efter Roeavl. Hans Bestræbelser i den Retning lønnedes med Landhusholdningsselskabets Sølvbæger. Han var ivrig Plantør, der i sin Kreds virkede meget for Frugttrækulturens Fremme.

Christiansen var en flittig Forfatter i forskjellige landøkonomiske Blade. Til sin Død var han Korrespondent for sin Egn til „Ugeskrift for Landmænd".

ndt
er
Kar-
ing,
Be-
old-
tør,
ens

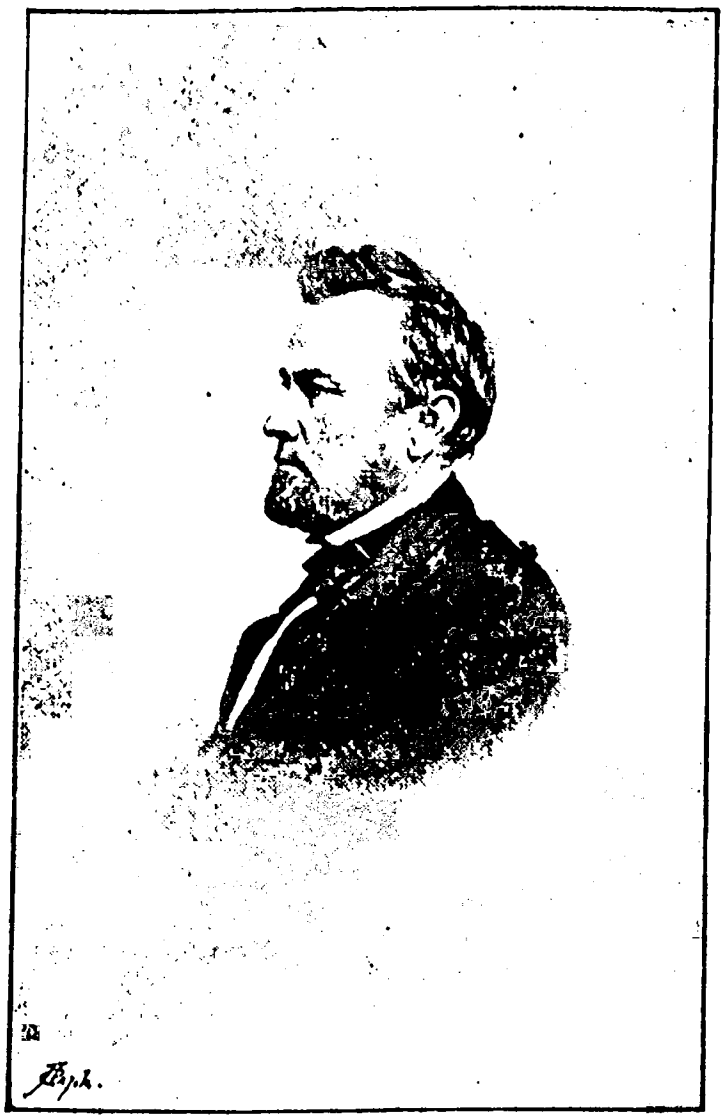
lige
rre-
nd".

Gaardejer Knud Jensen, Elkenøre.

Gaardejer Knud Jensen i Elkenøre paa Falster hører til de Jordbrugere, der har gjort Egnen og specielt Elkenøre Sogn bekjendt for det udmærkede Opdræt af rødt, dansk Malkekvæg. Det er fra Konferensraad Tesdorpfs Gaarde, at Impulsen maa siges at være udgaaet til Virksomheden i denne Retning der paa Egnen, og oprindelig er ogsaa Tillægsdyrene, hvorpaa Stammerne er opbyggede, i alt Fald væsentligst hentede derfra. Interessant er det imidlertid at iagttage, hvorledes man paa de paagjældende Bøndergaarde har forstaaet at drive Udviklingen saa vidt, at Besætningernes Ydeevne betydelig overfløje de højest ydende Herregaardes Besætninger. Knud Jensen kunde saaledes paa

et Diskussionsmøde i Januar 1887 opgive, at hans 15 Køer, hvoraf endda 3 Kastere og 2 Kvier, havde givet 6985 Pd. Mælk, hvoraf der var kjærnet 258 Pd. Smør pr. Stk. i sidste Aar, foruden Forbruget i Huset af sød Mælk til 1 Pd. Smørværdi pr. Stk. Det er intet Under, at Besætningerne i Elkenøre drage Kjøbere af højt udviklede Tillægsdyr til sig fra andre Egne, og at Tillægsdyr derfra betales med meget høje Priser.

Jægermester Friderichsen, Kjærstrup.

David Peter Fridrichsen, Søn af Justitsraad Fridrichsen, er født paa Prierskov paa Lolland den 12. Februar 1825. Efter at have taget Realafgangsexamen paa Sorø Akademi 1842, lærte han Landvæsenet og studerede efter Anvisning af H. C. Ørsted og Forchhammer paa Polyteknisk Læreanstalt, Veterinærskolen og ved Universitetet de Fag, han som Landmand særlig kunde have Nytte af. Ved Rejser i Indlandet, i Hertugdømmerne og Mechlenburg udvidede han sine landøkonomiske Kundskaber.

I 1847 overtog han Baadesgaard, som Faderen et Par Aar tidligere havde kjøbt til ham. I 1853 kjøbte han Herregaarden Kjærstrup og solgte samtidig Baadesgaard til Faderen.

Paa Kjærstrup har han udfoldet en betydelig almennyttig Virksomhed. Størst Vidnesbyrd om den private Del deraf findes i de betydelige Skove, der høre til Gaarden, og som med stor Dygtighed er behandlede just som Træernes Natur, Klima og Jordbundsforholdene kræve.

Ved Siden af har han haft et stort Antal offentlige Tillidshverv, været Formand i sit Sogneraad i 30 Aar og Amtsraadsmedlem i 23, Medlem af Stutteri-kommissionen og Statsdyrskuekommissionen siden 1878, Næstformand i Maribo Amts økon. Selskab og Formand i og Medlem af mange andre Kommissioner og Bestyrelser. Særlig kan fremhæves hans Administration af Baroniet Sønderkarle siden 1878. Han var ogsaa Medlem af Taxationskommissionen for Grevskabet Hardenberg 1878—79.

Hans usædvanlige Administrationstalent anerkjendes overalt og har været den naturlige Forudsætning for den meget udstrakte Beslaglæggelse af hans Tid og Kræfter i det almenes Tjeneste.

Husmand L. Rasmussen, Hillested.

Lars Rasmussen er født den 28. Maj 1832 i Linde paa Fyn, hvor hans Fader var Husmand. I 1861 bosatte han sig som Arbejdsmand i Hillested paa Lolland, hvor han kjøbte en Ejendomshuslod med Tilliggende af $2^1/_4$ Td. Land.

Denne Jordlod var, da han overtog den, i en meget forsømt Tilstand, men den er under hans Hænder bleven et af de bedst dyrkede Jordstykker i Danmark. Da Maribo Amts økonomiske Selskab, saa vidt vides i 1874, begyndte paa Præmieringen af vel dyrkede Huslodder, meldte Rasmussen sig efter Opfordring til Konkurrencen, og han tog da en

af de første i Fuglse Herred udsatte Præmier, hvad han er vedbleven med hvert følgende Aar derefter.

Hans Hovedinteresse har i de senere Aar været Dyrkningen af Roefrø, navnlig af Barris Roen, som har givet ham en i Forhold til Husloddens Størrelse betydelig Indtægt. Det fortjener at fremhæves, at Rasmussen foruden at dyrke sin Huslod som et Mønster for Standsfæller har kunnet passe en Plads som Vejmand ved Amtsvejene fra 1864 til Dato, og at han endvidere har kunnet faa Tid til at udfylde forskjellige Tillidsposter i Kommunen.

Forpagter Skebye, Haugaard.

A. Skebye er født den 5. Oktober 1838 paa Bøllesminde under Knuthenborg, hvor hans Fader var Forpagter. Fra 1856—58 var han Lærling paa Næsgaard. Efter i 4 Aar at have været Forvalter paa 3 større Gaarde i Lolland-Falsters Stift, blev han 1862 Bestyrer paa Hovedgaarden Juellinge, hvor han var i 24 Aar, nemlig først 16 Aar som Bestyrer og senere 8 Aar som Forpagter. Efter Grev Frijs' Død overtog den nuværende Besidder selv Gaarden, og Skebye fik da i 1886 en anden under Baroniet hørende Gaard, Haugaard, i Forpagtning; han driver nu denne i Forbindelse med sin Fædernegaard $2^1/_2$ Mil derfra.

Forpagter Skebye udmærker sig ved et kyndigt Blik for Valget af Tillægsdyr og Evne og Dygtighed til Opdrættets Ledelse af den bekjendte Juellinge-Stamme af rødt dansk Malkekvæg, hvoraf han ved sin Forflyttelse fra Juellinge til Haugaard har ført med sig som sin Ejendom et saadant Antal udvalgte Stamdyr, at han uafbrudt kan fortsætte sit Arbejde. Det bedste Bevis for Stammens høje Udvikling er de meget høje Priser for Tillægsdyr, man hører budte af særlig sagkyndige — og afslaaede. Ogsaa i Opdræt af Heste og Svin har Skebye vist sine Evner paa dette specielle Omraade, der nu til Dags er en Hjørnesten i Landbrugets Førelse.

Kammerjunker v. Rosen, Christianssæde.

Frederik v. Rosen er født den 13. Maj 1839 i Segeberg i Holsten, hvor hans Fader var Amtmand. Han blev Student fra Flensborg Latinskole 1859, studerede 1 Aar ved Universitetet i Genf og derefter i Kjøbenhavn, hvor han tog statsvidenskabelig Examen 1864. Han deltog derpaa som frivillig i Krigen og var med ved Forsvaret af Dybbøl. I Slutningen af Krigen blev han Løjtnant og gjorde som saadan Tjeneste bl. a. i Garden, fra hvilken han gik over i Reserven for at kunne uddanne sig som Landmand.

I 1869 overtog han Forpagtningen af Hovedgaarden Christianssæde, som han senere har drevet

paa en fortrinlig Maade. Han lægger Vægt paa en god Kvægbesætning og dyrker fornemmelig Sukkerroer. I en Række Aar har han været Medlem af Maribo Amts landøkonomiske Selskabs Bestyrelse, ligesom han er bleven valgt til Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, af Amtsraad og Sogneraad. Han anses for en ualmindelig dygtig Sogneraadsformand.

Forpagter F. Bokelman, Nørregaard.

F. Bokelman er født den 28. Januar 1843 paa Nørregaard ved Rødby, der tilhørte hans Forældre, som var indvandrede fra Holsten i 1842. Han lærte Landvæsen hos sin Onkel, Forpagter Remien paa Christiansdal ved Nakskov, og kom derfra paa Landbohøjskolen, hvor han tog Landbrugsexamen i 1864. I nogle Aar var han saa Assistent hos Prof. B. S. Jørgensen paa Landbohøjskolen og blev derefter i 1 Aar Underforvalter (under Buus) hos Etatsraad Tesdorpf paa Gjedsergaard og endelig Buus' Afløser som Overforvalter. Han forlod Gjedsergaard for at overtage Forpagtningen af Nørregaard ved Saxkjøbing under Grevskabet Hardenberg.

Bokelman hører til Lolland-Falsters mest bekjendte Landmænd af den yngre Slægt og nyder almindelig Tillid ikke blot i Stiftet, men i vide Kredse uden for dette. Det er navnlig i det landøkonomiske Foreningsvæsen, at han virker. Han er bl. a. Medlem af Maribo Amts landøkonomiske Selskabs Bestyrelse og valgt ved almindelig Stemmegivning til Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad. En særlig Virksomhed har han udfoldet som Dommer for Maskiner og Redskaber ved de almindelige Landmandsforsamlinger. Som Bestyrelsesmedlem af Maribo Amts økon. Selskab har han med stor Iver og Dygtighed taget sig af Præmieringen af Husmandslodder, der paa Lolland-Falster er bragt ind i et særlig heldigt Spor, saaledes at det aarlige Eftersyn udøver en raadgivende Virksomhed af megen Betydning. Bokelman er ogsaa bekjendt for sin Evne til at fælde en paalidelig Dom over Tillægsdyr, navnlig af det røde danske Malkekvæg, og har jævnlig været Raadgiver for private og Institutioner i denne Retning.

Justitsraad Jens Lange, Rødkilde.

Jens Lange fødtes paa Sorø Ladegaard den 7. November 1707. Han blev Forvalter hos Johan Lehn til Hvidkilde, Nielstrup og Rødkilde og kjøbte 1737 sidstnævnte Hovedgaard med 204 Tdr. Hartkorn Bøndergods, 37 Hovningsbønder, 100 Mejerikøer, Redskaber m. m. for 14000 Rdlr. Han samlede Gaardens Jorder, hegnede dem med Stengærder og beplantede disse med levende Hegn, fik Ulbølle By udskiftet 1744 af Fællesskab med fire andre Byer, udflyttede Gaardene og opbyggede dem fra nyt paa de afsatte Jordlodder; han var den første Landmand paa Fyn, der indførte og anbefalede Femvangs-

driften i Stedet for den gamle Trevangsdrift. Da han maatte eftergive Bønderne en Del af deres Landgilde, fordrede han Hoveriet ordentlig udført, hvad der førte til bitre Stridigheder, som endte med, at 8 Bønder kom i Odense Tugthus. Foruden Rødkilde kjøbte han 1768 Flintholm Gaard og Gods for 24,500 Rdl., skjønt han laante de fleste Penge. Han laante selv Penge og laante atter Penge ud i andre Ejendomme. Han indkjøbte betydeligt Bøndergods dels af private Godsejere, dels af det kgl. Ryttergods, og erhvervede 1775 tillige Løjtved. Han anlagde et Teglværk, en Stivelse- og Pudderfabrik, et Udskibningssted, hvor han selv byggede Skibe, med hvilke han udførte sit Korn og hjembragte Tømmer og Materiale til den Mængde Gaarde, han opførte omkring paa sine Godser, i det han, som alt nævnt, var en af de første Godsejere, der foretog en grundig Udskiftning i Forening med Udflytning paa sine Godser. Han døde den 9. Juli 1790.

Etatsraad Frederich Bagger, Juulskov.

Fred. Bagger fødtes paa Risinge 1719 og blev dimitteret fra Odense Skole 1730. Han var fattig og svagelig og tog derfor Tjeneste som Huslærer i Haagerup Præstegaard paa Fyn. Ved dristige Kure helbredte han sig selv og vandt derved Ry som Læge. Han kom i Forbindelse med Herskabet paa Brahetrolleborg og blev snart uundværlig for dette baade som Prædikant og Læge. Tillige havde Bagger et stort Handelstalent. Han begyndte med at laane 50 Rdl., som han kjøbte gammelt Sølv for; ved Salg af dette tjente han 200 Rdl., som han anvendte til at studere Anatomi for i Altona. Under sit Ophold her fik han i Kommission fra flere fynske Herskaber at sælge Juveler o. lign. til Jøderne i Ham-

burg, og paa denne Forretning tjente han hurtig 4000 Rdl. Derpaa begyndte han en Handel med kinesiske og ostindiske Varer dels i Kjøbenhavn dels paa Brahetrolleborg. 1746 fik han en af Baroniets Hovedgaarde, Brendegaard, i Forpagtning, og forvandlede den i faa Aar til en veldreven Gaard, medens han samtidig forbedrede Tilstanden blandt Godsets Bønder. 1760 kjøbte han Juulskov Hovedgaard ved Nyborg for 34,000 Rdl. og fortsatte sin Gjerning her. Han gjorde umaadelig meget godt, antog sig bl. a. 21 fader- og moderløse Børn, og døde ugift efter at have bortskænket „lyselig og lønlig“ 156000 Rdl. i velgjørende Øjemed. Som Landmand forvandlede han sin Ejendom fra Vildnis og Morads til frugtbare Sletter. Han delte ikke Reventlows og Colbjørnsens Syn paa Folkefriheden; han trode ikke, at Bønderne endnu var modne og oplyste nok for den; der maatte først bibringes dem flere almennyttige Kundskaber, og alskens Fordomme og Overtro maatte udryddes, før Friheden kunde blive dem til Velsignelse. Han døde den 23. Febr. 1791.

Gehejmeraad Holsten, Holstenshus.

Adam Christoffer Holsten fødtes paa Gjelskov den 18. Sept. 1717. I sin Ungdom rejste han meget og var baade i Sverige, Norge, Tyskland, Holland og Frankrig. 1743 arvede han Holstenshus og Langesø efter sin Fader og blev snart efter Amtmand over Nyborg og Tranekjær Amter. 1778 blev han Baron og hans Stamhus ophøjet til Baroni. Han var en Fremskridtsmand og vilde følge Bernstorffs Exempel med en grundig Udskiftning og Udflytning af de tæt byggede Byer, men Bønderne vilde ikke

bort fra deres Frugthaver, Toft og Enghave i Byen, og han havde meget at gaa igjennem med dem. Han trættedes dog ikke, Udskiftningen i Diernisse Sogn foretoges 1772—73, efter at Holsten havde ladet skære en Mængde Egetømmer paa en dertil indrettet Savmølle, og i 1779 havde han faaet indført en ensartet Drift over hele Diernisse Sogn, i det han lod hver Bondes Grund inddele i 9 Kobler og søgte ved Præmier at opmuntre til Kløveravl og Dyrkning af bedre Sædarter. Han udvidede sin egen Gaards Besætning til 150 Køer, holdt et mindre Stutteri paa 2 Hingste og 12 Hopper og indførte gode engelske Faar. Han satte Gærde og plantede Hegn og indforskrev Tyskere dertil, for at Bønderne kunde lære det af dem. Han var en myndig Mand, der søgte at holde Orden og Skik blandt Bønderne og faa Bugt med deres Skjødesynder, Drukkenskab og Skovtyveri. Han døde den 6. September 1801.

Konferensraad Ryberg, Frederiksgave.

Niels Ryberg fødtes den 14. Sept. 1725 som Søn af Bønderfolk i Ryberg By i Salling. Han lærte først Handel hos en Morbroder i Aalborg, kom senere til Kjøbenhavn, hvor han arbejdede sig frem saaledes, at hans Handelshus i mere end en Menneskealder var et af de største og mest ansete. Hans Navn er her særlig knyttet til den islandske Handel og det asiatiske Kompagni.

I 1774 blev han Ejer af Øbjærggaarden ved Vordingborg, og desuden ejede han Frederiksgave Gods i Fyn. Han var en af de første Godsejere,

der virkede for at afskaffe Fællesskab og indføre Jordskiftning med afpassede Sædarter. Han fremmede Hoveriets Afløsning og Bøndergaardes Salg til Selvejere, satte filantropiske Foretagender i Værk til bedste for Krøblinge og fattige Arbejdere, ligesom han ogsaa paa andre Maader gik med i Spidsen for den Bevægelse, der stod i Forbindelse med Stavsbaandets Løsning. Han indførte flere Reformer med Hensyn til Landbrugsredskaber, og særlig kan det anføres, at han vakte stor Opmærksomhed ved i 1798 at indforskrive fra Skotland en Tærskemaskine, der viste sig fuldkommen at svare til sin Hensigt. Ved sin Død i en Alder af ca. 80 Aar efterlod han sig baade som Godsejer og Landbruger et særdeles hæderligt Minde.

ord-
ıede
'eje,
for
;saa
væ-
Løs-
ı til
at
ind-
iste
sin
sig
eles

Henning Schroll, Lykkenssæde.

Henning Schroll fødtes 1759 paa Frederiksgave, hvor Faderen var Gartner. 1787 fik han Understøttelse af Regeringen, der gjærne vilde opbjælpe Fabriksvirksomhed og Industri, til en Rejse i Holland og Flandern for at gjøre sig bekjendt med den derværende Høravlingsindustri. Aaret efter kom han tilbage, men følte, at han endnu ikke vidste nok, og rejste derfor atter ud som simpel Arbejder til Westphalen, Holland og Flandern for fra Grunden af at lære Hørrens Dyrkning og Behandling. 1790 kom han tilbage og fik efter at have aflagt Prøve paa sin Dygtighed et rentefrit Laan af Regeringen paa 6000 Rdl., ved Hjælp af hvilket han kjøbte to Bøndergaarde i Højrup, den ene for 800 Rdl., den anden „Lykkenssæde“ for 900 Rdl. foruden Gjæld og

en betydelig Afgift. Paa den sidste Gaard, en Udflyttergaard, oprettede han saa 1794 sit Høravlingsinstitut. Her begyndte nu en levende Virksomhed, i det Institutet optog unge Bønderkarle fra alle Landets Egne, der i 4—5 Aar oplærtes i Hørrens bedre Dyrkningsmaade og senere fabrikmæssige Behandling. Regeringen tilstod disse Lærlinge en mindre aarlig Løn og efter udstaaet Læretid 100 Rdl. til Anskaffelse af Redskaber og Sædefrø, mod at de fortsatte Hørberedelsen efter Institutets Metode paa mindst 1 Td. Land. Senere knyttedes til den fortsatte Drift Frihed for Krigstjeneste og andre Fordele. Fra 1799—1832 udgik der 95 Lærlinge fra Institutet og spredte Kundskab til god Høravling over hele Landet. Selv havde Schroll hvert Aar 10 Tdr. Land med Hør paa sin egen Gaard og 20 Tdr. paa Brahetrolleborg. Regeringen støttede ham og hans Lærlinge paa mange Maader. Han døde den 17. Januar 1833. Institutets Virksomhed fortsattes af hans Søn Gustav Schroll indtil hans Død 1863.

Langkilde, Juulskov.

H. P. Langkilde var født i Landsbyen Høje i Fyn den 13. Juni 1777 og var Søn af Proprietær R. Langkilde, senere til Biskopstorp paa Langeland. I en ung Alder tog han dansk juridisk Examen og var nogle Aar Forvalter paa Svanholm i Sjælland; men da han havde en afgjørende Lyst til Landvæsenet, rejste han hjem til Langeland og forpagtede Gaarden Knepholm. I 1811 kjøbte han Hovedgaarden Juulskov ved Nyborg, som han satte i en i alle Henseender udmærket Stand, indtil han 1852 afgik ved Døden.

Han var anerkjendt som en særdeles dygtig Landmand, og han var almindelig agtet og vel set i sin Kreds. Blandt de mange Tillidshverv, som overdroges ham, kan det nævnes, at han var Med-

lem af Østifternes Stænderforsamling, saa længe den var til. I en lang Aarrække var han et meget virksomt Medlem af Svendborg Amtsraad. Han havde en væsentlig Del i Tilblivelsen af det fynske Brandassuranceselskab for Løsøre og Effekter, der stadig er gaaet frem og nu er det største og mest ansete paa Fyn. Ligeledes var han blandt de Mænd, der traadte sammen for at oprette Fyns Diskontokasse, som ved sin Virksomhed væsentlig har lettet Adgangen til de nødvendige Driftskapitaler for Landmænd, handlende og industridrivende. Han var i det hele stedse villig til at støtte ethvert gavnligt Foretagende, og han fik Lejlighed til at gjøre det i ualmindelig vid Udstrækning.

Provst Krarup.

Ove Thomas Nicolaj Krarup fødtes den 19. December 1790 og var Broder til N. B. C. Krarup, den fortjenstfulde Grundlægger af Landvæsensinstituterne paa Frijsendal, Haraldslund og Skaarupgaard. Han var fra 1825 Sognepræst til Naur og Sir i Ribe Stift, forflyttedes 1837 til Ulvborg og Raasted i samme Stift, blev Provst 1845 og forflyttedes i 1852 til Flødstrup og Ullerslev i Fyn, hvor han var Præst til sin Død 1862.

Ove Krarup var en agtet og nidkjær Præst og var derhos en virksom Landmand; navnlig Flødstrup Præstegaards Jordbrug drev han til stor Fuldkommenhed. Men en kunstig Vanding af Marken, som han

1858 anlagde efter engelsk Mønster, blev ham alt for kostbar, skjønt han fik adskillig offentlig Understøttelse dertil. Han havde et aabent Blik for Betydningen af Fodermarkernes omhyggelige Pleje, Kvægets rigelige Ernæring og den deraf følgende større Gødningsproduktion. Han virkede særdeles ivrig for Anvendelsen af Kunstgødning og anstillede med denne omfattende systematiske Forsøg. Paa de vestjyske Præstegaardsjorder, som han modtog i meget forsømt Tilstand og afleverede i aldeles fortrinlig Drift, gav han Egnens Beboere følgeværdige Exempler med Hensyn til Rodfrugtdyrkning, ligesom han ogsaa gjennem Foreningsliv og filantropiske Institutioner i vid Udstrækning virkede for sine Sogneboers Vel.

Han har skrevet en Del større og mindre Afhandlinger til Vejledning navnlig for den mindre Jordbruger, især i „Ugeblad for den danske Bonde“ og i „Ugeskrift for Landmænd“ samt 1861 „Bemærkninger om vort danske Agerbrug“. Ved sin Død stod han lige i Begreb med at begynde Udgivelsen af en Landbrugstidende, der skulde hedde „Den danske Bonde“.

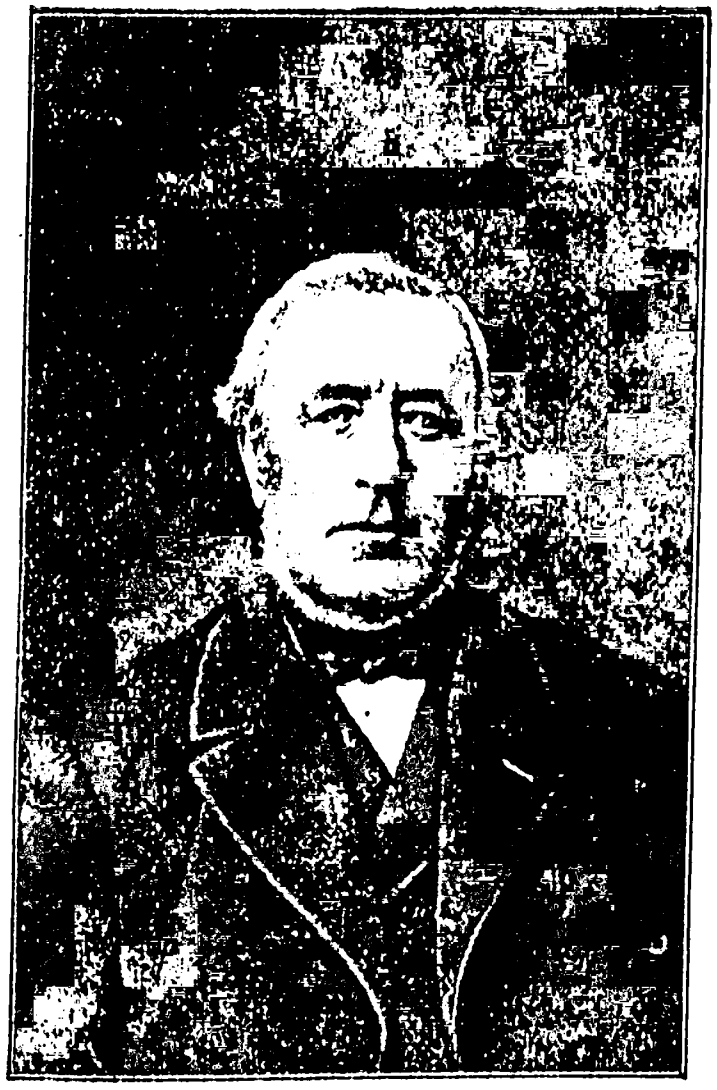

Gaardejer Jørgen Sørensen, Aabylund.

Jørgen Sørensen var Søn af Gaardfæster Søren Jørgensen, og fødtes den 28. Juli 1799 i Aabylund, to Fæstegaarde i Østerhæsinge Sogn under Grevskabet Muckadell. Han modtog ingen anden Undervisning end den i Almueskolen der i Sognet. Han opholdt sig stedse hjemme og blev fritaget for at være Soldat som „Gammelmands Søn". 1829 afstod hans Fader Gaarden til ham, og han gav i Indfæstning 750 Rdlr. Sølv. Gaarden var den Gang i en slet Drift, i det de lerede Jorder paa mange Steder var overgrote med Torne og Krat. Jørgen Sørensen inddelte Marken i ordentlige Skifter og angreb Torne og Krat, som han dels henplantede i

Hegnene og dels i særskilte Skovstykker. Samtidig begyndte han, ikke uden Modstand fra Faderens Side, at give Jorden en grundig Udgrøftning og Brakbehandling med de ny og bedre Redskaber, som han stedse har været blandt de første paa sin Egn til at anskaffe, og inden faa Aars Forløb havde han udvidet sin Afgrøde fra 150—200 Tønder uren Sæd til 4—500 Tønder, og da han senere fik Marken merglet, steg Avlen endogsaa til 600 Tønder og derover, paa et Areal af omtr. 66 Tdr. Land Ager, 20 Tdr. Eng og 10 Tdr. Land Skov foruden Tørvemose. Da han var færdig med Merglingen, begyndte han efter faa Aars Forløb at dræne, og stadig skaffede han sig ny og bedre Avlsbrugsredskaber, Tærske- og Hakkelsemaskiner, Malekværn og Kjærneværk, ligesom han lagde en Vandledning til sin Stald. Ved Siden heraf holdt han en fortrinlig og velnæret Besætning og modtog fiere Gange Præmier for gode Tillægsdyr af Hingste, Hopper, Tyre og Køer, samt Faar og Svin. Han var Fremskridtsmand lige til sin Død, og der var Orden og aaben Gjæstfrihed i hans Hus og Hjem. Foruden de nævnte Plantninger af levende Hegn indplantede han i sin Have et godt Udvalg af ædle Frugttræer og en Mængde Lætræer for Hus og Have.

1868 afstod Jørgen Sørensen sin veldrevne Fæstegaard til sin ældste Søn Søren Jørgensen. Fem Aar efter afgik han ved Døden den 11. Marts 1873.

Gaardejer C. Rasmussen, Ryslinge.

Christian Rasmussen er født i Ryslinge den 29. Juni 1815. Da han var 25 Aar gammel, erholdt han Skjøde paa den Gaard, som han endnu driver med praktisk Omsigt og Hensyn til alle Landbrugets Fremskridt.

Han blev tidlig kaldet til at deltage i det offentlige Liv. Først valgtes han til Medlem af Sognefforstanderskabet og senere til forskjellige andre kommunale Ombud. I 1852 blev han Sognefoged, hvilken Stilling han beklædte til 1861, da han blev Medlem af Folketinget. I 1866 valgtes han til

Landstinget, hvoraf han 7 Aar senere blev kongevalgt Medlem. I en Række af Aar har han været Distriktsformand i Svendborg Amts landøkonomiske Selskab, ligesom han stedse er bleven gjenvalgt som Medlem af Fyns Stifts Sparekasses Repræsentantskab.

Kammerherre, Baron Berner-Schilden-Holsten.

Gustav Alexander Baron Berner-Schilden-Holsten er født den 5. Avgust 1823 paa Frederiksdal ved Lyngby og er Søn af Hofchef hos Prinsesse Juliane, Kammerherre von Berner. Efter at have gjennemgaaet Landkadetakademiet, gjorde han i en Aarrække Tjeneste ved Hestgarden og var i længere Tid Adjudant hos dennes Chef, vor nuværende Konge, indtil han i 1853 tog Afsked som Ritmester.

Han lagde sig derpaa efter Landvæsen og kjøbte Ulriksholm ved Kjerteminde. Senere overtog han det von Schildenske Fideikommis i Jylland og Baroniet Holstenhus paa Fyn. Paa samtlige Godser

indførte han en udmærket Drift, og dette gjælder ikke mindst om det jyske Fideikommis, som han overtog i en forfalden Tilstand. Han fik de spanske Faarebesætninger erstattede med de senere berømte blakbrogede eller sortbrogede jyske Køer, der bragte Konge- eller Ærespræmier hjem fra alle Landmandsforsamlinger i en lang Aarrække, og med rastløs Iver og Omsigt førte han tidssvarende Reformer igjennem paa andre Omraader.

Ved Siden heraf virkede han for Landbrugets og Almenvellets Fremme gjennem Foreninger, og hvor det ellers var muligt. I næsten en Menneskealder var han en nidkjær Formand for Randers Amts Husholdningsselskab, hvis Æresmedlem han er. Derhos har han været tilsynshavende ved Landbohøjskolen, og med stor Energi virkede han for Dannelsen af Foreningen til Kulturplanters Forbedring, hvis Formand han blev, ligesom han i nogle Aar var Formand for Haveselskabet.

I disse Stillinger vandt han alles Agtelse og Hengivenhed, og det beklagedes i vide Kredse, da hans Helbred for nogle Aar siden nødte ham til at trække sig tilbage. Men hans Interesse for sociale Opgavers Løsning er usvækket, og med rund Haand yder han Støtte til filantropiske Foretagender af forskjellig Art i de Egne, til hvilke han særlig har været knyttet.

Forpagter Macheprang, Nakkebølle.

Forpagter Macheprang er født 1824 paa Høbbed, hvor hans Fader den Gang var Forpagter. Senere forpagtede Faderen Hovedgaarden Nakkebølle, og her efterfulgtes han af Sønnen, der var bleven uddannet i Landvæsen paa større Gaarde under dygtige Mænds Vejledning. Senere forpagtede Macheprang Holstenshus og Bjørnemose, og han driver endnu samtlige tre under Baroniet Holstenshus hørende Gaarde, af hvilke han har haft Nakkebølle i 31 Aar.

Macheprang har i den lange Aarrække vundet Navn som en udmærket dygtig Landmand; hans Kvægbesætning paa Nakkebølle har Ry langt ud

over Egnen, og hans fortrinlige Behandling af Agre og Enge og Dyrkningsmaade af Jorderne har lige saa fuldt som hans Forædling af Husdyrene haft en gavnlig og glædelig Indflydelse paa mange af Omegnens Bønder gjennem det gode Exempel. Fra hans Forpagtergaarde er der udgaaet mange særdeles dygtige Landmænd, som har nydt godt af hans praktiske Vejledning.

Ved Siden af sin Virksomhed som Landmand har Macheprang med Dygtighed varetaget forskjellige kommunale og andre Tillidshverv.

Forpagter Hansen, Nedergaard.

Jørgen Hansen fødtes den 23. Juli 1824. Han begyndte i smaa Kaar, men han ejede en ualmindelig praktisk økonomisk Sans og arbejdede sig efterhaanden frem saaledes, at han i en Periode af sit Liv havde den mest udstrakte Virksomhed, nogen Landmand har haft vistnok i hele Norden. I Begyndelsen af 50-erne blev han Forpagter af Nedergaard paa Langeland, og 10 Aar efter havde han ikke mindre end 10 Gaarde i Forpagtning paa Langeland, Fyn og Sjælland. Der var en Tid, hvor han endog havde 12 forskjellige Landbrug at passe, dels som Forpagter dels som Ejer, foruden Bedrifter som Møller, Savværk, Bryggerier, o. s. v. Og han

nøjedes ikke med Danmark, men gik ogsaa over til Sverige, hvor han erhvervede den store Ejendom Kadesjø ved Rydsgaard Station. Intet Under, at han derfor fik Navn af „Generalforpagteren“. Han styrede alt selv og kunde alligevel faa Tid til f. Ex. at være Medlem af Svendborg Amtsraad i 12 Aar uden at forsømme et eneste Møde. Han var heller ikke bange for at indlade sig paa saa vovelige Foretagender som Udtørringer. Han inddæmmede, opdyrkede og beplantede Siø og Skovø mellem Taasinge og Langeland, og han var med om at udtørre Graastens Nor paa Ærø. Paa Grund af sit Kjendskab til denne Øs Forhold blev han i sin Tid Medlem af Overkommissionen til Bonitering af Øen. Udvikling af Dampskibs- og Telegrafforbindelser var selvfølgelig noget for en saa virksom Mand, og Langeland kan da ogsaa takke ham for Anlægget af Lohals Havn, den ordnede Dampskibsforbindelse ved Anskaffelsen af Dampskibet „Spodsbjerg“ og for Telegrafforbindelsen mellem Rudkjøbing og Lohals. „Generalforpagteren“ var en elskværdig og livsglad Mand, og hvor han traadte ind i en Forsamling af Standsfæller, fulgte Fornøjeligheden altid efter; thi han var ualmindelig afholdt af alle. Han døde den 8. Februar 1887.

Husmand M. Johansen, Sødinge.

Mads Johansen er født i Sødinge ved Ringe 1833. Han fik som Barn kun almindelig Undervisning i Almueskolen, men har senere ved Selvstudium lagt sig efter bl. a. Kemi, Fysik, Fysiologi og Botanik. I sit 25de Aar begyndte han af Lyst at prøve, hvad en Huslod kunde indbringe ved Spadekultur og Roedyrkning. Efter 10 Aars Prøve kom han til det Resultat, at det var en alt for lille Løn for det store Arbejde og for den Kunstgødning, der nødvendigvis skulde til. Han prøvede da at sætte Frøavl af Roer ved Siden, og dette viste sig lønnende i nogen Tid, indtil Frøpriserne dalede saa lavt, at en Husmand med

Familie heller ikke paa den Maade kunde leve anstændig af sin Lod. Saa gjorde han et tredje Forsøg, i det han gav sig til at dyrke Havesager, og dette gik godt, saa længe der kunde findes Afsætning paa det hjemlige Marked.

Men da der ogsaa her viste sig Overproduktion, fik han Tanken om Dyrkning af Havesager til Export til Udlandet, og for denne Tanke har han senere arbejdet med stor Udholdenhed og Energi. Han skaffede sig ad skriftlig Vej Oplysning om, hvorledes Tyskland, Holland, Belgien, Frankrig og Amerika sendte store Partier Havesager til England, og han mente da, at Danmark kunde gjøre det samme. Han fik Vilkaarene for Forsendelse og Salg undersøgte, og han fik dannet en Forening til Tankens Realisation efter hollandsk Mønster. Den 6. Decbr. stiftedes Foreningen ved et Møde i Odense, hvor han udviklede Opgavens Betydning særlig for Husmænd, der paa den Vis kunde finde Beskæftigelse ved deres egen Lod i Stedet for ved Daglejerarbejde. Der begyndtes med 26 Medlemmer, men der er nu ca. 900. Ved Siden af at fremme Export af Havesager arbejder Foreningen for at omdanne vore Frugter til Vine og Konserveartikler, hvad der er en Opgave af ikke ringe nationaløkonomisk Betydning. M. Johansen virker stadig som Foreningens Formand, og skjønt hans hele Tid optages deraf, har han dog ikke hidtil faaet noget Vederlag derfor. Hans Energi holdes oppe ved Haabet om, at Sagen vistnok har en stor Fremtid for sig.

Gaardejer N. Rasmussen Søkilde, Fleninge.

Niels Rasmussen Søkilde er født i Fleninge paa Fyn den 2. August 1837. Sin Barndomsundervisning fik han i Almueskolen, men da han viste let Nemme og megen Lærelyst, fik han desuden nogen Extraundervisning i Tegning, Tysk m. m.

Ved Selvstudium begyndte han imidlertid tidlig at lægge Grunden til den flersidige Kundskab, der har stillet ham i første Række blandt hans Standsfæller. Han var allerede som 12 Aars Dreng en flittig Samler, der gjorde Uddrag af alt, hvad han læste, især om gamle Slotte, Herregaarde og Kirker. Efter sin Konfirmation dyrkede han særlig Lokalhistorie og Poesi, og navnlig med den førstnævnte

Passion blev det til Alvor. I 1870 udgav han „Gamle og ny Minder om Brahetrolleborg og Omegn“, hvilke han som Ungkarl havde indsamlet om Aftenen efter Dagens Arbejde. Senere har han udgivet en Række Skrifter af beslægtet Art, og desuden har han skrevet en Række Pjecer af forskjelligartet landøkonomisk Indhold, deriblandt om Frugthaven. Af Landhusholdningsselskabet fik han tilstaaet 1000 Kr. for en Prisafhandling i Anledning af Jubelaaret for Stavnsbaandets Løsning. Med offentlig Understøttelse har han foretaget forskjellige Rejser i Ind- og Udland, væsentlig for at studere Frugttrækulturen.

Rasmussen Søkilde driver sin Fædernegaard som en Mønstergaard, hvor Huggehuset ikke er det, der mindst vækker Opmærksomhed hos de mange Gjæster. — I Aarenes Løb har der været overdraget ham forskjellige offentlige Tillidshverv, og ved den nordiske Udstilling har han Sæde i flere Udvalg.

Kammerherre Fr. Buchwald, Gudumlund.

Friderich v. Buchwald fødtes paa Gudumlund ved Aalborg 1747. Hans Navn er hovedsagelig knyttet til dette Sted, skjønt hans Virksomhed for en Del foregik andre Steder. Han begyndte som Diplomat og var i nogle Aar Legationssekretær i St. Petersborg og i Wien, men ombyttede snart dette temmelig uvirksomme Liv med en Stilling hjemme i den højere Administration, i det han 1776 blev Amtmand i Dronningsborgs-, Silkeborgs- og Mariager Amter og 1789 Stiftamtmand i Fyn. 1798 tog han imidlertid Afsked og henlevede Resten af sit Liv dels i Tyskland, dels i Italien, hvor han døde i Pisa 1814.

Han var en dygtig Embedsmand, men den største Fortjeneste har han dog indlagt sig som Landbruger. For Gudumlunds Bønder var han en Velgjører. Han eftergav de ham tilhørende Konge- og Kirketiender og overtog selv Udredelsen af Præstetienden imod

at han som Vederlag fik deres Parter i en Hedebakke, som han saa opdyrkede og omskabte til en Forpagtergaard „Tiendegaarden“. Gudum og Lillevorde Sogne er som Følge heraf de eneste i Landet, hvis ufri Jord er tiendefri. Han begyndte ogsaa en Slags Dræning ved Nedlæggelse af udborede Træstammer til det skadelige Vands Afledning. Han anlagde en omfattende Fabriksvirksomhed med Kalkbrænderi og Teglværk, Linnedvæveri, Garveri m. m. og lod grave en Kanal paa over en Mils Længde fra Lindeborg Aa gjennem Gudum Sogn og ud til et sejlbart Sted i Aaen nær Udløbet i Limfjorden. Store Strækninger af Omegnen blev derved til at dyrke, samtidig med at en bekvem Færdselsvej skabtes for Ud- og Indførsel. I flere Smaaskrifter har han paa en frisindet Maade behandlet landøkonomiske Spørgsmaal.

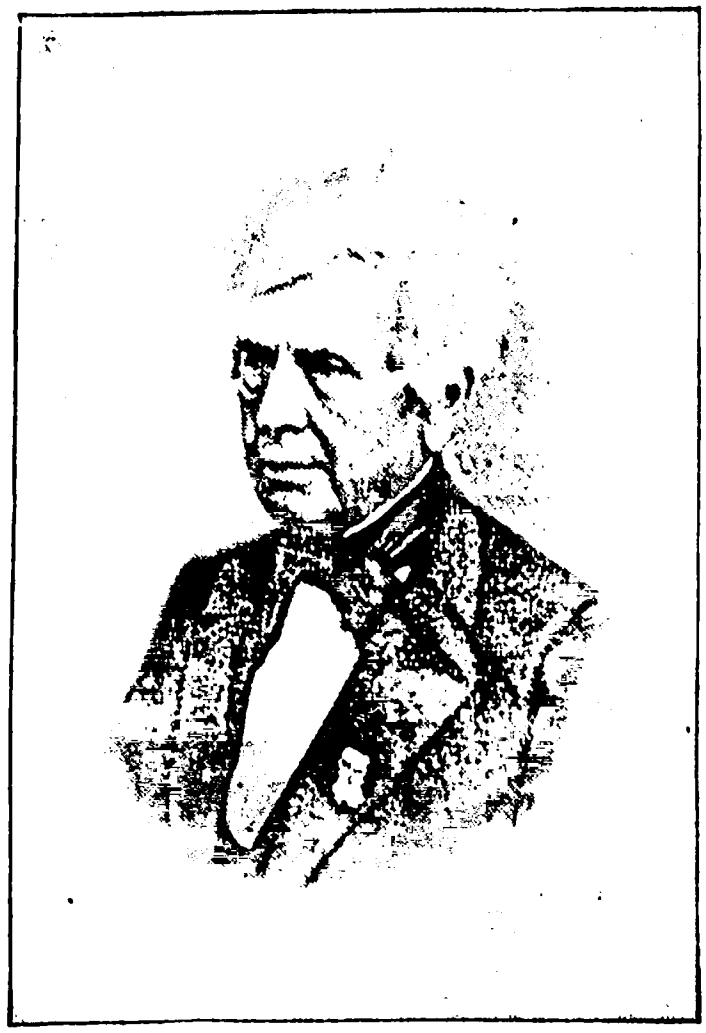
Konsistorialraad Bjerregaar Hjermind.

Hans Bjerregaard fødtes den 22. Febr. 1766 og var en Søn af „den lærde Bonde“ Hans Jensen (Bjerregaard) i Gjentofte. Efter at være bleven Student fra Slagelse Skole, tog han theologisk Embedsexamen i Kjøbenhavn, og i 1798 blev han kaldet til Sognepræst for Hjermind Menighed i Jylland, hvilket Embede han beklædte i 59 Aar.

Foruden at være en særdeles virksom og nidkjær Præst, arbejdede han for Folkeoplysning og Landbovæsens Fremme med en enestaaende Flid og Ihærdighed. Han var stadig paa Færde i Sognenes Skoler, hvis Undervisning han paa flere Maader fremmede, og derhos virkede han paa Beboerne i Hjermind Sogn saaledes, at han fik dem til at foretage Udskiftning af Jorderne og mange Forbedringer i Driften. Han arbejdede ogsaa stedse med usvækket

Iver for Træplantnings Fremme, i hvilken Henseende han fra sin Træskole uddelte omtrent 4 Millioner Planter til Beboerne i en vid Omkreds. Han var i høj Grad afholdt af Befolkningen, ligesom han paa flere Maader hædredes af Frederik den sjette, der endog en Gang besøgte ham.

Som Vidnesbyrd om Bjerregaards Flid og Viljestyrke kan anføres, at han baade Sommer og Vinter om Morgenen Kl. 4 sad ved Skrivebordet, og at han var i travl Virksomhed den hele Dag for baade materielt og aandelig at sørge for sine Sognebørn. Det berettes om ham, at han aldrig havde drukket Brændevin eller Kaffe, aldrig røget Tobak og aldrig haft Varme i sit Værelse, førend han var 80 Aar. Han bevarede sine Aands- og Legemskræfter i mærkelig Grad usvækkede, indtil han i 1860 døde i en Alder af 94 Aar.

Hofjægermester J. Friis (sen.), Lyngbygaard.

Johannes Friis var født paa Gjedsergaard paa Falster den 13. Marts 1795 og var Søn af Kammerraad J. C. Friis. Efter at have gaaet i Nyborg Skole, kom han for at blive uddannet til Officer ind paa Gjethuset i Kjøbenhavn, hvor han 1812 blev Løjtnant i Rytteriet. Med Prins Ferdinands Dragoner var han 3 Aar i Frankrig, men efter i 6 Aar at have ligget i Garnison i Aarhus, kjøbte han 1826 Lyngbygaard i Aarhus Amt for 44,000 Rdlr., og det følgende Aar tog han Afsked som Ritmester.

Kort efter, at han havde overtaget Lyngbygaard, brændte den ned til Grunden, hvorved han led et stort Tab, da Forsikringen for Besætning og Inven-

tarium just var udløben den Dag, da Branden udbrød. Imidlertid fik han det følgende Aar Gaarden bygget op af Grundmur, hvortil Stenene brændtes paa Gaardens egen Mark. I 1830 begyndte han med systematisk Vandafledning ved aabne Grøfter over hele Marken. I 1839 blev Hoveriet afløst, og derefter begyndte Mergling af hvert Aars Brakmark. Dræningsarbejdet begyndte i 1855. Fra 1850 bortsolgtes største Delen af Bondergodset til Fæsterne, og i 1874 overdrog han Ejendommen til sin Søn, den nuværende Besidder. Han flyttede saa til Kjøbenhavn, hvor han døde 1877.

Hofjægermester Friis var en særdeles virksom og dygtig Landmand. Han var som gammel Kavalerist en Ven af den ædle Hesteavls Fremme, og han var med i første Række i den Bevægelse, der i Trediverne bl. a. førte til Væddeløbene i Randers og Slagelse. Derhos virkede han ivrig for Forsikringsvæsen. Han fik i 1840 dannet „Brandassuranceforeningen for rørlige Ejendele i Nørrejylland", for hvis Repræsentantskab han i mere end en Menneskealder var Formand, ligesom han ogsaa var med at stifte Aarhus Landboforening. I den Viborgske Stænderforsamling havde han Sæde, og derefter blev han Medlem af Landstinget, fra 1866 som kongevalgt. Af Sogneforstanderskab, Amtsraad osv. var han et meget virksomt Medlem lige fra den Tid, da disse Institutioner blev til. — Han var særdeles afholdt blandt Landmændene, der ved flere Lejligheder gav ham Beviser paa deres Agtelse.

Gaardejer Ole Kirk, Ebbensgaard.

Ole Kirk fødtes 1789 og var henved 88 Aar, da han døde. Efter at have været i Besiddelse af et Par mindre Ejendomme i Stadil Sogn, kjøbte han Gaarden Ebbensgaard i Ulfborg Sogn, og det er her, at han har udfoldet en, navnlig for det mindre Landbrug, betydningsfuld Virksomhed paa alle Omraader, ved at vise, hvorledes man skulde benytte de lokale Forhold og anvende Mergling, Engvanding, Dræning osv., samt ved omhyggeligt Opdræt arbejde paa Kvægavlens Forbedring. Han vedblev stedse at være blandt de første til Forbedringers Indførelse, men under Stændertiden blev hans Evner stærkt beslaglagte til andet Brug, i det han fra 1836—48 uaf-

brudt var Medlem af den nørrejyske Stænderforsamling, hvor han var den mest fremtrædende Repræsentant for Bondestanden. Han blev ogsaa Medlem af den grundlovgivende Rigsdag, men trak sig 1853 tilbage fra aktiv Deltagelse i det politiske Liv. Han arbejdede i mange Aar sammen med Etatsraad Tang til Nørre Vosborg og den bekjendte Agronom, Provst Krarup i Ulvborg.

Proprietær L. U. la Cour, Skærsø.

Lauritz Ulrik la Cour var født i Odder den 6. April 1802. Da hans Fader tidlig døde, kom han i Huset hos en af Datidens dygtigste Landmænd, Krigsraad Møller til Rodstenseje (hædret med Landhusholdningsselskabets Guldmedalje). 23 Aar gammel kjøbte han Hovedgaarden Skærsø ved Æbeltoft, et tidligere Stamhus, som Statskassen havde overtaget for Skatterestancer. Den var i højeste Grad forsømt, men gav netop derved en ypperlig Lejlighed for la Cour til at godtgjøre sin store Dygtighed som tænksom og fremadskridende Landmand. Han blev en vid Kreds Banebryder for den Række Fremskridt,

der betegner de 50 Aar fra 1825—75. Han havde sin Styrke i alt, hvad der vedrører en fortrinlig Dyrkning af Jorden, men var ogsaa meget anset for sin ypperlige Studefedning og sine vellykkede Hedeplantninger. Dette i Forbindelse med hans stilfærdige, solide og retskafne Karakter bragte ham mange Tillidshverv i Sogne- og Amtskommunen, Landvæsenskommissioner o. l. Ved første Valg til Viborg Stænderforsamling, 1834, fik han Plads i denne, og 1858 mødte han som Folketingsmand for Randers 5te. Hans faste Kristentro og store Fædrelandskjærlighed og Gavmildhed gjorde ham end yderligere afholdt og agtet, og endnu lever Mindet om gamle la Cour i kjærlig Erindring hos de mange, der kjendte ham og hans gjæstmilde Hjem paa Skærsø, hvor han døde den 27. Febr. 1875, 6 Dage efter fulgt af sin lige sindede og lige agtede Hustru, Ellen Kirstine Poulsen, saa de efter 42 lykkelige Aars Ægteskab stedes i samme Grav.

Etatsraad Tang, Nørre-Vosborg.

Andreas Evald Meinert Tang fødtes paa Vosborg den 26. Maj 1803. Hans Bedstefader havde været Fæstebonde paa Godset, som hans Fader, der var Kjøbmand i Ringkjøbing, kjøbte efter Landsdommer Leth. Sønnen gik i Ribe Katedralskole 1816—21 og lærte Landvæsenet paa Grünhaus ved Lütjenburg og Bons ved Lübeck 1821—23. Han gjorde i disse Aar en Fodvandring omkring i Tyskland, ligesom han senere gjorde forskjellige Rejser der samt i Italien, Schweiz, Frankrig, Belgien, Holland, England, Sverige og Norge. I 1825 blev han Ejer af sin Fædernegaard Nørre Vosborg, hvis spredte Stykker han atter samlede, og desuden kjøbte han Tid efter anden Gjørding, Vemb og Bur Kirker,

Skjærum Mølle og Skjærumbro Kro, Nees Mølle med Brunsled samt Stenum Mosegaard m. m. Han forbedrede Driften paa Jordegodset, virkede for Træplantning, for Heders Opdyrkning, anlagde Brænderi med Studeopdrætning og iværksatte i øvrigt forskjellige Reformer, der baade kom hans eget og andres Landbrug til Gode. Ved Siden af sin lange politiske Virksomhed udfyldte han en Mængde Tillidshverv i Landvæsenskommissioner, Sparekasse, Brandassuranceforeninger, Stutterikommission osv. Han var ikke blot en meget virksom, men ogsaa en godgjørende Mand, der efterlod sig et smukt Minde i vide Kredse, da han døde i en Alder af ca. 70 Aar.

med
for-
træ-
ideri
kjel-
dres
iske
rv i
ssu-
var
god-
vide

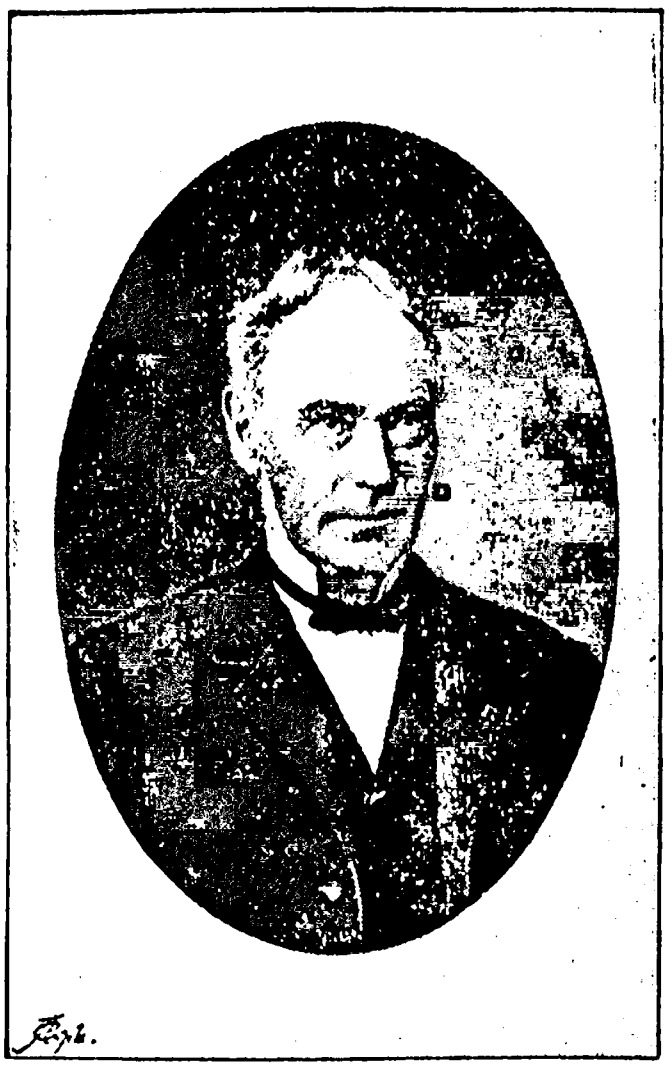

Etatsraad J. C. Nyholm, Baggesvogn.

Joh. Christoffer Nyholm var født den 24. November 1803 paa Thurebyholm, og han døde den 27. Jan. 1867 paa Baggesvogn. Denne Ejendom kjøbte han i 1837, og han drev den til sin Død paa en saadan Maade, at han vandt Ry som en særdeles dygtig Landmand, der i Landet „nord for Lov og Ret“ gik i Spidsen for Udviklingen paa flere af Landbrugets Omraader. Han kom derved stundum til at tage Stødet af for andre, der kunde drage sig hans Erfaringer til Nytte. Efter Datidens Forædlingsteorier virkede han ivrig for Kvægavlen ved Udbredelse af Ayrshirekvæg og for Hesteavlen ved York-

shirehingste, og selv om der ikke i Længden spandtes Silke derved, bidrog disse Bestræbelser dog til at aabne Øjnene for Landracernes Betydning og deraf følgende Forædling.

I nogle Aar ejede han foruden Baggesvogn bl. a. den smukke og minderige Ejendom Dronninggaard ved Furesøen, og ogsaa her satte hans rastløse Aand og hans Indsigt som Landmand sig flere Spor. Hans Hovedvirksomhed er imidlertid knyttet til Baggesvogn og Egnen der omkring, hvor han var afholdt og anset som en Mand, der altid var rede til at staa sine Standsfæller bi med Raad og Daad, saaledes at Navnet Nyholm fik en god Klang overalt i Vendsyssel.

Etatsraad Branth, Klarupgaard.

A. Branth er født 1810 i Holsten af danske Forældre. Faderen var Embedsmand der, og efter hans Død flyttede Moderen med sin 9 Aar gamle Søn til Kjøbenhavn, hvor han blev Student 1828 og juridisk Kandidat 1834. Aaret efter blev han ansat som Regimentskvartermester ved 3dje jyske Infanteriregiment i Aalborg, hvor han forblev, indtil han ved Hærreduktionen i 1842 erholdt sin Afsked med Titel af Overkrigskommissær.

Herefter kastede han sig over Landvæsenet, for hvilket han senere har udfoldet en mønsterværdig Virken. Sine første Landbrugserfaringer erhvervede han sig paa Høstemark i Mov Sogn, hvilken Gaard

han kjøbte, da han forlod Militærlivet. Efter at have afhændet denne Gaard i 1848, kjøbte han Klarupgaard med Gods.

Denne Ejendom er bleven fuldstændig forvandlet under Etatsraad Branths virksomme Hænder. Bøndergodset er nu væsentlig solgt til Selveje, Hovedgaardens Bygninger er blevne fornyede, og dens Marker er særdeles veldrevne, Kreaturbestanden, ikke mindst Hestebesætningen, er af første Sort, og den hele Bedrift er ført op i Højde med Tidens Krav til et veldrevet Landbrug.

Branth har paa mange Maader virket for Almenvellet, og særlig har hans store hippologiske Indsigt været taget i Beslag. Siden 1854 har han stadig været valgt som Hestedommer ved samtlige danske Landmandsforsamlinger. I en Aarrække har han været Medlem af Aalborg Amts Hingstekommission, ligesom han ogsaa efter Indenrigsministeriets Opfordring har forestaaet Hingsteskuerne i Jyllands fire nordligste Amter. Han har stadig staaet i et godt Forhold til Befolkningen, der flere Gange har hædret ham, baade ved offentlige kommunale Valg og ved private Lejligheder.

Generalkonsul Pontoppidan, Constantinsborg.

Hendrik Pontoppidan er født den 21de Marts 1814 i Thistedegnen og kom først til Kjøbenhavn, derefter til Hamborg, hvor han 1841 stiftede det senere saa vidt og vel bekjendte Firma, H. Pontoppidan & Co. — Siden 1848 har han været dansk Generalkonsul i Hamborg og i al den Tid indtaget en fremragende Stilling der som Kjøbmand, ligesom mange Landsmænd i alle disse Aar vil mindes hans store Redebonhed til at hjælpe med Raad og med Daad.

Det danske Landbrug har altid haft en varm Ven i Pontoppidan, og 1867 kjøbte han det smukt beliggende Constantinsborg ved Aarhus for selv at

blive Landmand, saa vidt hans øvrige Virksomhed tillod dette. Denne den Gang meget forsømte Ejendom blev helt ombygget, Mønstermejeri anlagt, kort sagt alt blev sat i fortrinlig Stand; mangfoldige — for Landmænd i Almindelighed alt for kostbare — Forsøg er gjorte der, og Ejeren blev aldrig træt af ogsaa paa denne Maade at søge at fremme, hvad han ansaa for gavnligt og godt. I øvrigt er der næppe noget Foretagende i Danmark, som direkte eller indirekte har været til Gavn for Landbruget, uden at det er blevet støttet af Pontoppidan. Han medvirkede til Oprettelsen af de jyske Provinsbanker, til Etableringen af de første Svineslagterier, og hvorledes begge Dele har udviklet sig, er nu vel bekjendt; han har meget væsentlig hjulpet til Realisationen af Planen om de samvirkende jyske Landboforeninger ved at give store Gaver til alle de Formaal, som disse Foreninger har sat sig; han har ved at beplante 1300 Tønder Land Hede i Herningegnen vist sin store Interesse for denne Jyllands Velfærdssag; han var desuden Medstifter af den første Forening til „Hønseavlens og Æggeexportens Fremme", og han har ligeledes været en Støtte for de første Bestræbelser til Udførsel af Havesager; kort sagt intet nyttigt Foretagende har manglet hans Hjælp.

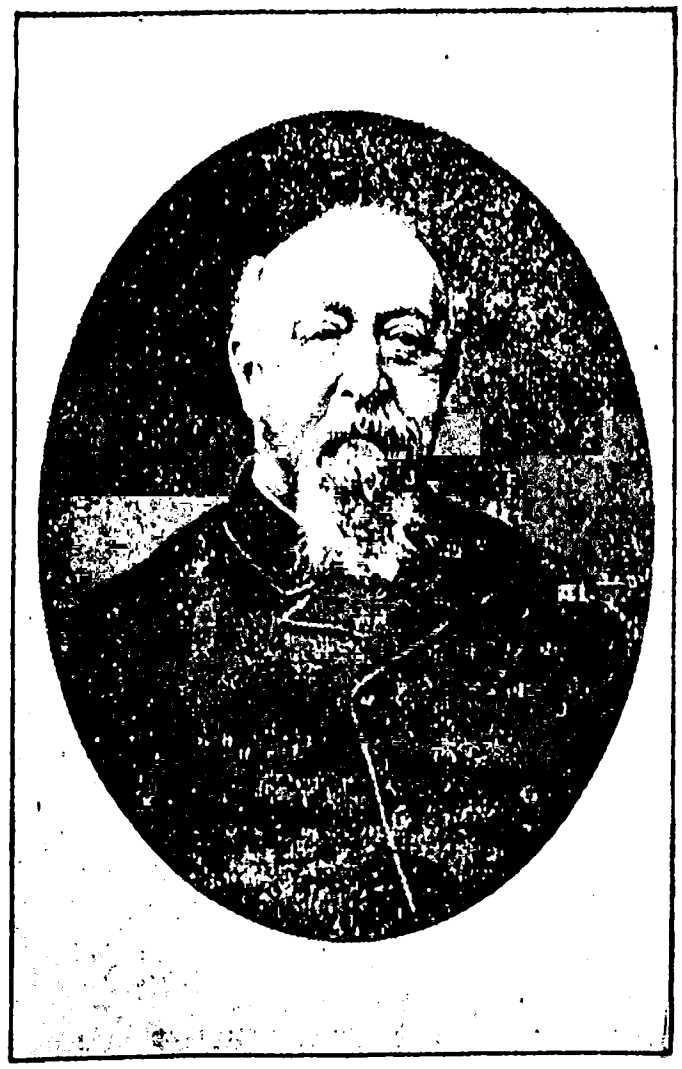
Pontoppidan er Æresmedlem af følgende danske Selskaber: „Det danske Hedeselskab", Foreningen for jyske Landboforeninger", „Aarhus Landboforening", „Aalborg Amts Landboforening", „Dansk Biavlerforening og „Dansk Fiskeriexport Forening".

Kammerherre Rosenørn-Teilmann, Nørholm.

Christian Peter Theodor Rosenørn-Teilmann var født den 17. Septbr. 1817 paa Rindomgaard ved Ringkjøbing, hvor hans Fader den Gang var Amtmand. Han blev Student fra Sorø 1835 og juridisk Kandidat 1841. Han blev 1850 Sekretær hos Indenrigsministeren, saa Borgmester og Byfoged i Fredericia, 1853 Herredsfoged og Skriver i Skads Herred; 1859 entledigedes han. Derefter bestyrede han Stamhuset Nørholm ved Varde, hvilken Ejendom han i Forening med sin Hustru senere arvede efter deres Faster. I 1865 blev han Kultusminister og i 1867 Justitsminister. Han entledigedes 1868 og døde paa Orebygaard 1879.

Med Hensyn til hans Virksomhed for Landbruget kan det siges, at han omfattede dette med stor Interesse, og at der i hans Tid paa Nørholm blev udført adskillige Drænings-, Engvandings- og Opdyrkningsarbejder, ligesom der ved den ene af Stamhusets Hovedgaarde, Lunderup, blev anlagt og bygget en Afbyggergaard. En overvejende Del af Fæstegodset, af hvilket der nu intet mere er tilbage, afhændedes just i hans Besiddelsestid for meget moderate Kjøbesummer, hvilket indirekte var til Landbrugets Ophjælpning der paa Egnen. Med særlig Lyst og Iver virkede han for Plantningsarbejder, hvoraf han havde megen Glæde, da de gjennemgaaende lykkedes særdeles godt. Disse Plantningsarbejder blev udførte efter en temmelig stor Maalestok, baade som Underplantning i gammel Skov, der uden dette vilde være gaaet i Forfald, og som Tilplantning af Hede.

Lensgreve Frijs, Frijsenborg.

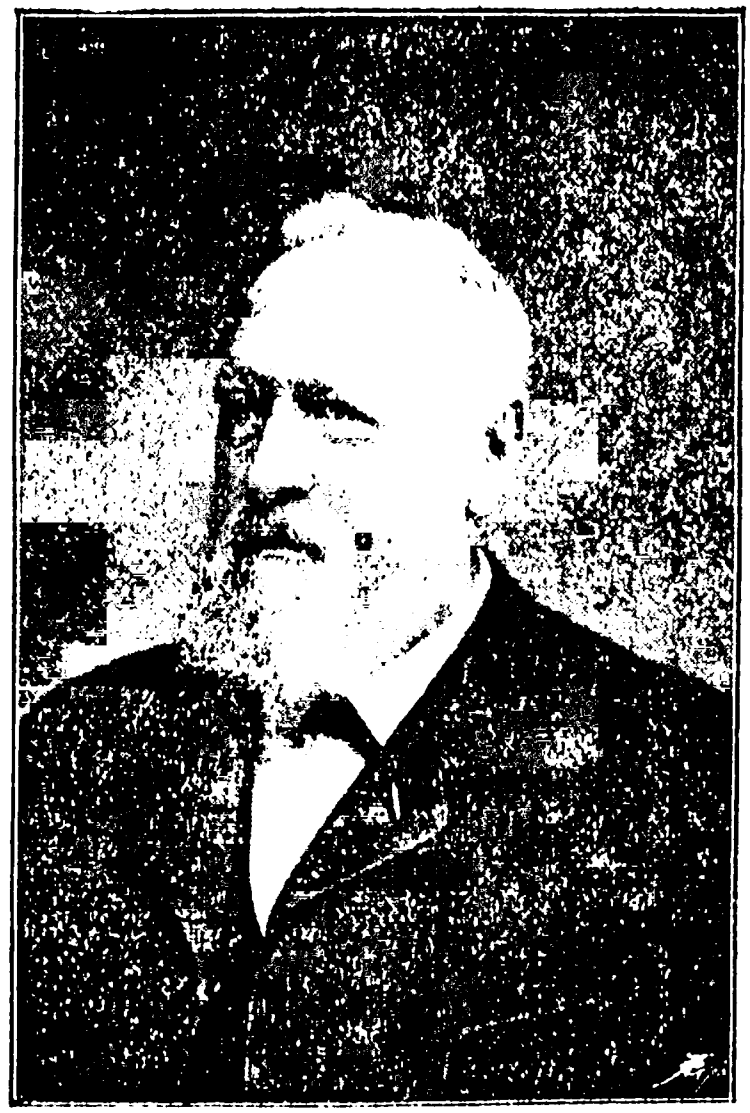
Christian Emil Greve Krag-Juel-Vind-Frijs til Frijsenborg er født den 8. Decbr. 1817. I 1849 overtog han Styrelsen af Frijsenborg Godser, og han forestod denne indtil 1882, da han afstod Grevskabets nordre Del med underliggende Hovedgaarde, Gods, Skove osv. til sin Søn, Grev Mogens Frijs. Selv tog han Bolig paa Hovedgaarden Boller ved Horsens.

Frijsenborg Godser svarede oprindelig, førend Fæstegodset bortsolgtes, til ca. 8 Kvadratmil i Størrelse, med henved en halv Snes store Herregaarde, og det følger allerede heraf, at dets Ihændehavers Godsadministration maatte blive af særdeles stor Be-

tydning for Landet. Men dertil kommer, at Grev Frijs stedse har sat en Ære i at gaa i Spidsen for Landbrugsreformer paa de forskjellige Omraader. Han har selv taget Initiativet til mange Fremskridt i saa Henseende, og navnlig har han ført sin Skovbrugsdrift, til Dels ved Hjælp af Fabriken „Bastian", frem til et for andre af Landets Egne lysende Exempel; men derhos har han altid været villig til med Raad og Daad at støtte Godsets Forpagtere, Fæstere og Selvejere, naar de vilde sætte gavnlige Reformer i Værk.

Den overordentlige Indflydelse, som Lensgreve Frijs har haft paa Landets Styrelse som mangeaarig Minister og Rigsdagsmand, er det ikke her Stedet nærmere at omtale; det maa være nok at sige, at den ogsaa for Landbruget har været af fremragende Betydning paa mange Punkter.

Ved den store nordiske Udstilling 1888 indtager Grev Frijs Ærespladsen som Komiteens Præsident.

Etatsraad Eckardt, Ørumgaard.

Chr. Eckardt er født den 3. Juli 1823 i Helsingør, hvor hans Fader var Kjøbmand. Han blev Student fra Borgerdydskolen paa Kristianshavn og studerede nogle Aar Jura, indtil han i 1846 — kjed af Udsigten til at blive Embedsmand under Enevælden — gav sig til at lære praktisk Landvæsen.

Da Krigen kom i 1848, gik Eckardt med som frivillig. Ved de Strabadser, han maatte udstaa, paadrog han sig en svær Sygdom, efter hvilken han nogle Aar rejste i Udlandet. Kort efter sin Hjemkomst i 1851 kjøbte han Ørumgaard ved Vejle.

Den Virksomhed, han siden har udfoldet her, har været betydelig og i flere Henseender mønster-

gyldig. Han var den første, der forsøgte Dræning i Jylland, og han er altid gaaet i Spidsen med at gjøre ny Forsøg. Hans Avlsbrug, Kvægbesætning og Mejeri er ofte baade offentlig og privat blandt Landmænd blevne nævnte i første Række, ligesom ogsaa Redskaber og Drift paa Ørumgaard altid har været holdte paa Højde af Tiden.

Derhos har han i Foreninger, Raad, Komiteer, Udvalg og paa forskjellige andre Maader virket for Landbrugets Fremme og det almene bedste. I Begyndelsen af Halvfjerdserne arbejdede han for Oprettelsen af en Alderdomsforsørgelseskasse for Vejle Amt, som han ogsaa fik kaldt til Live, og som endnu bestaar under Amtsraadets Garanti. I 1881 begyndte han at virke for Samarbejde til Udryddelse af Oldenborrer, en Sag, der jo siden er kommen i god Gænge. I Forening med Proprietær Heide og enkelte andre Landmænd stiftede han for 15 Aar siden Fællesforeningen af jyske Landboforeninger, der har virket til meget Held for Landbruget i Jylland og er bleven fulgt af tilsvarende Foreninger for Sjælland og Fyn. I en Række af Aar har Eckardt været Medlem af Sogneraad og Amtsraad, ligesom han ogsaa i nogle Aar har repræsenteret Vejle Amts 5te Kreds i Folketinget. Ved Landmandsmøder har han holdt en Mængde Foredrag rundt om i Landet.

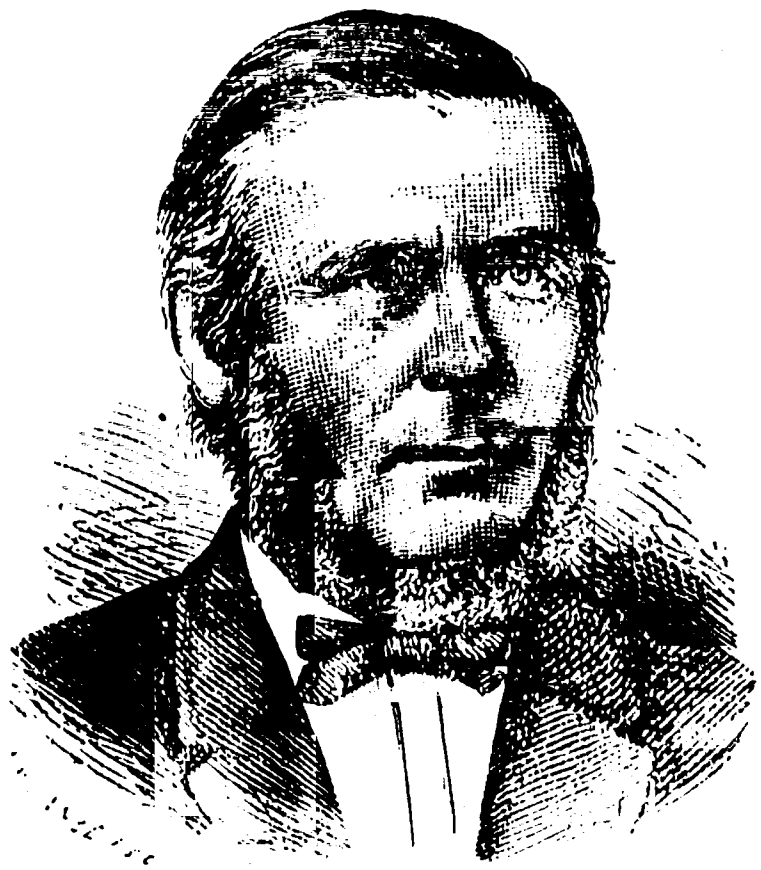

Proprietær Carøe, Skærvad.

C. F. Carøe er født i Horsens, hvor hans Fader var Borgmester. Han kom strax efter Konfirmationen til Landvæsenet, først paa en Gaard i Vejlekanten og senere i Holsten, hvor Landbruget for 50 Aar siden, særlig hvad Mejeridrift angaar, stod højere end i Danmark, der den Gang havde hverken Agerbrugsinstituter eller Landbrugsskoler. Efter 7 Aars Ophold i Holsten kom han som Forvalter til Ourupgaard paa Falster, og i 1848 blev han Forpagter paa Nielsminde i Vendsyssel. I Løbet af 9 Aar fik han god Skik paa denne meget forsømte, hidtil ubebote Ejendom, til hvilken han i 1848 indførte den første Tærskemaskine i Vendsys-

sel. I 1857 kjøbte han i Forbindelse med sin Broder, Etatsraad Carøe, Hovedgaarden Skærvad, som han endnu driver.

Ved Overtagelsen var Skærvad i en temmelig simpel Stand, medens den nu fremtræder som en vel dreven Ejendom med en udsøgt Besætning paa ca. 300 Kreaturer. Mejeriprodukterne har et særdeles godt Ry paa sig, og Skærvad er ogsaa bekjendt for at levere fin Maltbyg. Ejendommens Bygninger er forsynede og indrettede med alle Nutidens Krav for Øje. Der er fremkaldt smukke Park- og Haveanlæg, og en vel lykket Plantage paa 200 Tdr. Land var plantet, allerede før Hedeselskabet tog denne Sag op. — Carøe har, siden han i 1848 for første Gang valgtes ind i Bestyrelsen for Aalborg Amts landøkonomiske Selskab, beklædt en overvældende Mængde Tillidshverv. Han var Medstifter af Grenaa Landbrugsforening, hvis Formand han var, indtil han i 1883 frasagde sig dette Hverv. Han har i mere end en Menneskealder været Dommer ved Landmandsforsamlinger og Udstillinger, og han har her staaet i første Række som Forkæmper for, at der i Jylland skulde holdes paa ren jysk Race af Malkekvæg. Han var den første danske Landmand, som indsendte Prøver af Kunstgødning og Oljekager fra forskjellige Fabriker og ved Landhusholdningsselskabet fik udvirket, at Produkterne analyseredes og Analyserne offentliggjordes. Over 100 unge Landmænd har faaet deres Uddannelse hos Carøe, der ved flere Lejligheder er bleven hædret af dem og af Egnens Beboere.

Inspektør Buus, Rosvang.

Niels Peter Jensen Buus var født den 6. Februar 1835 i en Gaardejerfamilie i Aalborgegnen, og han døde den 10. April 1886 paa Rosvang ved Sjørring Sø.

Efter i 1856 at have taget Landbrugsexamen ved polyteknisk Læreanstalt som den første danske Landbrugskandidat og efter at have gjennemgaaet et Kursus paa Næsgaard, kom han til Konferensraad Tesdorpf, hos hvem han først var Forvalter og senere Bestyrer. I 1867 blev han Inspektør ved den nylig udtørrede Sjørring Sø, hvis Bund endnu ikke var tør og ikke dyrket.

Der var her noget for en virkelysten Mand at tage fat i. Og længe varede det ikke, inden han fik Skik paa Søbunden, og den nylig anlagte Avlsgaard

„Rosvang“ voxede frem som en Mønstergaard, bl. a. med storslaaet Frøavl og en næsten enestaaende Kvægbesætning. Det Mesterskab, han lagde for Dagen i Valget af Køer, kom ikke blot Rosvang, men ogsaa andre Gaarde til gode, og det skyldes væsentlig ham, at det gamle Fedeland Thy forholdsvis hurtig gik over til en fremskreden Mejeridrift.

Ved Siden af hans praktiske Virksomhed, der var mønstergyldig paa alle Omraader, tog han livlig Del i Foreningslivet. Han var i lang Tid Sjælen i Thylands landøkonomiske Selskab. Ved Foredrag og som Deltager i Diskussioner rundt om i Landet fik han rig Lejlighed til at godtgjøre sin store Indsigt i og sin udelte Interesse for Landbruget. Han har ogsaa skrevet en Del Artikler om Malkekvæget i Landbrugsblade og Dagblade samt en Bog, „Malkekvægets Behandling Sommer og Vinter“, som har gjort stor Gavn her hjemme og ogsaa er bleven oversat paa Svensk, Engelsk og Tysk. Da Foreningen af jyske Landboforeninger blev dannet, viste han virksom Interesse for at føre denne Sag frem. I en Aarrække var han et særdeles indflydelsesrigt Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, og flere Gange var det paatænkt at gjøre ham til Præsident i Selskabet, men han vægrede sig ved at modtage dette Valg, sidste Gang, kort før han døde. Han var da kun 51 Aar gammel.

Proprietær H. Faurschou, Brendstrup.

H. Faurschou er født i Brendstrup ved Aarhus i 1823. I 7 Aar var han Forvalter paa en Gaard paa Mols, og derefter kjøbte han Frederiksminde ved Ebeltoft, hvilken Ejendom han drev fra 1848—56. Han solgte den da og kjøbte sin Fædernegaard i Brendstrup, som han endnu besidder.

Faurschou har her udfoldet en betydelig Virksomhed, særlig som Feder. Han har nu i flere Aar holdt en Besætning af 200 Fedestude hver Vinter. Staldfodring og en stærk Roedrift har hjulpet ham til at kunne holde en saa stor Besætning.

Proprietær Holst, Kloster Mølle.

H. Holst er født den 27. April 1824. Han har drevet Kloster Mølle op til at være en betydelig Bedrift baade i Henseende til Landbrug og til forskjellige industrielle Anlæg. Ved Siden heraf har han røgtet forskjellige Tillidshverv og da navnlig som Formand i Thyrsting-Vrads Herreders Landboforening, hvilken Stilling han paa et Par korte Afbrydelser nær — foranledigede ved Sygdom — har beklædt lige siden 1869.

Godsejer Estrup, Skafføgaard.

Jacob Brønnum Scavenius Estrup er født i Sorø den 16. April 1825 og er Søn af den bekjendte Historiker, Etatsraad Estrup. Han havde tidlig Interesse for Landvæsenet, hvis Sysler stemmede bedst med hans i Ungdommen noget svagelige Helbred. I 1844 blev han Forstkandidat, og senere tog han Landmaalerexamen.

Estrups Betydning for Landbruget fremtræder ikke blot gjennem en Række Love, hvorved han som Minister, særlig som Indenrigsminister i 1865—69, og som Landstingsmand har været medvirkende i første Række paa Jærnbanevæsenets,

Vejvæsenets, Kommunalvæsenets og mange andre Omraader; men han er ogsaa kjendt som en fremragende praktisk-Landmand, der kan tale med baade som Feder og som Smørmand. Efter at han i 1846 var bleven Ejer af Kongsdal paa Sjælland og i 1852 af Skafføgaard i Jylland, gjennemførte han saa vel det ene som det andet Sted betydelige Forbedringer i Driften, og dette gjælder ikke mindst om Skafføgaard, hvor der ved hans Tiltræden var adskilligt at tage fat i.

Førend Politiken i saa høj Graad lagde Beslag paa ham, var han i en Aarrække virksom i Amtsraad, Sogneraad, Landboforeninger m. m. Ved Landmandsforsamlingen i Horsens var han Vicepræsident, en Tid lang var han Repræsentant i Landbygningernes Brandforsikring, og gjennem disse og forskjellige andre Tillidshverv har han haft Lejlighed til at give mange gode Bidrag til Drøftelse og Løsning af Landbrugsspørgsmaal.

Hofjægermester Mourier-Petersen, Rugaard.

Peter Paul Christian Ferdinand Mourier-Petersen er født paa Engelsholm ved Vejle den 9. Juli 1825. I 1843 blev han Student fra Borgerdydsskolen paa Kristianshavn, og 6 Aar senere tog han juridisk Embedsexamen.

Han benyttede imidlertid ikke denne Examen, i det han kastede sig over Landvæsenet. I 1857 kjøbte han Hovedgaarden Rugaard og Frydensberg mellem Grenaa og Æbeltoft. Han udfoldede her en fremragende Virksomked som Landmand og kom selvfølgelig hurtig ind i de landkommunale Raad, ligesom Offentligheden ogsaa paa anden Maade lagde Beslag paa hans Kræfter. Foruden at være Formand for Sogne-

raadet, blev han Medlem af Randers Amtsraad, Landvæsenskommissær, Formand for Jagtafløsningen, Medlem af Bestyrelsen for Randers-Grenaa-Jærnbane osv.

Hans vigtigste og betydningsfuldeste Gjerning fik han imidlertid i 1866, da han blev Formand for det danske Hedeselskab, hvis overordentlig nyttige og frugtbringende Virksomhed han senere har ledet i Forening med Oberstløjtnant Dalgas og Justitssekretær Morville. Den Dygtighed, han her har udfoldet, er anerkjendt og paaskjønnet fra alle Sider, selv om Hovedæren for Hedesagens Udvikling tilkommer Oberstløjtnant Dalgas fremfor nogen anden. — I en lang Aarrække har Hofjægermester Mourier-Petersen haft Sæde i Landstinget.

Etatsraad A. H. Mourier-Petersen, Holbækgaard.

Adolph Herbst Mourier-Petersen er født den 26. November 1826 paa Engelsholm ved Vejle. Efter at have taget Skovbrugsexamen, kjøbte han 1847 Holbækgaard, hvor han hurtig vandt almindelig Anerkjendelse som Landmand, navnlig paa Husdyravlens Omraade. Han dannede saaledes, med det rette Øje for Afstamningens Betydning, en fremragende Stamme af sortbroget jysk Malkekvæg, ligesom han i en lang Aarrække har været en af Danmarks mest ansete Hestekjendere baade som Dommer ved alle Landmandsforsamlinger og Formand i Statshingsteskuekommissionerne i 3 af Jyllands Distrikter. — End-

videre var han i 24 Aar Medlem af Amtsraadet for Randers Amt og har siden 1872 uafbrudt været dette Amts Repræsentant i Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, hvor, saa vel som ved Landmandsmøderne, hans Ord og Stemme stedse har haft særlig Vægt.

Hofjægermester J. Friis, Lyngbygaard.

Johannes Friis er født paa Lyngbygaard ved Aarhus den 10. Sept. 1832. Efter at have gaaet i Skole i Aarhus, studerede han ved polyteknisk Læreanstalt, hvor han særlig lagde sig efter Naturvidenskaberne. I 1855 forlod han Læreanstalten for at sætte sig ind i praktisk Landbrug, og tillige gjennemgik han Kursus paa forskjellige Landvæsensinstituter her hjemme, f. Ex. Hofmansgave, og i Udlandet, navnlig i England.

I 1858 ledede han Dræningsarbejderne paa Lyngbygaard og satte sig samtidig ind i praktisk Mejeridrift. Derefter overtog han i 1859 Avlsgaarden

Lillerup, som han solgte i 1874 for at overtage Lyngbygaard efter Faderen.

Paa Lillerup indførte han strax fra 10. Juni 1859 Vægten i Mejeriet og et dobbelt Bogholderi over Gaardens Drift. Det nøjagtigste Mejeriregnskab med Vægtangivelse paa alle Poster blev i samme Aar optaget paa Marselisborg og Vosnæsgaard ved Aarhus og i Løbet af faa Aar godkjendt over hele Landet. I Forbindelse med Professor Segelcke udarbejdede han derefter de bekjendte Mejeribøger, der senere er blevne uundværlige i Mejeridriften. I Løbet af 3 Aar gjennemførte han et fuldstændigt Dræningsanlæg for hele Lillerups Agerjord, og han begyndte Runkelroekultur i en Del af Marken, hvorved Brak afskaffedes i den Del af Driften.

I Foreningslivet har Friis taget særdeles virksom Del, og der har været botrot ham mange Tillidshverv. Han er eller har været Medstifter af Horsens Landbrugsforening, Tilsynsmand ved Daugaard Landbrugsskole, Dommer ved Landmandsforsamlinger her hjemme og ved internationale Udstillinger i Udlandet, Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, Tilsynsmand ved Veterinær- og Landbohøjskolen, Direktionsmedlem af Brandforsikringen, Medlem af Sogneraad, Amtsraad m. m.

I Anledning af Landhusholdningsselskabets 100 Aars Jubilæum i 1869 blev han efter Præsidiets Indstilling udnævnt til Jægermester, og i Fjor udnævntes han til Hofjægermester.

Forpagter Hansen, Henneberg Ladegaard.

Hans Frederik Hansen er født den 13. Septbr. 1832 i Rønninge paa Fyn, hvor hans Fader var Lærer. Allerede i 14 Aars Alderen blev han Landvæsenselev paa Sanderumgaard, hvor han var i 4 Aar, det sidste Aar som Underforvalter. Han var derefter Forvalter paa forskjellige Gaarde, indtil han overtog Forpagtningen af en Gaard i Store Velling og af Karensdal. Disse Forpagtninger fratraadte han 1869 for at overtage Forpagtningen af Kammerherre de Thygesons Ejendomme Damgaard og Henneberg Ladegaard, hvis Drift han vedblivende forestaar.

Hansen har indført forskjellige Fremskridt af Betydning for Landbruget. Særlig kan det fremhæ-

ves, at han, saa vidt vides, var den første, der indførte Korthornskvæg til Jylland (1869), hvilket siden ved Tillæg er gjennemført med megen Konsekvens, saa at hele Besætningen har lange Stamtavler og nævnes som den bedste i Danmark.

I Foreningslivet har han taget virksom Del. I en Aarrække har han været Formand for Elbo Herreds Landboforening, der i 1885 hædrede ham med værdifulde Gaver som Anerkjendelse for den udmærkede Dygtighed og utrættelige Arbejdsomhed, han har udfoldet i Foreningens Tjeneste. I 1887 blev han af Ministeriet valgt til Medlem af Statsdyrskuekommissionen og Formand for Tyreskuekommissionen i Ribe og Ringkjøbing Amter. Desuden har han været eller er Formand for Skytteforening, Sogneraad m. m.

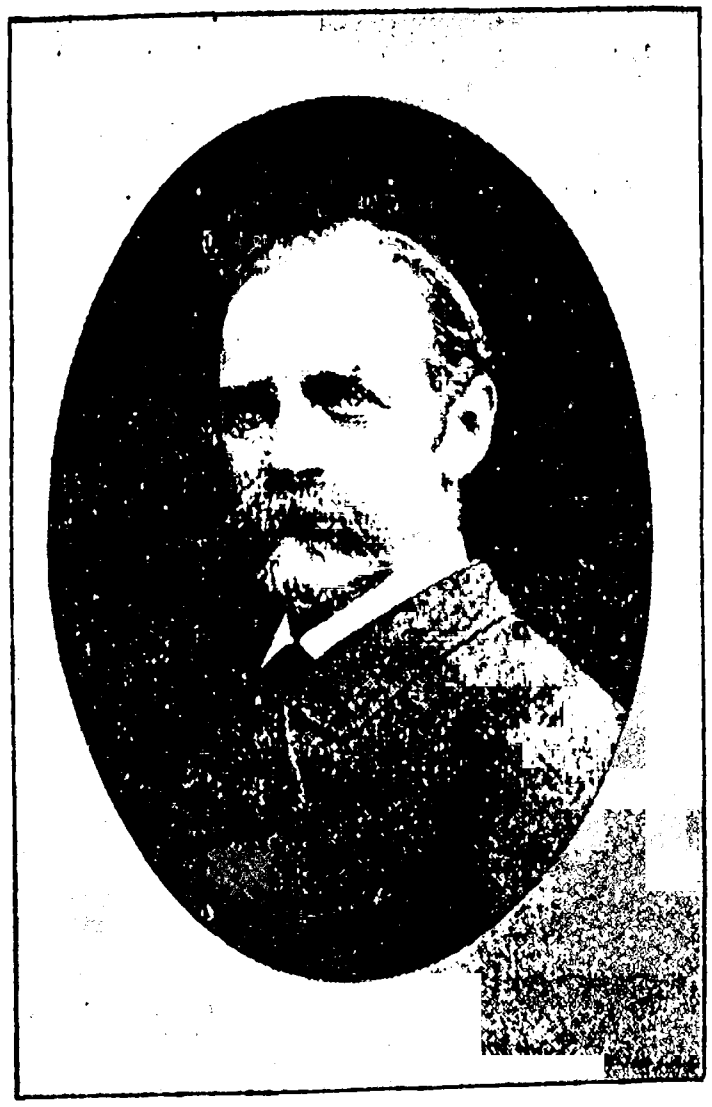
Forpagter Jensen, Rodstenseje.

Christian Frederik Jensen er født den 9. Oktober 1833 i Vejlshuset ved Odder, hvor hans Fader, der var Skovrider ved Rathlousdal, bode. Han fik i sin Barndom en noget spartansk Opdragelse, der hærdede ham og bragte ham forud for hans jævnaldrende. Efter Konfirmationen var han et Par Aar ved Forstvæsenet og lærte saa Landvæsen. Fra sit 19. til sit 22. Aar bestyrede han sin Moders Gaard i Saxild, hvorunder Ejendommen betydelig forbedredes. I 1865 blev han Medejer af Holmgaard i Viborg Amt, hvilken Gaard han bebode, til han i 1869 forpagtede Rodstenseje. Denne sidste Ejendom driver han endnu.

Paa Holmgaard begyndte han med Tillæg af rent jysk Malkekvæg, hvilket han med Held har fortsat paa Rodstenseje. I 1871 begyndte han tillige Tillæg af rent Korthornskvæg, hvortil Stamdyrene indkjøbtes i Skotland. Samtidig indkjøbte han paa Ribe-Tønder-Egnen flere af de mest udprægede Køer af Ballumracen, der ved Krydsning med Korthorn har givet særdeles godt saa vel Fede- som Malkekvæg, hvilket endnu haves paa Rodstenseje i begrænset Antal ved Siden af Tillæget af ren jysk Race.

Jensen har i flere Aar og i større Omfang gjort Prøver med de af hans Broder J. L. Jensen anstillede Forsøg til Forebyggelse af Plantesygdomme. I den med fast Dampkraft og flere dertil hørende gode Indretninger vel ledede Bedrift har i de sidste 19 Aar over 200 unge Mennesker fra Landets forskjellige Egne (og enkelte norske) haft Plads som Landbrugslærlinge. Ikke mindst derved har Rodstensejes Landbrug faaet Betydning i vide Kredse.

af
ar
ge
ne
aa
er
rn
c-
n-
rt
de
en
de
19
ge
s-
d-

Hofjægermester H. Lüttichau, Viskum.

H. Lüttichau er født paa Tjele den 15. Jan. 1834. Efter at have gjennemgaaet det gamle Landkadetakademi, blev han i 1853 Løjtnant ved Dragonerne. Senere tjente han ved Livgarden til Hest, indtil denne i 1866 opløstes. Ved gjentagne Ophold i Udlandet søgte han at uddanne sig videre i militær Retning; han gjennemgik bl. a. en fransk Kavaleriskole og deltog senere i Lejrøvelserne ved Chalons. Under Krigen i 1864 gjorde han Tjeneste som Adjutant hos General Hegermann-Lindencrone.

Ved Hestgardens Ophævelse tog han sin Afsked fra Hæren og lagde sig efter Landvæsen.

Da han havde faaet nogen Uddannelse heri, først forpagtede og senere kjøbte han Hovedgaarden Viskum, og han viste nu snart, at ogsaa her kunde hans praktiske Blik føre ham uden om mange af de Vanskeligheder, som ellers uøvede Landmænd have at kæmpe med.

Men ved Siden af at passe sin Gaards Bedrift har han med virksom Interesse deltaget i det offentlige Liv, og hvad enten det er i de store Landmandsmøder eller i de specielt jyske Sammenkomster eller i Viborg Amts landøkonomiske Forening, hvis Formand han længe har været, træffer man ham altid tagende Del i Diskussionen, ordnende Møderne eller ledende Virksomheden.

Den Tillid, han efterhaanden vandt blandt sine Kolleger, foranledigede ogsaa Repræsentantskabet for den jyske Kreditforening for Landejendomsbesiddere til i 1883 at vælge ham til Direktør i Stedet for afdøde Etatsraad M. P. Bruun.

Kaptejn Bluhme, Nørlund.

Hans Emil Bluhme er født den 31. Marts 1833 i Storehedinge og er Søn af Konsejlspræsident, Udenrigsminister Bluhme. I 1848 blev han Søkadet, i 1852 Løjtnant. Fra 1856—60 var han i fransk Krigstjeneste, og deltog 1858—59 i Expeditionen til Cochinchina.

Efter at han i 1868 var bleven udnævnt til Kaptejn, kjøbte han Nørlund og Thorstedlund Godser i Aardestrup og Ravnkilde Sogne i Jylland, og disse Ejendomme besidder han endnu. Ved Siden af sin Virksomhed som Folketingsmand har han taget livlig Del i Foreningslivet og besørget forskjellige Tillidshverv i Amtsraad, Landboforeninger m. m.

Proprietær Jørgensen, Ryssensten.

J. C. Jørgensen er født i Aalborg 1835. Kun 15 Aar gammel kom han til Landvæsenet og var 3 Aar Elev paa Bramslevgaard, derefter Forvalter paa Pandum pr. Nibe og Høstemark pr. Aalborg, blev 1858 Forpagter af Hauerslev Præstegaard i Øster Hanherred indtil 1867, da han kjøbte Hovedgaarden Ryssensten pr. Lemvig, som han vedblivende driver.

Fra 1873--79 har han været Medlem af Ringkjøbing Amtsraad og er for Tiden Medlem af Ringkjøbing Amts Skoledirektion for nordre Provsti, Formand for Skodborg-Vandfuld Herreders og Lemvig Landboforening, Landvæsenskommissær, Formand for flere lokale Foreninger og Taxationsmand for jyske Landkreditforening m. m.

Hofjægermester Dinesen, Katholm.

Wenzel Laurentius Dinesen er født paa Katholm den 30. Marts 1843, blev Officer 1861 og deltog i Krigen 1864. Fra Militæretaten gik han 1870 over til Landvæsenet. I 1876 overtog han som Arv Katholm og kjøbte senere Stensmark. Han driver selv Katholm med Afbyggergaarde og har i sin Besiddelsestid sat Ejendommen i fortrinlig Drift og forøget Besætningen omtrent til det dobbelte. Han har paa forskjellig Maade stræbt at forbedre sine undergivnes og Arbejderes Kaar, blandt andet ved Opførelsen af Arbejderboliger. Blandt de ham betroede Tillidshverv kan nævnes Formandsposten for Grenaa Landbrugsforening.

Godsejer Hoppe, Pallisbjærg.

Christian Benzon Hoppe er født den 29. Februar 1844 paa Island, hvor hans Fader var Stiftamtmand. Han blev Student 1862 fra Sorø Akademi og juridisk Kandidat 1870. I 1873 kjøbte han Hovedgaarden Pallisbjerg, som han siden har drevet.

Ved Siden af sin praktiske Virksomhed som Landmand har Hoppe passet en betydelig Mængde Tillidshverv. I 1874 blev han Formand for Ulvborg-Hind Herreders Landboforening, 1883 Landvæsenskommissær og Amtsraadsmedlem, Repræsentant i Hedeselskabet, jysk Haveselskab og Landbygningernes Brandforsikring samt Medlem af Bestyrelsen for Understøttelsesforeningen for trængende jyske Landmænd og deres efterladte.

Proprietær Harald Branth, Sønder Elkjær.

Harald Branth er født paa Herregaarden Høstemark den 7. August 1844 og er Søn af Etatsraad Branth, nu paa Klarupgaard. Efter i nogle Aar at have gaaet i Aalborg lærde Skole, lærte han praktisk Landvæsen hos Faderen og deltog derefter 1864 som Dragon i Krigen, hvor han forfremmedes til Officer. Han tog imidlertid efter Krigens Slutning sin Afsked for at gaa til Landvæsenet. I 1867 tog han Afgangsexamen paa Landbohøjskolen og blev derefter Forvalter og Bestyrer paa forskjellige Gaarde. Han gjorde derhos adskillige Rejser og opholdt sig bl. a. i længere Tid paa Gjeddesdal for at lære Mejeri.

I 1883 kom han i Besiddelse af Sønder Elkjær, som han i nogen Tid havde haft i Forpagtning af Faderen, og han indførte her paa forskjellige Omraader en forbedret Drift. Han har drevet en betydelig Rodfrugtavl og virket for Roefrugtdyrkningens Udbredelse ved Foredrag i Jyllands forskjellige Egne. Ligeledes har han opdrættet en fortrinlig Stamme af jysk Malkekvæg, som er meget anset og søgt, endog til Norge og Sverige.

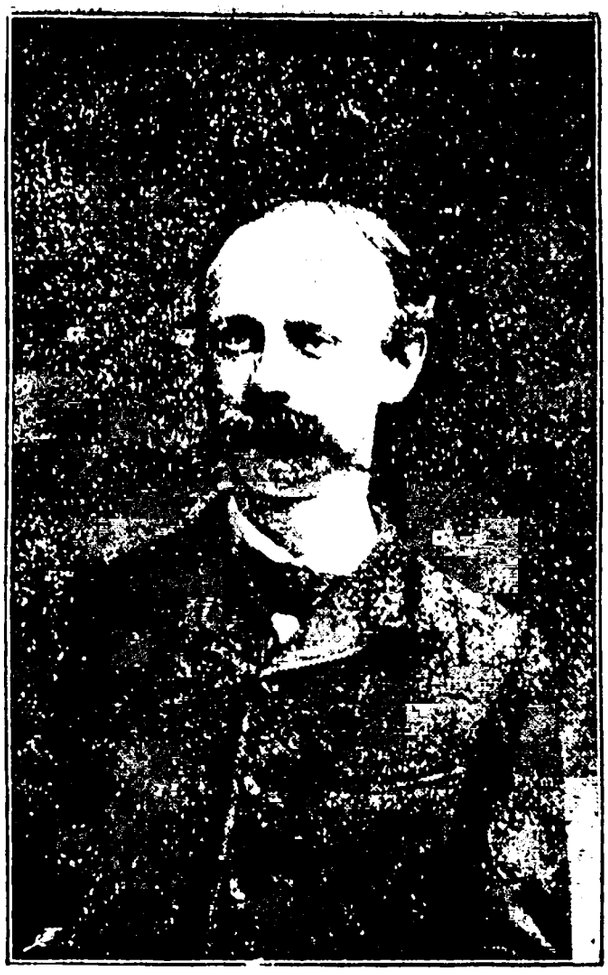
Siden 1874 har Branth været Bestyrelsesmedlem for Aalborg Amts Landboforening, og han er siden 1883 Formand for denne Landets største Landboforening (2300 Medlemmer). I 7 Aar har han været Medlem af den jyske Fællesforenings Udvalg for Husdyravl og Husdyrbrug og siden 1885 Formand for dette Udvalg. I 1883 blev han Sogneraadsmedlem, hvad han endnu er, og i 1887 blev han udnævnt til Statsdyrskuekommissær og er som saadan Formand for Tyreskuekommissionen i Hjørring Amt.

Forpagter Winkel, Dybvad.

J. Winkel er født den 26. Maj 1844 paa Dybvad i Vendsyssel, hvor han nu er Forpagter. Efter i 1861 at have taget Artium ved Borgerdydsskolen i Kjøbenhavn, lærte han Landvæsen paa Brattingsborg og Sallerupgaard. I 1864—65 studerede han ved Landbohøjskolen, og i 1868 blev han Forvalter paa Tyrrestrup ved Horsens. I 1869 overtog han Forpagtningen af Aunsbjærg og i 1881 af Dybvad.

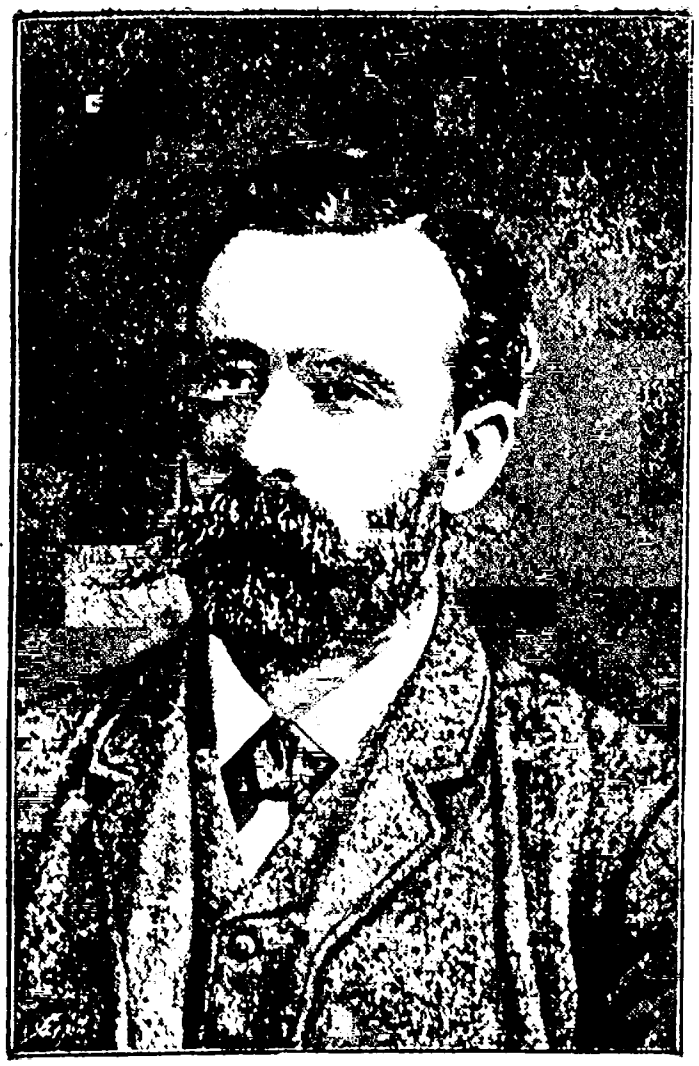
Han har som Dommer deltaget i en Mængde Skuer og Møder. Ved Landmandsforsamlingerne i Viborg, Svendborg og Aalborg var han Dommer i Maskin- og Mejeri-Afdelingerne. I en Aarrække har han været en flittig Medarbejder i Landbrugspressen.

Godsejer Bech, Engelsholm.

Carl Adolph Rothe Bech er født den 25. Septbr. 1847 og er Søn af Hofjægermester Bech, Valdbygaard ved Slagelse. Han blev Student fra Sorø Akademi 1865 og statsvidenskabelig Kandidat 1870. Derefter rejste han i England, Skotland og de Forenede Stater, og efter sin Hjemkomst arbejdede han $1^1/_2$ Aar i Landmandsbanken i Kjøbenhavn.

I 1874 kjøbte han den smukke og minderige Ejendom Engelsholm ved Vejle. Ved sin Drift af denne Ejendom, der har et Tilliggende af ca. 40 Tdr. Hartkorn, har han vundet Anerkjendelse som en dygtig Landmand, og en betydelig Del offentlige Hverv er bleven ham betrot.

Forpagter Beck, Rydhauge.

Frederik Josef Ludvig Beck er født den 2. Februar 1847 paa Trøyborg ved Tønder, hvor Faderen August Beck den Gang var Godsforvalter; Faderen var en dygtig Landmand og en god Patriot, som kæmpede for den danske Sag i Sønderjylland.

F. J. L. Beck kom tidlig til Landvæsenet, blev Forvalter, da han var 18 Aar, og overtog 1872 Forpagtningen af Rydhauge ved Holstebro, hvor han endnu virker.

Tidlig begyndte Beck at drive Roedyrkning efter stor Maalestok; ligeledes paabegyndte han Dannelsen af en Stamme af jysk Malkekvæg, og Forsøget her-

med lykkedes over Forventning godt, saa at Besætningen paa Rydhauge nu er en af de bedste i Jylland. Siden 1872 har mange unge Landmænd faaet deres praktiske Uddannelse paa Rydhauge, hvortil de ofte senere vende tilbage for at hente Raad og Vejledning.

Beck kom som Landmand tidlig til at deltage i det offentlige Liv, særlig gjennem Foreningen af jyske Landboforeninger, i hvis Udvalg for Husdyravl og Husdyrbrug han er bleven valgt ind i Stedet for afdøde Inspektør Buus. I en lang Aarrække har han været Formand for den lokale Landboforening, og senere har han faaet Udnævnelse som Formand for Tyreskuekommissionen for Aalborg og Thisted Amter samt som Medlem af Statsdyrskuekommissionen.